

Det Nationale
Center for
Fremmedsprog

INSTITUT FOR
KOMMUNIKATION OG KULTUR
AARHUS UNIVERSITET

Rapport

Afdækning af sproglærernes viden,
overbevisninger og praksis vedr.
grammatikundervisning

December 2021

Søren Elmholt Andersen

Susana S. Fernández

Indholdsfortegnelse

INDLEDNING	3
FREMGANGSMÅDE	3
BAGGRUNDSBESKRIVELSE	4
GRAMMATIKUNDERVISNING.....	6
SAMMENLIGNING AF SPROGENE	6
UDSAGN OM GRAMMATIKUNDERVISNING	9
<i>Grammatik separat eller i kontekst.....</i>	<i>9</i>
<i>Induktiv vs. deduktiv tilgang</i>	<i>18</i>
<i>Grammatikkens rolle i undervisningen</i>	<i>23</i>
<i>Grammatik og grammatiske regler.....</i>	<i>29</i>
UNDERVISNING PÅ TVÆRS	33
UNDERVISNING PÅ TVÆRS AF SPROG	33
UNDERVISNINGSSPROG	36
UNDERVISNING PÅ TVÆRS AF HOLD OG ÅRGANGE	38
ÅBNE SPØRGSMÅL OM PRAKSIS	40
HVORDAN PRÆSENTERER DU ET NYT GRAMMATISK EMNE?	40
HVORDAN REPETERER DU TIDLIGERE INTRODUCEREDE EMNER?	41
HVORDAN VÆLGER DU HVILKE GRAMMATISKE EMNER DU PRÆSENTERER FOR DINE ELEVER?	42
NÆVN EN ELLER TO LÆREBØGER, GRAMMATIKBØGER, HJEMMESIDER ELLER PROGRAMMER, SOM DU FINDER NYTTIGE I FORBINDELSE MED GRAMMATIKUNDERVISNING, OG FORKLAR KORT HVORFOR	43
NÆVN ET PAR TYPISKE ØVELSER VEDRØRENDE GRAMMATIK FRA DIN UNDERVISNING.	44
HVIS DU HAR YDERLIGERE BEMÆRKNINGER TIL GRAMMATIKUNDERVISNING, ER DU VELKOMMEN TIL AT UDDYBE HER.	45
INTERVIEWS	46
LÆRER 1	46
LÆRER 2	47
LÆRER 3	48
LÆRER 4	50
LÆRER 5	52
LÆRER 6	53
OPSAMLING.....	54
BILAG 1: SPØRGESKEMAET	56

Indledning

Hensigten med denne rapport er at danne et overblik over de danske gymnasielærere i fremmedsprogs tanker og praksis i forhold til grammatikundervisning. Rapporten starter ud med en beskrivelse af fremgangsmåden for undersøgelsen, som inkluderer både et spørgeskema og en række semi-strukturerede interviews. Derefter bliver resultaterne fra spørgeskemaet præsenteret, efterfulgt af en gennemgang af de seks foretagne interviews, som bliver fremlagt en for en. Til sidst vil resultaterne blive sammenlignet på tværs af spørgeskema og interviews i en opsamling, som danner en konklusion for rapporten.

Fremgangsmåde

Nærværende rapport er baseret på en spørgeskema- og interviewundersøgelse. Spørgeskemaet er udviklet på baggrund af litteraturen om lærer kognition (*teacher cognition*) og fremmedsprogsdidaktik og dermed nogle af de emner vi ved, der fylder i grammatikundervisningen i fremmedsprogene. Spørgeskemaet består blandt andet af en række udsagn om grammatikundervisning, hvortil respondenterne skal udtrykke deres holdning på en skala fra "meget uenig" til "meget enig". Desuden indeholder spørgeskemaet også en række fritekstspørgsmål, hvor respondenterne har mulighed for at beskrive deres praksis.

Derudover har vi indledningsvist spurgt ind til baggrundoplysninger på respondenterne i form af deres køn, undervisningsfag, undervisningserfaring, på hvilken type gymnasial uddannelse og i hvilken region uddannelsesinstitutionen ligger. Hele spørgeskemaet er vedlagt som bilag til rapporten. Linket til spørgeskemaet er udsendt til 225 gymnasierektorer, som vi bad dele linket med deres ansatte fremmedsproglærere. Derudover kontaktede vi også de forskellige sproglærerforeninger, som vi spurgte om hjælp til at videreformidle spørgeskemaet på deres relevante kanaler i form af enten hjemmeside, mail, nyhedsbrev eller sociale medier. Spørgeskemaet blev distribueret d. 12. august 2021 og d. 30. august 2021 blev der lukket for besvarelser. Vi modtog i alt 609 besvarelser, heraf 450 gennemførte og 159 delvist gennemførte. Også de delvist gennemførte besvarelser er taget med i resultatbehandlingen.

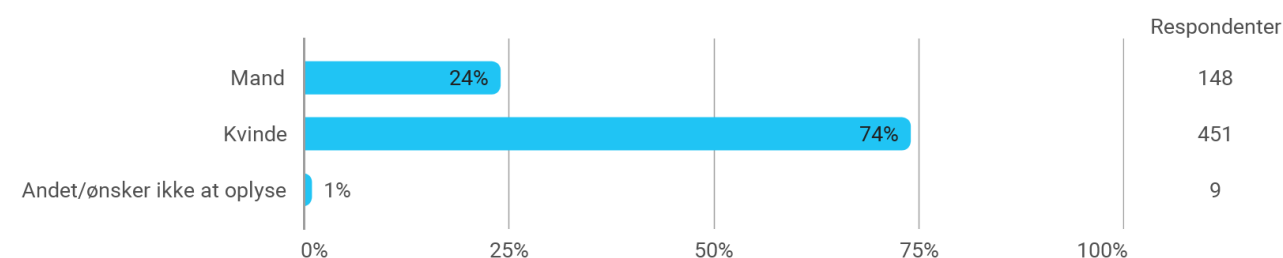
De fleste af svarene præsenteres i diagrammer, som kan give et visuelt overblik over resultaterne. Derudover vil der være en tekstlig analyse af samtlige resultater. Samtidig har vi lagt vægt på at give mulighed for at tilføje kommentarer efter alle udsagnene, eftersom rent kvantitative svar kan have svært ved at dække kompleksiteten af praksis. Det har en meget stor del af lærerne benyttet sig af. Disse kommentarer har vi foretaget en kvalitativ indholdsanalyse af, som vil blive præsenteret efter hvert diagram, som kommentarerne hører til. For at præcisere og validere indholdsanalysen vil en del citater blive inddraget i analysen, og efter hvert citat vil der i parentes blive angivet, hvilket sprogfag, den citerede lærer har angivet, at han/hun underviser i. Fritekstspørgsmålene fra spørgeskemaet er gennemgået af rapportens forfattere, hvor de mest hyppige svar er forsøgt opsummeret.

Da et spørgeskema kan have begrænsede muligheder for at få et dybere indblik i lærernes tanker og praksis, har vi valgt også at inddrage interviews for at kunne få et mere nuanceret billede. I spørgeskemaet havde lærerne mulighed for at give tilsagn til, at vi måtte kontakte dem, og ud af de mange der sagde ja, blev 6 lærere udvalgt ud fra en fordeling af hovedsageligt fremmedsproget de underviste i, køn og erfaringsniveau, samt i videst muligt omfang også en repræsentativ fordeling af gymnasieformer. Interviewene har vi valgt at udføre som semi-struktureret med en række spørgsmål eller temaer forberedt på forhånd, men med friheden til også at stille andre uddybende spørgsmål, hvis der dukkede noget interessant op undervejs i

interviewet. Interviewene har vi derefter foretaget en kvalitativ indholdsanalyse af, som vil blive præsenteret en case ad gangen.

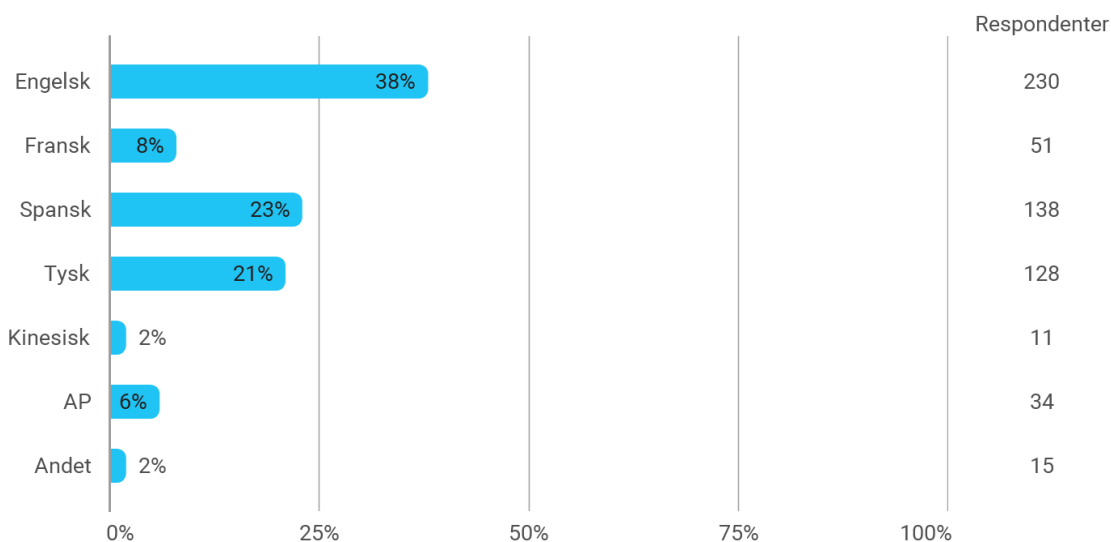
Baggrundsbeskrivelse

I alt har 450 lærere, der underviser i fremmedsprog på gymnasialt niveau gennemført hele spørgeskemaet. Derudover er der 159 lærere, der har svaret på dele af spørgeskemaet, men er faldet fra undervejs. Alle svarene vil blive taget med, og derfor kan der til forskellige spørgsmål forekomme et forskelligt antal svar. Som det fremgår af nedenstående diagram var 74% af respondenterne kvinder og 24% mænd mens 1% ikke ønskede at oplyse et køn.

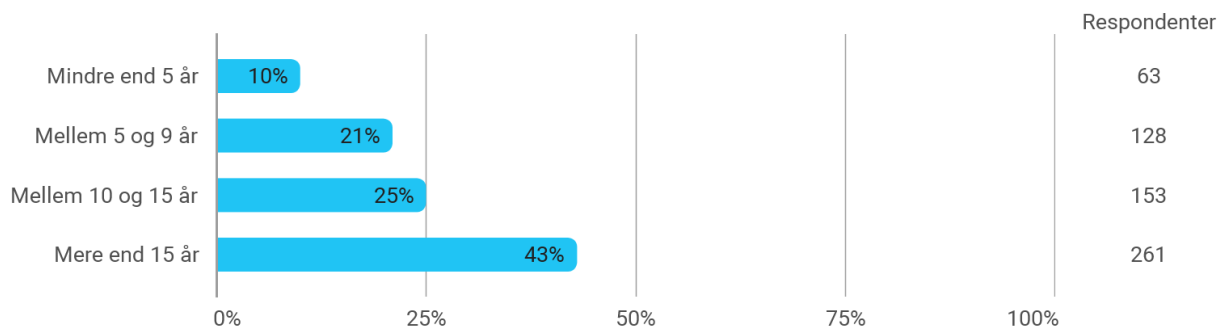
Spørgsmål: Er du...

Den største gruppe af lærerne, der har svaret på spørgeskemaet, underviser i engelsk. Som det fremgår af diagrammet nedenfor, udgør de over en tredjedel af deltagerne med 38%. Den næststørste gruppe af lærere underviser i spansk, som udgør 23%, tæt forfulgt af tysklærerne der udgør 21% af deltagerne. Derudover underviser 8% i fransk, 6% i AP, 2% i kinesisk og 2% har valgt "Andet", hvor kommentarerne viser, at de hovedsageligt underviser i latin, græsk eller italiensk.

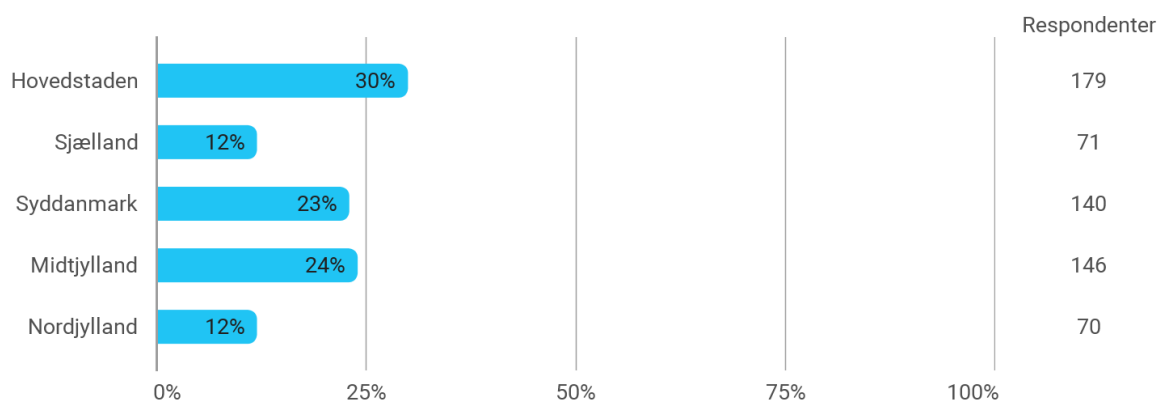
Spørgsmål: Hvilket sprogfag underviser du i? - OBS: Hvis du underviser i mere end ét sprogfag, bedes du vælge det sprog, som du vil tage udgangspunkt i, når du svarer på spørgeskemaet.

Som det ses af diagrammet nedenfor, er størstedelen af respondenterne erfarne lærere. Der er således 43% af respondenterne der har mere end 15 års erfaring. Derudover har 25% mellem 10 og 15 års erfaring, 21% har mellem 5 og 9 års erfaring og 10% har mindre end 5 års erfaring.

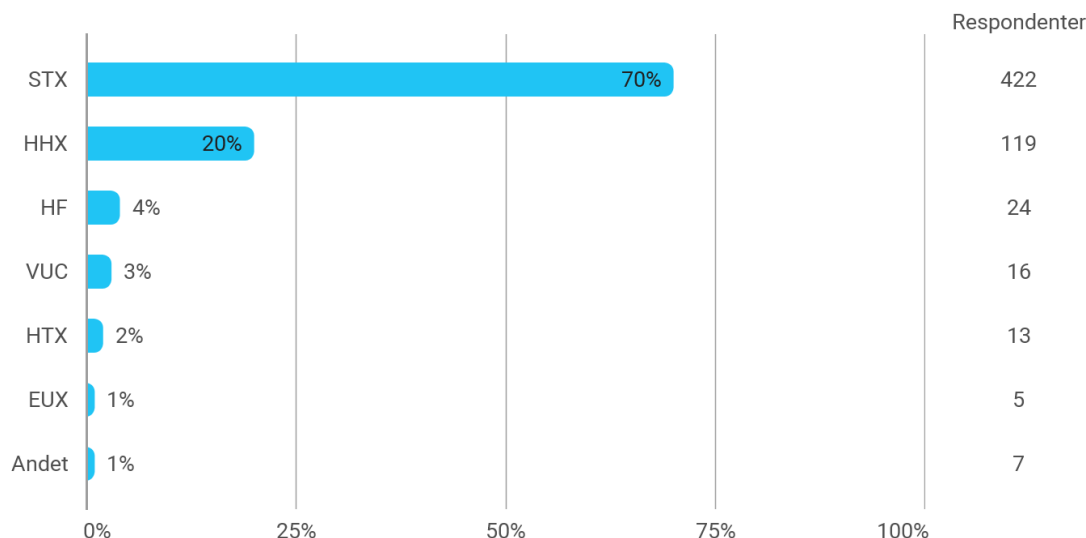
Spørgsmål: Hvor mange år har du i alt arbejdet som gymnasielærer (også før pædagogikum)?

I forhold til geografisk tilhørssted underviser 30% af lærerne på en uddannelsesinstitution i Region Hovedstaden, 12% i Region Sjælland, 23% i Region Syddanmark, 24% i Region Midtjylland og 12% i Region Nordjylland.

Spørgsmål: I hvilken region ligger den uddannelsesinstitution, du er ansat på?

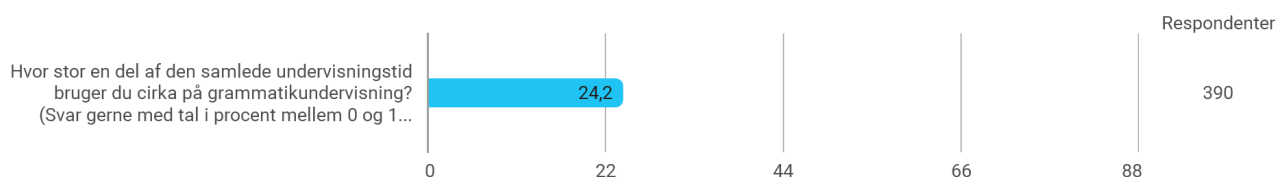
Ved fordelingen af gymnasieformer er det - ikke overraskende - STX, hvorfra langt størstedelen af lærerne kommer. Det er således hele 70% af respondenterne, der underviser på STX, hvor den næstmest repræsenterede institution er HHX med 20% af deltagerne. De resterende lærere er fordelt på hhv. HF med 4%, VUC med 3%, HTX med 2%, EUX med 1% og 1% der har valgt andet. Ud fra de 50 kommentarer, der er til dette spørgsmål, kommer det blandt andet til udtryk, at en del lærere også arbejder på en skole med både STX- og HF-elever, en håndfuld nævner, at de arbejder på en IB og ellers er der forskellige kommentarer, der nævner forskellige kombinationer af både HHX, STX, HF, VUC og HTX.

Spørgsmål: Hvilken uddannelsesinstitution arbejder du på?

Grammatikundervisning

I spørgeskemaet bliver lærerne blandt andet bedt om at angive, hvor stor en del af deres samlede undervisningstid, som de bruger på grammatikundervisning. Til det spørgsmål er gennemsnittet 24,2%, og i udregningen er kun medtaget gyldige svar angivet mellem 0 og 100.

Spørgsmål: Hvor stor en del af den samlede undervisningstid bruger du cirka på grammatikundervisning? (Svar gerne med tal i procent mellem 0 og 100 uden %-tegn) (gennemsnitsgraf)

Det vil altså sige, at en gennemsnitslærer bruger næsten en fjerdedel af sin undervisningstid på grammatikundervisning. Grammatik er altså noget, der ser ud til at fylde forholdsvis meget i klasseværelset og også mere end det fylder af ord i mange af fagenes læreplaner.

Sammenligning af sprogene

Det er umiddelbart interessant at sammenligne engelsk med de andre fremmedsprog, idet engelsk har en særlig rolle ved, at alle danske skolebørn starter med engelsk i folkeskolen så tidligt, som de gør. Derudover er det også et sprog, børn og unge helt generelt bliver udsat for markant mere i deres hverdag og opvækst end de andre sprog, medmindre der gælder nogle specielle forhold omkring barnet. Derfor ville det ikke være utænkeligt, hvis engelsklærerne havde en anden tilgang og ide om grammatikundervisning, idet de fleste elever generelt set vil have et markant højere engelskniveau, når de starter i gymnasiet, end hvad gælder for de andre sprog.

I tabel 1 ses derfor en samling af udregnede middelværdier for de to grupper af hhv. engelsklærere og en samlet gruppe med de andre fremmedsprogslærere. I tabellen kan man ligeledes se, hvor mange respondenter hver af grupperne dækker over. Middelværdierne er beregnet uden svarene i "Ved ikke"-kategorien. Ved at kigge på middelværdierne kan vi danne os et overblik over, hvor store forskelle der er i resultaterne fra de to udvalgte inddelinger af grupper.

Den største forskel ses i udsagnet "Et sammenhængende sprog er vigtigere end et grammatisk korrekt sprog", hvor der er over 0,5 i forskel i middelværdien. Begge grupper hælder til at være enige, men engelsklærerne er generelt mindre enige i udsagnet end de andre fremmedsproglærere, som viser forholdsvis tydeligt, at de er enige i udsagnet. Ud fra blot det her udsagn kunne det altså tyde på, at engelsklærerne lægger mere vægt på et grammatisk korrekt sprog end de andre sproglærere. En fortolkning kunne være, at det er fordi eleverne allerede har et forholdsvis sammenhængende sprog, når de starter med engelsk i gymnasiet til sammenligning med nogle af de andre sprogfag, som kan være begyndersprog, og derfor lægger de altså mere vægt på grammatisk præcision end de andre.

Den næststørste forskel er i det første udsagn om "Grammatik bør undervises separat, ikke i forbindelse med andre færdigheder", hvor middelværdierne er 2,15 og 2,44 for hhv. de andre sprog og engelsk. Begge grupper hælder altså til at være uenige i, at grammatik bør undervises separat, men engelsklærerne placerer sig lige et stykke tættere på "Hverken eller" kategorien end gruppen med de andre fremmedsproglærere. Det tyder altså på, at gruppen med de andre fremmedsproglærere er mere uenige i den separate grammatikundervisning.

Derudover er der ikke de helt store forskelle imellem resultaterne fra grupperne, der overordnet set er forholdsvis enige og forskellene i middelværdierne i de resterende udsagn varierer mellem 0,04 og 0,27, hvilket ikke er markante forskelle. Derfor vil der i den resterende del af analysen blive kigget på de samlede resultater og ikke de opdelte.

	DE ANDRE SPROG		ENGELSK		Forskel
	Middelværdi	Respondenter	Middelværdi	Respondenter	
Grammatik bør undervises separat, ikke i forbindelse med andre færdigheder	2,15	279	2,44	178	0,29
Fokus i fremmedsprogsundervisning bør alene være på at lære at kommunikere.	2,31	279	2,04	178	0,27
Grammatiske regler bør præsenteres for eleverne, før det kan forventes, at de kan bruge dem.	3,07	279	2,94	178	0,13
Elever kan forbedre deres grammatiske nøjagtighed gennem gentagne øvelser med grammatiske strukturer.	3,93	278	3,80	178	0,13
Det er en god ide at lære grammatik ved at præsentere eleverne for mange eksempler af den pågældende struktur uden at forklare den bagvedliggende regel.	2,90	278	2,70	178	0,21
Grammatikken udgør byggestenene for resten af sproget - det grundlæggende system, som alt andet bygges ud fra.	3,40	278	3,37	178	0,03
I min undervisning introducerer jeg som udgangspunkt et nyt grammatisk emne separat, hvorefter eleverne laver nogle grammatiske øvelser omkring dette emne.	3,27	278	3,49	178	0,22
At få elever til selv at opdage en grammatisk regel er bedre, end at en lærer præsenterer reglen for dem.	3,45	278	3,25	177	0,20
Grammatik bør præsenteres i kontekst.	4,11	264	3,89	169	0,22
Elever kan lære et fremmedsprog grammatik gennem eksponering af sproget i dets naturlige brug.	3,40	264	3,61	169	0,21
Separat grammatikundervisning fejler i forhold til at skabe bedre sprogkunderskaber, som kan bruges i naturlig kommunikation.	3,07	264	2,92	169	0,15
Tydeligt definerede grammatikregler er en nødvendighed for at mestre sproget.	3,38	264	3,14	169	0,24
Det er bedre, at læreren forklarer reglen end at læreren lader eleverne opdage den af sig selv.	2,68	264	2,72	169	0,04
Jeg bruger ofte online grammatikprogrammer, når eleverne skal træne grammatik.	3,31	264	3,58	169	0,27
EksPLICIT grammatikundervisning bør kun inddrages efter behov.	3,13	264	2,89	169	0,24
Et sammenhængende sprog er vigtigere end et grammatisk korrekt sprog.	4,08	264	3,53	169	0,55

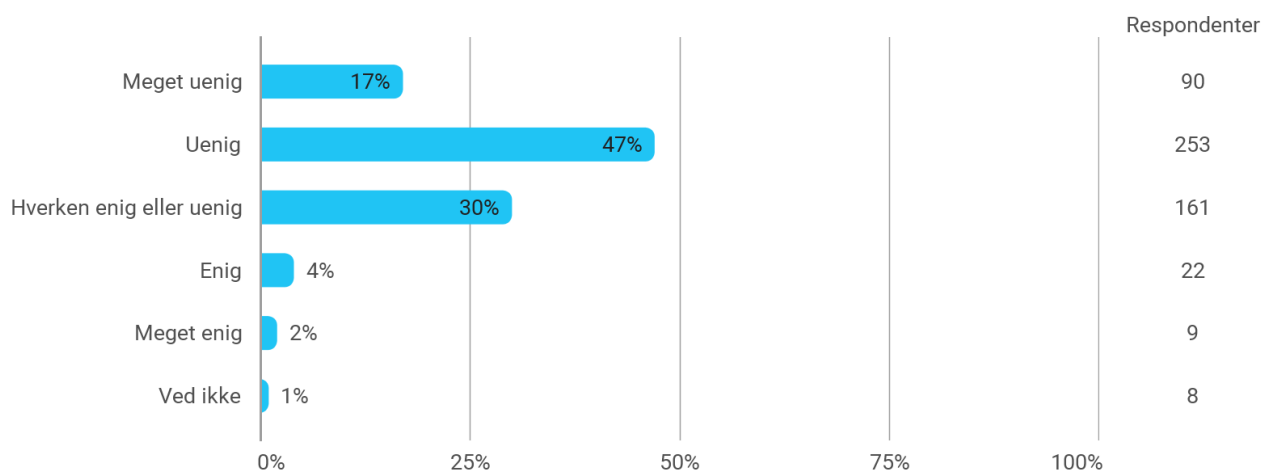
Tabel 1: Sammenligning af middelværdier for lærerne, der har valgt engelsk som deres undervisningssprog og de andre sproglærere, som dækker over spansk, tysk, fransk, kinesisk, AP og "andet", hvor både latin, græsk og italiensk blev nævnt under "andet".

Udsagn om grammatikundervisning

En stor del af spørgeskemaet går ud på, at lærerne skal tage stilling til en række udsagn om grammatikundervisning. Resultaterne af svarene til disse udsagn vil nu blive præsenteret i det følgende.

Grammatik separat eller i kontekst

Til det første udsagn om grammatikundervisning "Grammatik bør undervises separat, ikke i forbindelse med andre færdigheder" viser lærerne sig at være klart uenige i udsagnet, hvor over halvdelen er uenige i en eller anden grad. Hele 47% erklærer sig uenige og 17% meget uenige. Til sammenligning er der kun 4%, der er enige, og 2% der er meget enige. Det viser et første indtryk af, at lærerne er store fortalere for at grammatik integreres i arbejdet med andre færdigheder.

Spørgsmål: Grammatik bør undervises separat, ikke i forbindelse med andre færdigheder

Til udsagnet kom der hele 238 uddybende kommentarer, som viste nogle forskellige billeder. Der var en del kommentarer, cirka 50, som talte for en integreret grammatik:

grammatik er nøglen til sprog, og sprog er ikke en isoleret størrelse, og derfor giver grammatik først mening når det ses i kontekst (engelsklærer)

Grammatik bør også indgå i mundtlige øvelser og i relation til det tema, man arbejder med (tyksklærer)

Grammatik bør integreres i forbindelse med tekstgennemgang eller anden form for kommunikation på sproget (spansklærer)

Grammatik inddrages løbende i forbindelse med tekstlæsning og kommunikative aktiviteter - som en samlet pakke med sprogligt fokus (ordforråd og grammatik) (tyksklærer)

De fire kommentarer er alle formuleringer, som viser klare synspunkter til fordel for en integreret grammatik. En anden type kommentar i denne her gruppe, der var uenige i udsagnet, kommer også med en forklaring på, hvorfor de mener, at grammatikken bør integreres. Flere af dem henviser til elevernes motivation samt udbyttet af grammatikundervisningen, når den er integreret fremfor separat:

Når grammatikken trænes og læres ifm. tekstlæsning (udvidet tekstbegreb), så kan det fæstne sig anderledes end ved ren grammatikundervisning, men det kan måske også trække nuancer og mening frem fra teksten, så det får en større relevans for eleverne at arbejde med grammatik. (engelsklærer)

Det er nemmere at forstå, hvis det bliver anvendt i praksis med det samme (tyksklærer)

det siger sig selv at eleverne lærer bedre hvis grammatikken og øve sætningerne tager udgangspunkt i ordforråd inden for aktuelt emne eller dagens tekst. (fransklærer)

Jeg underviser i grammatik ud fra tekstmaterialet, som klassen arbejder med for at få praktiske eksempler og forhåbentlig større forståelse for sprog og indhold. (tysklærer)

Eleverne skal have en grund til at arbejde med et grammatisk område, og det har de ikke, hvis man blot bruger en grammatikbogs rækkefølge. (tysklærer)

Grammatikken er en naturlig del af sproget, og det giver eleverne en større forståelse for sprogets opbygning, når de arbejder med det sammen med resten af undervisningen. (spansklærer)

Jeg oplever, at mange elever hopper fra, når det alene handler om grammatik. Så er de opgivende på forhånd. Derfor forsøger jeg og mine kolleger at flette grammatikundervisning ind i den almene undervisning, så det ikke er deciderede grammatikforløb. (tysklærer)

Min erfaring er, at eleverne får størst udbytte af grammatikundervisningen hvis den i stort omfang integreres i tekstarbejdet, så eleverne ser autentisk sprog i stedet for konstruerede sætninger. (engelsklærer)

I min erfaring lærer eleverne mere af at se eksempler på den grammatiske praksis i autentiske tekster. Derfor bør grammatikundervisningen være integreret i den øvrige undervisning. (engelsklærer)

Disse kommentarer taler ind i, at en gruppe lærere er fortalere for den integreret grammatik, fordi de mener eleverne kan opnå et større udbytte af undervisningen, og at grammatikundervisning bliver mere relevant for eleverne på denne måde. De sidste tre udsagn giver også udtryk for, at erfaringerne fra undervisning ligger bag disse læreres synspunkt om, at eleverne bliver mere motiveret, og at en kontekstualiseret grammatik medfører, at eleverne lærer mere.

En mindre gruppe af lærere (omkring 15 kommentarer) uddyber på den modsatte side også, hvorfor de har erklæret sig enige i udsagnet og taler for den separate grammatikundervisning:

Jeg mener, det er vigtigt med en bevidstgørelse omkring sprogets opbygning og hvordan det fungerer på tværs af sprog. Det er lidt som de matematiske formler, der kan åbne op for en større forståelse, når man kender nogle af grundreglerne og forstår, at der faktisk er en logik i sprogets opbygning. (engelsklærer)

Jeg ved godt, at det kommunikative fokus siger andet, men jeg mener, der er stor værdi i at kende "systemet", før/mens man giver sig ud i sprogbrug. (fransklærer)

Der er brug for separat og systematisk grammatikundervisning. Og som en del af denne er det gavnligt at bruge konstruerede eksempler og opgaver, så man kan få trænet et vist fænomen i tilstrækkelig grad. Trenden i engelsk har de senere år været, at man kun må arbejde med autentisk tekst. Dette mener jeg er meget forkert. Det gør det sværere for eleverne - og for lærerne, som skal bruge for megen tid på at lede efter brugbare eksempler. (engelsklærer)

Det bliver simpelthen for meget for eleverne, hvis et nyt og ukendt grammatisk fænomen skal tillæres tekstintegreret. (tysklærer)

Med den til tider begrænsede tid til forberedelse, er det nogle gange bare nemmere at tage grammatikken fra en grammatikbog og følge den slavisk, i stedet for at skulle stykke noget sammen ift. en tekst eleverne har læst. (spansklærer)

De første tre lærere viser tegn på en tilgang, hvor man mener at tilegnelse af grammatiske former fører til sprogkundskaber. Den tredje kommentar taler også ind i noget af det, som de sidste to lærere fremhæver,

synspunktet om, at en integreret grammatik er svære for eleverne, og at det samtidig er mere tidskrævende for læreren selv at finde på eksemplerne fremfor at følge en grammatikbog.

Den type af synspunkt er også tydelig i en mindre gruppe af kommentarer, hvor lærerne påpeger udfordringer med den integrerede grammatik som eksempelvis tidsperspektivet, der også nævnes i kommentarerne ovenfor:

Det kan være svært at udføre det i praksis, da det kan være tidskrævende hele tiden at integrere grammatik som en naturlig del i undervisningen. (AP-lærer)

Eleverne skal kunne se formålet med grammatikundervisningen til praktisk brug, men virkeligheden bliver tit en anden, nemlig grammatik isoleret. (tysklærer)

Jeg ville gerne undervise integreret, men det er meget svært. Så jeg svarer hverken enig eller uenig, for en ting er drømme, noget andet er virkelighed. (engelsklærer)

Men ofte bliver det svært ift. materiale til undervisningen. Her er det lettere med en grammatikbog, da man ellers skal lave MANGE opgaver ift. de tekster og film, som man ellers arbejder med. Dette er ikke altid muligt i en presset arbejdsdag. (tysklærer)

Der kan dog forekomme emner, hvor dette af praktiske årsager ikke umiddelbart lader sig gøre, hvorfor grammatikundervisningen må afholdes separat for at nå pensum. (engelsklærer)

Kommentarerne ovenfor viser, at nogle lærere godt kan tænke positivt om ideen om en integreret grammatik, men have svært ved selv at udføre det i praksis. Der er her indikationer af, at både elevernes niveau samt tid og "en presset arbejdsdag" kan være faktorer, der gør, at man vælger at undervise i grammatik mere isoleret, da det er nemmere.

Det leder videre til den største gruppe af kommentarer (omkring 80), der alle taler ind i et billede af, at undervisningen bør være en blanding af en integreret og en separat grammatik. Iblandt de mange kommentarer er der både en række små kommentarer som "en blanding", "både og", "begge dele" og "det skal være en blanding" samt kommentarer i stil med "Nogle gange skal man gøre det separat og andre i forbindelse med andre færdigheder". Det er en generel tendens, der også er til stede i nogle af de længere kommentarer, såsom:

eleverne lærer grammatik når det giver mening i teksterne, så en kombination af separat grammatiktimer og arbejde med grammatik i selve teksterne giver mere mening og forståelse hos eleverne (engelsklærer)

Mit svar dækker over, at grammatik ikke udelukkende skal integreres med andre færdigheder, men også med fordel kan undervises i separat - eksempelvis i forhold til at lære specifikke grammatiske regler. (engelsklærer)

Grammatikundervisning kan være både nyttigt og effektivt, hvad enten der undervises i det direkte koblet til den øvrige sprogundervisning eller separat (tysklærer)

Isoleret grammatikundervisningen er absolut vigtigt, men behøver på ingen måde være altoverskyggende. Grammatik kan sagtens implementeres i forbindelse med andre færdigheder og aktiviteter. (fransklærer)

En variation er bedst: Nogle gange skal vi have fokus kun på grammatik - men det er mest interessant, når eleverne kan bruges deres grammatiske viden til at analysere en tekst - eller forbedre deres egen tekst. (engelsklærer)

Der skal være en balance, mange elever er glade for fokuseret grammatik undervisning, så de 'får styr på reglerne'. Herudover fokuseres der i stigende grad på grammatik i kontekst, den anvendte grammatik og afledte betydningslag. (engelsklærer)

Nogle gange giver det mening med fokus på kun grammatik - men andre gange giver det mere mening at koble det med tekstlæsningen (AP-lærer)

Min oplevelse er, at eleverne meget bedre forstår anvendelsen af grammatik, når det er funktionelt. Det kan dog være nødvendigt, at undervise i enkelte elementer af grammatikken separat (lærer der har valgt "Andet")

ind imellem skal det terpes intensivt, men ideelt set bør det hænge sammen med andre færdigheder og læringsmål, så det giver mest mulig mening for eleverne, hvorfor det skal læres (fransklærer)

Fælles for kommentarerne fra lærerne her er, at de taler for, at der i fremmedsprogsundervisningen bør være både elementer af en integreret grammatik og en mere separat grammatik. Derudover er det i mange af de her kommentarer svært at vurdere, hvordan forholdet mellem separat grammatik og integreret grammatik bør være.

I forlængelse af den store gruppe af lærere ovenfor, der taler for en blanding af de to undervisningsformer, så var der også en gruppe af lærere (omkring 25 kommentarer), der også gav udtryk for en blanding, men samtidig satte lidt flere ord på, hvordan sådan en blanding kan tage sig ud i praksis. Det kom blandt andet til udtryk i kommentarer som:

Synes det skal undervises separat når man forklarer reglerne, men selve arbejdet med grammatik bør ske som en integreret del af resten af undervisningen (engelsklærer)

I introduktionsfasen af forskellige grammatiske områder synes jeg, at det er hensigtsmæssigt at undervise i det separat, for at der kan holdes fokus på én ting, der skal læres. Dernæst kan det tages ind i fx arbejdet med tekster med temaer, så eleverne trænes i anvende det i forbindelse med generel brug af sproget. (spansklærer)

Det er nødvendigt at gennemgå ny grammatisk viden separat og lave opgaver, hvilket eleverne også gerne vil, men derefter skal det inkorporeres i det daglige tekstarbejde. (engelsklærer)

Teori gerne uden kontekst. Øvelser først uden og til sidst med kontekst. (tysklærer)

Jeg oplever at eleverne bedst forstår, hvis man tager grammatikken for sig - og efterfølgende inkluderer i tekstlæsning eller - skrivning. Fx adjektiver, og efterfølgende bede eleverne analysere tekster og se hvordan adjektiver anvendes og fx skrive en tekst selv, hvor de skal inkludere adjektiver (fransklærer)

Jeg oplever, at man er nødt til at etablere begreberne på et grundlæggende niveau, før end man kan anvende dem sammen med andre færdigheder. Integreret grammatikundervisning giver rigtig god mening - grammatisk viden skal anvendes i analysen - men værktøjerne skal tilegnes først. (engelsklærer)

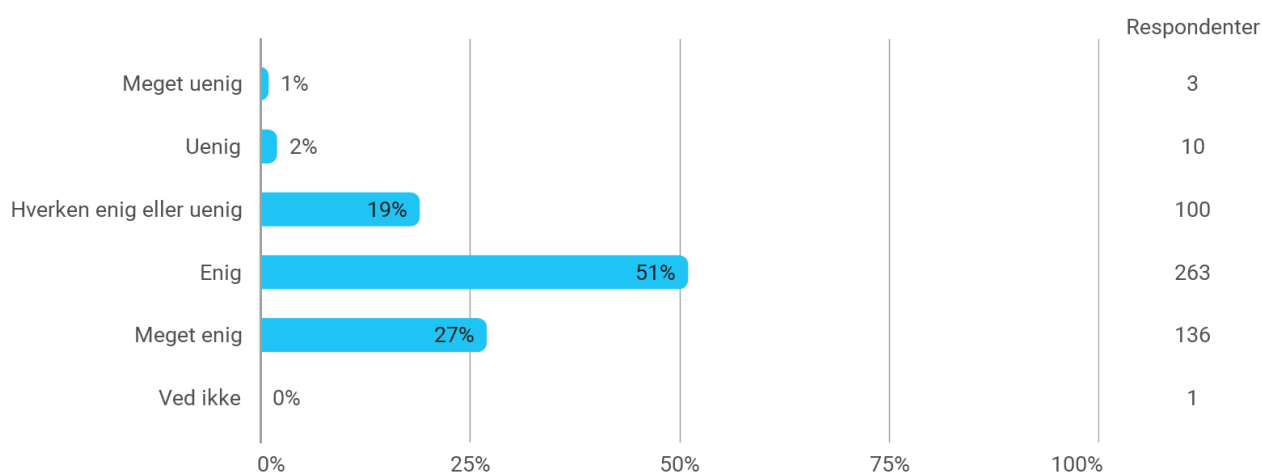
Grammatik kan behandles både selvstændigt eller ifm. tekster, men for at få hul på bylden siger min erfaring mig, at man er nødt til at behandle et specifikt emne separat, inden man begynder at finde eksempler i tekster. (tysklærer)

Det kan gøres på begge måder, men den integrerede måde kræver at eleverne har et basiskendskab - så jeg bruger det mest til repetition. (engelsklærer)

Gruppen af lærere giver ligesom den første kommentar ovenfor udtryk for, at ny grammatik introduceres separat med forklaring af regler og etablering af begreber, hvorefter den kan inkorporeres i træningen af andre færdigheder samt i det øvrige tekstarbejde. Flere af lærerne beskriver det også på en måde, som om eleverne har brug for et basiskendskab til grammatiske former, før de kan arbejde integreret med grammatikken. Alt i alt peger denne gruppe af lærere imod en deduktiv tilgang, hvor grammatiske former først introduceres, hvorefter der kan arbejdes med dem i øvelser og i tekstlæsningen.

Til sammen giver kommentarerne og tilsagnet i spørgeskemaet et billede af, at lærerne ser negativt på en udelukkende separat grammatik, men det fremstår ikke ensbetydende med, at de synes den separate grammatik ikke har sin plads i undervisningen. Selvom en større gruppe af lærere taler mere klart for en integreret grammatik end en separat grammatik, så giver den største gruppe af lærere udtryk for, at der bør være mere tale om "både og" end "enten eller". Det kan være svært at læse ud af kommentarerne, hvordan denne blanding skal foregå, men en gruppe af lærere giver udtryk for, at de synes, det er en fordel at undervise separat i grammatik, når det handler om introduktion af nye grammatiske emner, fordi en integreret undervisning kan være svær for eleverne uden et basiskendskab.

Til udsagnet "Grammatik bør præsenteres i kontekst" viser lærerne sig at være markant enige, hvilket stemmer godt overens med deres generelle uenighed i det forrige udsagn. Hele 78% er enten enige eller meget enige i udsagnet og kun 3% tilkendegiver at de er uenige eller meget uenige.

Spørgsmål: Grammatik bør præsenteres i kontekst

I de 96 kommentarer danner der sig et billede, der minder meget om det forrige udsagn. En gruppe af lærere er fortalere for at præsentere grammatik i kontekst, som de giver udtryk for via kommentarer omkring motivation og læring såsom:

Dette er mere motiverende for eleverne (spansklærer)

Altid! Det giver ikke mening blot at lære dem om fx verbalbøjning, uden også at træne situationer og sætninger med dem, hvor den verbalbøjning bliver et behov at kunne. (fransklærer)

Ja. Der er nok størst sandsynlighed for læring, når grammatikken indgår i en kontekst, så de ved, hvornår og hvor de kan bruge det. Derved bliver det også mere aktuelt for dem, når de skal bruge det med det samme. (engelsklærer)

Der er ikke så mange lærere, der kommenterer direkte imod det her udsagn, kun et par enkelte med kommentar som for eksempel:

For mig at se, skal grammatikken først præsenteres "klassisk" - altså som viden om strukturer i og regler for sproget. Derefter skal det præsenteres og arbejdes med i kontekst. (engelsklærer)

Jeg har ikke fået undervisning med udgangspunkt i funktionel grammatik (kontekst), men har klaret mig meget godt både hvad det angår mine kommunikative færdigheder, og grammatisk forståelse (fransklærer)

Den ene taler klart for, at præsentationen skal foregå mere traditionelt med en separat gennemgang, og den anden lærer taler ud fra sin egen indlæringsbaggrund, og argumenterer for, at den funktionelle grammatik ikke nødvendigvis er bedre, fordi man også kan klare sig godt uden.

Derimod er der igen til dette udsagn en stor gruppe (omkring 40), der taler for en blanding mellem kontekst og ikke-kontekstualiseret med kommentarer, der minder om dem fra udsagnet om "Grammatik bør undervises separat, ikke i forbindelse med andre færdigheder". Det er eksempelvis kommentarer som:

Der skal kontekst med, men den skal ikke nødvendigvis præsenteres i kontekst (lærer der har valgt "Andet")

Ja, men også i forbindelse med øvelser, som eksplicit fokuserer på bestemte grammatiske strukturer.
(engelsklærer)

Jeg mener, at det af og til kan være nødvendigt at præsentere grammatiske emner uden for kontekst, for dernæst at føre det over i en kontekst. (tysklærer)

Både kontekstuel og teoretisk præsentation bør anvendes, både sammen og skiftevis (engelsklærer)

Af kommentarerne her kan man se, at selvom lærerne er enige i, at en præsentation i kontekst giver mening, så kan der også være tidspunkter, hvor en mere separat teoretisk præsentation giver mening. Eller som kommentar nummer to viser, så kan det godt være man kan præsentere et grammatisk emne i kontekst, men så kræver det stadig nogle øvelser, der eksplicit fokuserer på det grammatiske emne bagefter.

Til udsagnet var der også en gruppe af lærere (omkring 16), der nok egentligt er enige i udsagnet, men alligevel ser nogle udfordringer ved at udføre det i praksis. Det kommer til syne ved kommentarer som for eksempel:

Men tidsmæssigt lader det sig ikke altid gøre. (spansklærer)

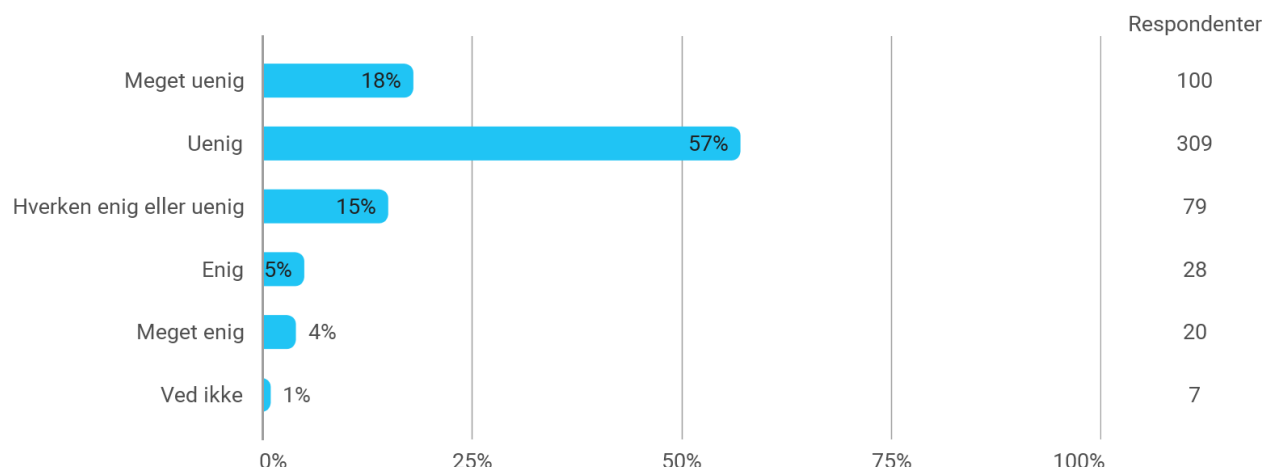
Mangel på gode alternative måder at gøre tingene på som ikke tager dobbelt så lang tid, spiller også ind. Vi har både en deadline (eksamen) og en læreplan der skal nås inden (AP-lærer)

Det kan dog nogle gange være svært at finde eksempler på visse grammatiske emner i de tekster, man arbejder med. (tysklærer)

Det fungerer rigtig godt at præsentere grammatik i kontekst. Det kræver bare en del ekstra arbejde.
(engelsklærer)

Især tidsfaktoren går igen i den her type kommentar, hvor lærerne måske egentligt gerne ville arbejde med en præsentation af grammatik i kontekst, men fordi det kræver ekstra arbejde, som der ikke altid er tid til i en travl hverdag, så gør de det mindre ofte, end de gerne ville.

At den separate grammatikundervisning har sin plads i lærernes bevidsthed, viser sig måske også i resultaterne fra et andet udsagn. Til udsagnet "Fokus i fremmedsprogsundervisning bør alene være på at lære at kommunikere" er lærerne generelt meget uenige, hvor tilsammen 75% af lærerne er uenige i en eller anden grad, og kun 9% af lærerne er enten enige eller meget enige.

Spørgsmål: Fokus i fremmedsprogsundervisning bør alene være på at lære at kommunikere.

Det viser altså, at læreren på den anden side heller ikke mener, at fokus udelukkende bør være på at kunne kommunikere. Til dette udsagn kom der 206 kommentarer, og flere opmærksomhedspunkter kom frem i forbindelse med kommentarerne. En af tingene, der bliver nævnt som årsag til at være uenig er blandt andet grammatikkens rolle, som udgør den største gruppe af kommentarer (omkring 80):

Det er en illusion, at man kan skære grammatikken væk. Det nytter ikke noget at bilde eleverne ind, at man kan lære et sprog udelukkende ved at beherske et grundlæggende ordforråd og ellers gætte sig frem. Derudover fordrer succesfuld kommunikation jo altså også, at modtageren forstår, hvad der bliver sagt - og det gør en autentisk modtager ikke, hvis der ikke er styr på i hvert fald basal grammatik. (fransklærer)

Der er forskel på form og kommunikation, og kommunikation lykkes kun hvis den formmæssige side af sproget er dyrket intensivt. (engelsklærer)

Form og indhold hører uløseligt sammen. Fokus på form er en forudsætning for at lære at kommunikere. (engelsklærer)

Jeg er enig i, at det er vigtigt, at eleverne lærer at kommunikere, men da antallet af lektioner (her mener jeg det lave antal) umuliggøre en kontinuerlig læring, er det som oftest godt at supplere med grammatiske grundsten.

Kommunikation er godt, men hvis man nogensinde skal bemestre et sprog, er man nødt til at kende dets regler. Dét er en genvej til at lære sproget, så al grammatisk kunnen ikke skal indlæres rent induktivt. (spansklærer)

Nej, Hvis fokus ALENE er på kommunikation, kommer eleverne til at tale utrolig fejlfyldt, og med tiden automatiserer de deres fejl. (tysklærer)

Jeg synes kommunikation er en vigtig del af undervisningen, men det er også vigtigt at kende til sprogets opbygning. (kinesisk)

Jeg mener, at der går nogle kompetencer tabt, hvis man ikke også lærer eleverne om sprogets strukturer, grammatik og lignende. (fransklærer)

Det der går igen ved flere af kommentarerne er blandt andet en holdning omkring, at konkret viden om grammatik er nødvendig for at opnå en succesfuld kommunikation. Derfor mener flere i denne gruppe af lærere også, at fokus i undervisningen ikke alene kan være på kommunikation, fordi elevernes sprog vil blive fejlfyldt uden en grammatisk viden.

En anden gruppe af lærere (omkring 40) nævner i deres kommentarer, at andre sider af sprogfagene såsom kultur, samfund og historie også er vigtige elementer i undervisningen:

Kommunikative færdigheder bør være dominerende, men i stort samspil med læring om historie og samfunds-/kulturforhold. (fransklærer)

At kommunikere på fremmedsproget er målet frem mod eksamen, men det er også vigtigt at give eleverne et indblik i kultur, historie og samfund (spansklærer)

Fokus i fremmedsprogsundervisning bør også være på at lære at forstå andre kultur og respektere forskellige traditioner (kinesisk)

Engelsk er jo også et vidensfag, kulturfag m.v. Det er vigtigt at holde sig for øje (engelsklærer)

Kommunikation er vigtigst, men det er også vigtigt at fokusere på fx litteratur (som ikke tjener et kommunikativt formål) eller samfundsforhold, der heller ikke behøver at have noget med kommunikation at gøre (spansk)

eleverne skal også lære noget om samfund, historie, kultur og litteratur (tysklærer)

Flere af lærerne argumenterer for, at fokus ikke kun kan være på kommunikation, fordi sprogfagene også er kultur-, samfunds- og historiefag, hvor eleverne også skal lære noget om disse emner, også uden nødvendigvis at tjene et kommunikativt formål. Udover de to præsenterede grupperinger af lærere, så er der også en gruppe (cirka 18), som lægger vægt på begge dele, og som nævner både grammatik og sprog samt litteratur, kultur, samfund og historie i deres kommentarer.

Derudover er der for en lille gruppe af lærere (omkring 10 kommentarer), der primært består af engelsklærere, der også nævner analyse- og fortolkningsfærdigheder, som en vigtig del af undervisningen. Det kommer til udtryk i kommentarer som:

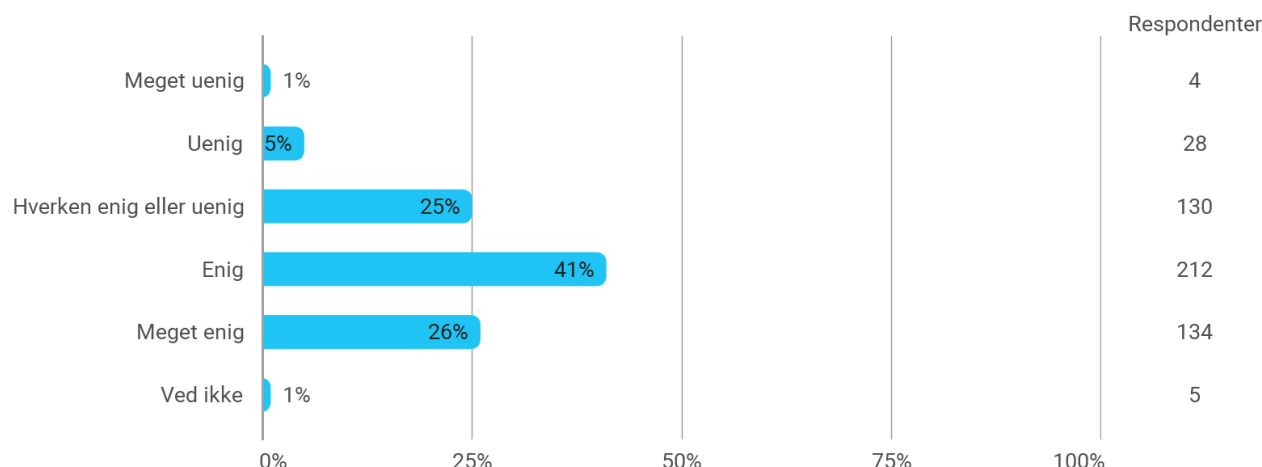
En vigtig og meningsfuld del af engelskfaget er analyse af engelsksprogede tekster - det er også med til at give eleverne en mere detaljeret og nuanceret forståelse af sproget. (engelsklærer)

Og i analysefærdigheder. Det er jo dét, de bliver testet i til eksamen! (engelsklærer)

At det netop er engelsklærere, der hovedsageligt nævner disse kompetencer, stemmer nok meget godt overens med engelskfagets større fokus på tekstlæsning, idet eleverne har et højere niveau i engelsk, når de starter i gymnasiet.

Tilsammen giver det billedet af, at selvom mange lærere siger, at kommunikation er vigtigt, så er den ikke altoverskyggende, idet især grammatikken er et element, som man ikke kan komme uden om, samtidig med, at der også er mange andre elementer såsom kultur, samfund og historie, som eleverne skal opnå viden omkring i et sprogfag.

I forlængelse af ovenstående, så er lærerne alligevel hovedsageligt enige i udsagnet om "Et sammenhængende sprog er vigtigere end et grammatisk korrekt sprog." Her er 67% enten enige eller meget enige, og kun 6% er tilsammen enten uenige eller meget uenige.

Spørgsmål: Et sammenhængende sprog er vigtigere end et grammatisk korrekt sprog.

Til udsagnet kom der 132 kommentarer, som udtrykker mange forskellige ting. Nogle nævner, at det kommer an på konteksten; andre ser ud til at have haft svært ved at svare på udsagnet, fordi de mener det kommer an på, hvad man forstår ved "sammenhængende", og nogle mener igen, det er meget svært at skelne mellem et sammenhængende sprog og et grammatisk korrekt sprog. Det sidste kommer til udtryk i kommentarer som:

En balance. Det skal jo være korrekt nok til at være forståeligt (spansklærer)

Jeg mener ikke, at der er vandtætte skodder mellem disse faktorer. Det kommer også an på, hvor grammatisk korrekt man taler om. Man skal kunne en del grammatik for at have en sammenhængende sprog, men hellere et sammenhængende sprog en et fuldstændigt korrekt grammatisk sprog. (tysklærer)

Det ene er ikke bedre end det andet. Men hvis man ikke har styr på grammatikken, er det trods alt godt, hvis man kan tale sammenhængende. (engelsklærer)

Derudover er der en række kommentarer, der peger i retning af, at lærerne har erklæret sig enige, fordi det minder om en formulering i læreplanen for deres fag. For eksempel bliver der nævnt, at

I hvert fald i forhold til de muligheder, de har i gymnasiet (og det står i øvrigt i vores læreplan) (spansklærer)

Ja, sådan er det jo angivet i læreplanen. (tysklærer)

Af andre temaer for kommentarerne, så vil en række lærere gerne skelne mellem skriftlighed og mundtlighed i deres svar på spørgsmålet. For eksempel siger en lærer:

Det afhænger af om det mundtligt eller skriftligt. Mundtligt er det sammenhængende sprog vigtigst, skriftligt er grammatikken meget central (engelsklærer)

I forlængelse af det kommenterer en række lærere også på, at der kan være forskel alt efter, om man bliver spurgt til brug af sproget ude i virkeligheden eller til eksamen. Blandt andet nævner et par af lærerne:

Til eksamen er et grammatisk korrekt sprog nødvendigt, men i den virkelige verden er det ikke nødvendigt. (spansklærer)

For mig at se er det svært at have et sammenhængende sprog, hvis ikke man har et grammatisk korrekt sprog. For mange grammatiske fejl forstyrrer jo netop sammenhængen. Med det sagt, så er de forventninger, jeg har til mine elever ift. at opfylde fagets krav én ting, men en anden ting er, hvad der gør sig gældende, når eleverne skal bruge fremmedsproget i autentiske situationer. Her er det naturligvis ikke altafgørende, om der laves et par

kongruensfejl eller bruges udvidet tid. Til gengæld er det i den sammenhæng særligt vigtigt, at man har et varieret og nuanceret ordforråd og kan udtrykke sig selvsikkert og relativt ubesværet. (engelsklærer)

På den måde bliver det kontekst afhængigt, om de vægter et sammenhængende sprog højere, men ud fra de kommentarer virker det alligevel til, at de vægter det grammatisk korrekte sprog forholdsvis højt i en undervisnings-/eksamenssammenhæng. Det kommer måske også til udtryk i en anden gruppe af lærere, der giver udtryk for, at grammatikken fungerer som en forudsætning for en god sammenhæng:

En forudsætning for et sammenhængende sprog er, at man har nogenlunde styr på grammatikken. (engelsklærer)

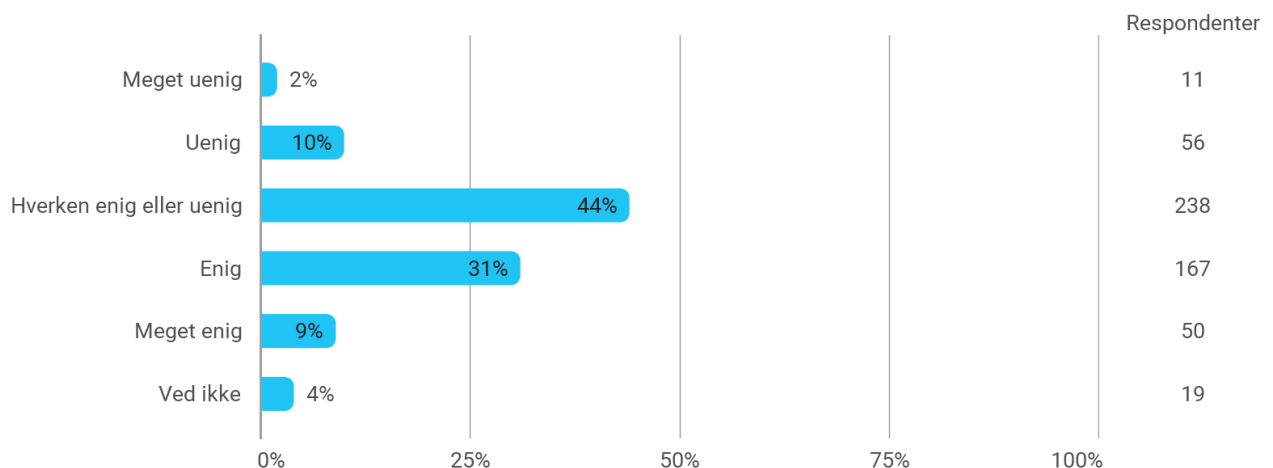
Generelt er jeg enig, men det kommer an på typen af grammatiske fejl. At kunne bøje verberne korrekt er vigtigere end fx kongruensfejl med artikler/adjektiver. (spansklærer)

Det tyder altså på, at når mange er enige i udsagnet, så er det også med forbehold for, at der stadig skal være en vis form for styr på grammatikken og de mest basale grammatiske emner, uanset hvor sammenhængende det ellers måtte være.

Induktiv vs. deduktiv tilgang

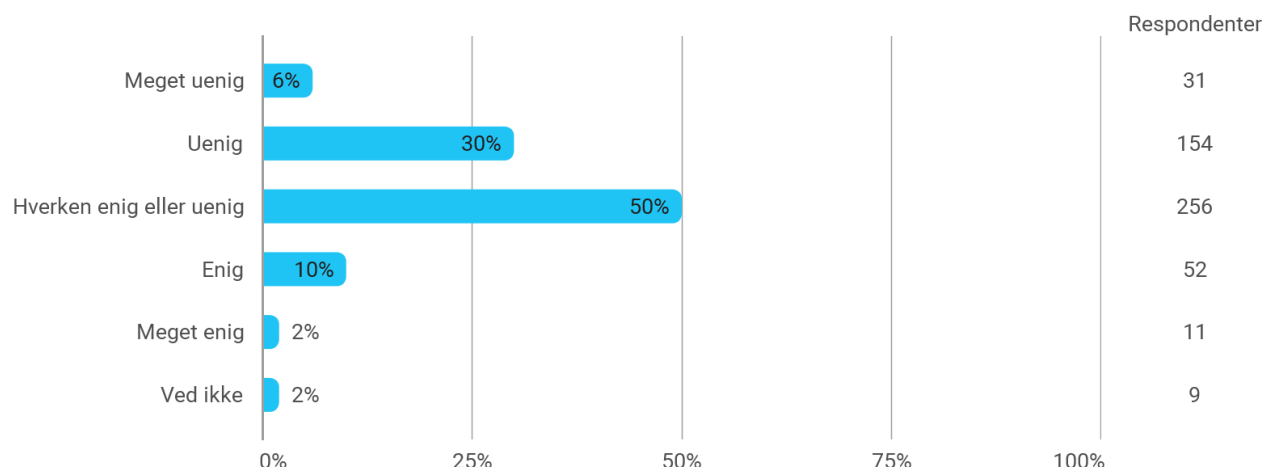
I spørgeskemaet er der flere udsagn, der spørger ind til, hvordan lærerne vurderer, at det er bedst, at eleverne lærer grammatiske regler på. Der er blandt andet de to udsagn "At få elever til selv at opdage en grammatisk regel er bedre, end at en lærer præsenterer reglen for dem" og den modsatte "Det er bedre, at læreren forklarer reglen end at læreren lader eleverne opdage den af sig selv".

Til det første af de to modsatrettede udsagn er der en høj procentdel (44%) af lærerne, der har placeret sig i midten med "Hverken enig eller uenig". Hvis vi observerer de resterende lærere, så er de overvejende enige med 31% enige og 9% meget enige i forhold til kun 10%, der er uenige og 2%, der er meget uenige.

Spørgsmål: At få elever til selv at opdage en grammatisk regel er bedre, end at en lærer præsenterer reglen for dem

Til det andet udsagn så viser der sig et nogenlunde tilsvarende billede, hvilket indikerer, at lærerne har været konsistente i deres svar på spørgeskemaet. Til det modsatte spørgsmål er der nemlig også en høj andel (50%) af lærerne, der hverken er enige eller uenige. Derudover så er de resterende primært uenige, med 36%, der enten er uenige eller meget uenige og kun 12%, der er enige eller meget enige. Selvom der er en stor andel af lærere, der placerer sig i midten, så tyder det stadig på, at mange er enige i at en induktiv tilgang til grammatikundervisning er positiv.

Spørgsmål: Det er bedre, at læreren forklarer reglen end at læreren lader eleverne opdage den af sig selv

Til de to spørgsmål kom der i alt 310 kommentarer, med hhv. 178 til det første og 132 til det andet. Da de omhandler samme emne, så vil kommentarerne her blive gennemgået samlet for at se, hvad lærerne har kommenteret, og hvad der virker til at være bevæggrundene for deres valg.

Der er mindre grupper af lærere på begge sider, som enten kommenterer positivt omkring den induktive tilgang til grammatikundervisning eller imod den induktive tilgang. Det ses blandt andet i kommentarer såsom:

Ja, det giver dem selvtillid og motivation til at bekræfte sig selv i deres sproglige nysgerrighed. (tysklærer)

Mange af mine elever vil gerne lærer struktur og regler som de kan forholde sig til. (spansk)

En anden stor gruppe af lærere, der har svaret hverken enig eller uenig, begrundet det med, at de taler for en variation af deduktive og induktive metoder. Rigtigt mange af dem skriver blot en kort kommentar i stil med "det skal være en blanding", "Begge dele kan bruges side om side" eller "Det er ikke enten eller, men både og". Derudover er der også nogle lærere, der beskriver det lidt mere detaljeret, såsom:

Eleverne vil sikkert kunne huske reglen bedre, men jeg synes ikke at det som en generel regel er bedre at eleverne selv opdager den grammatiske regel. (kinesisklærer)

Både induktiv og deduktiv indlæring fungerer fint. Men variation er en rigtig god ting. Nogle dele af grammatikken er glimrende egnet til induktiv indlæring, andre dele er alt for tidskrævende, hvis elever skal "opdage" reglen selv. (tysklærer)

Desuden er der en gruppe lærere der også mener, at tilgangen til undervisningen afhænger af elevtypen og det pågældende grammatiske emne:

Det kan fungere for nogle elevtyper og i nogle grammatiske emner. (spansklærer)

Det kommer an på eleven - nogle har gavn af det, andre finder det forvirrende - og det kan være tidskrævende. (engelsklærer)

Allerede to af de præsenterede citater her kommer også ind på tidsperspektivet i valget af metode, hvor de to lærere mener, at den induktive tilgang er mere tidskrævende og derfor måske ikke altid bliver valgt til. Det er også en faktor, som går igen i en lang række andre kommentarer. Den største gruppe af kommentarer virker egentligt til at tale for en induktiv tilgang i teorien, men ser en del udfordringer ved den i praksis. Blandt andet tiden er en udfordring, der bliver nævnt i flere kommentarer:

Når det er muligt, så er det at foretrække. Det er dog ikke altid (faktisk sjældent), at jeg finder tid til at gøre det på den måde. (spansklærer)

Ja, nogle gange er det en god ide. Desværre er tiden ikke altid til det, derfor tilrettelægger jeg det ofte deduktivt - eller bygger oven på det de kan i forvejen. (engelsklærer)

I princippet ja - men det er tidskrævende (i min erfaring), og jeg betragter det som en bonus, når det sker, men det er ikke sådan at jeg planlægger decideret induktiv grammatikundervisning (engelsklærer)

Men det tager længere tid for mig, at forberede min undervisning, hvis jeg gør det på den måde. (engelsklærer)

Men tidsfaktoren kan være et problem! (tysklærer)

I teorien er det bedst, men det kan tage meget længere tid for en elev at opdage et grammatisk fænomen, end hvis læreren forklarer det... (fransklærer)

Som man kan se ud fra kommentarerne, så går lærernes tanker både på, at det tager længere tid for dem at forberede induktiv grammatikundervisning, samt at det også kan kræve mere tid i selve undervisningen, da det tager længere tid for eleverne selv at gå på opdagelse. Og at det tager længere tid for eleverne, hænger godt sammen med en lang række andre kommentarer, der også virker til at være enige i ideen bag udsagnet, men samtidig har udfordringer med det i praksis. Elevernes niveau og motivation bliver ofte nævnt som en anden faktor, der gør det svært at bruge en induktiv tilgang til grammatik. For eksempel bliver der nævnt:

Det vil jo kun være de allerdygtigste, der ville fange det - en eller to elever i en klasse (spansklærer)

I teorien ville det være fantastisk. Men den slags elever med så meget interesse har jeg ikke (tysklærer)

ja men det er kun de stærkeste elever som kan se de røde tråde, så det fungerer ikke i praksis at lade dem lege detektiver. Det har jeg prøvet ;) (fransklærer)

Det er ganske givet korrekt, men ikke altid en mulighed - forstået på den måde, at det betyder noget, hvilket niveau eleverne er på, og hvor dygtige de er. (tysklærer)

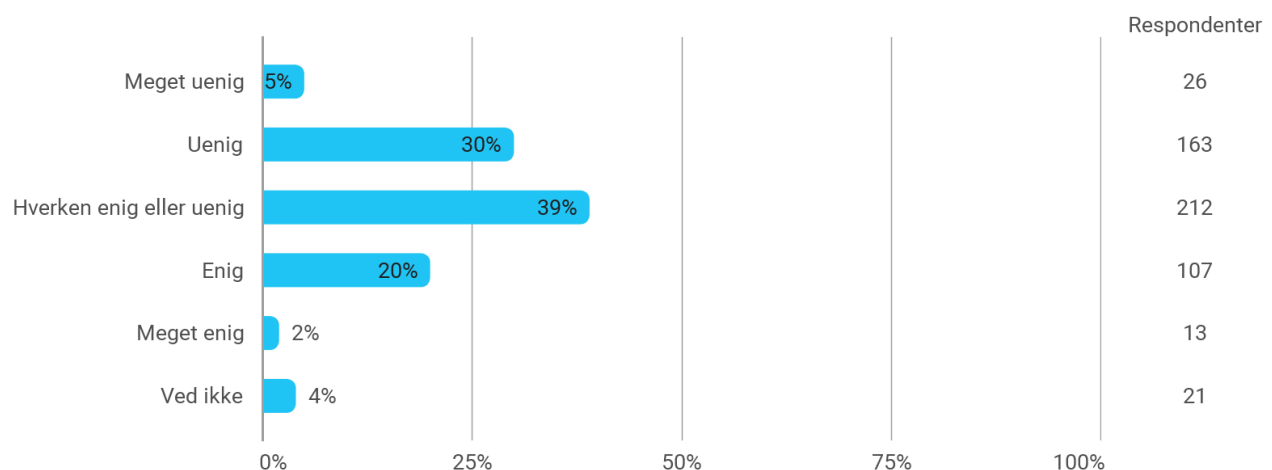
Hvis det sker, griber jeg det og så er det helt sikkert bedre, men for den svage elev sker det sjældent. (engelsklærer)

De har bare svært ved det - rent erfaringsmæssigt. (spansklærer)

Det ville sikkert være meget godt, men jeg tvivler på, jeg har særlig mange elever, der ville kunne evne det. Niveauet er ikke højt, og jeg har flere og flere elever, der ikke har en hel basal grundforståelse og kan ikke snakke sproget. De har brug for succesoplevelser, men at bede dem regne en grammatisk regel ud selv, ville ikke blive en. (engelsklærer)

Det virker til at mange lærere egentligt er positive omkring en induktiv tilgang til grammatikundervisning i teorien, som flere af dem også nævner eksplicit, men rigtigt mange af dem virker til at have udfordringer med at implementere det i praksis, hvilket - ud fra hvad de nævner - skyldes enten manglende tid eller elevernes lave niveau. Det virker også til, at det er en af årsagerne til de mange lærere, der har valgt "Hverken enig eller uenig", fordi flere er splittet mellem, hvad de tænker er godt i teorien og deres erfaringer fra praksis.

Et tredje spørgsmål i spørgeskemaet, der er relateret til de to forrige er "Det er en god ide at lære grammatik ved at præsentere eleverne for mange eksempler af den pågældende struktur uden at forklare den bagvedliggende regel." Til dette spørgsmål, som også lægger op til en mere induktiv tilgang, er det generelt et mere blandet billede, hvor størstedelen igen erklærer sig hverken enig eller uenig. Af respondenter der er uenige i en eller anden grad er der 35% op imod de 22%, der enten er enige eller meget enige.

Spørgsmål: Det er en god ide at lære grammatik ved at præsentere eleverne for mange eksempler af den pågældende struktur uden at forklare den bagvedliggende regel.

Af de i alt 166 kommentarer er der en hel del kommentarer, der går igen fra de forrige to. En gruppe af lærere, der taler for en variation; en gruppe der siger, at det afhænger af det grammatiske emne; og en gruppe der siger, at det er en god ide, men kan være svært at udføre i praksis. En række lærere kommenterer på den sidste halvdel af udsagnet ift. "uden at forklare den bagvedliggende regel":

Den bagvedliggende regel skal forklares, fordi det også repræsenterer udvikling og historie af sprog. (kinesisklærer)

Under forudsætning af at man løbende formulerer reglen. Elever skal ende med både at have fået den korrekte formulering ind under huden og have teoretisk forståelse af den regel der ligger bag. (lærer der har valgt "Andet")

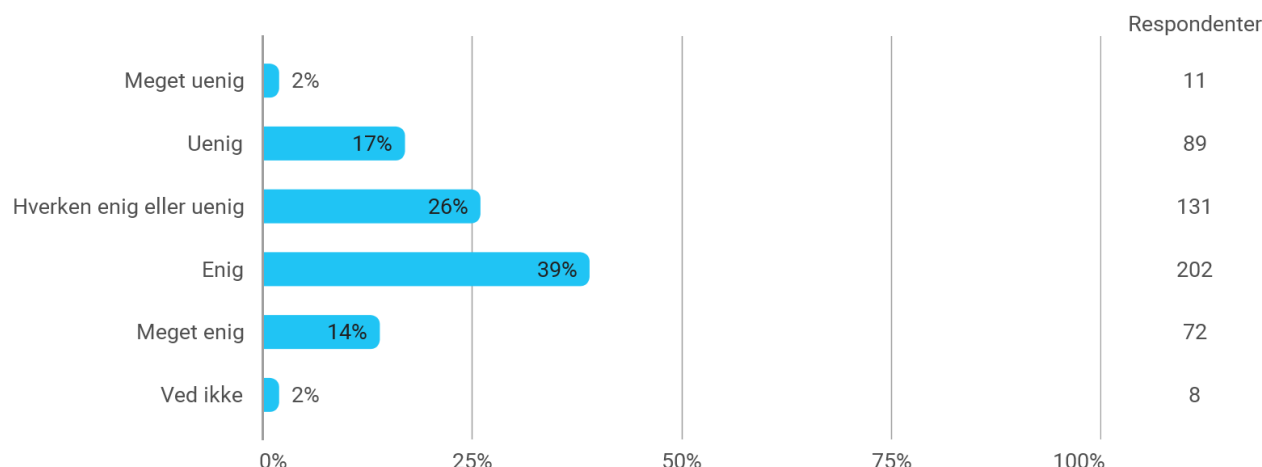
Jeg synes fint man kan arbejde induktivt med grammatikundervisningen. Men den pågældende grammatiske regel bør som afrunding så læres og trænes igen. (engelsklærer)

Det er rigtigt godt at gøre sådan, men den bagvedliggende regel kan også forklares. (fransklærer)

Man kan jo gøre det som en introduktion til emnet, men hvis man ikke på et tidspunkt forklarer reglen, efterlader man mange elever strandede. (engelsklærer)

Det giver altså indikationer af, at lærerne, der har erklæret sig uenige i dette spørgsmål, har gjort det, fordi de mener, at man ikke kan undlade at tale om den grammatiske regel med eleverne. Sammen med de andre to spørgsmål, hvor der var en generel positiv holdning til den induktive tilgang, så giver det til sammen et billede af, at lærerne ikke er tilhængere af en implicit tilgang, hvor man ikke taler om de bagvedliggende grammatiske regler.

I forlængelse af spørgsmålet om en mere implicitte tilgang til grammatikundervisning, så kommer også udsagnet "Elever kan lære et fremmedsprogs grammatik gennem eksponering af sproget i dets naturlige brug", som ligger op til en implicit tilgang, hvor eleverne lærer grammatik gennem eksponering. Til dette spørgsmål er lige over halvdelen (53%) af lærerne enige eller meget enige, og under en femtedel (19%) af lærerne er enten uenige eller meget uenige. Det tyder altså på, at lærerne generelt set tror på ideen om indlæring af grammatik gennem eksponering af sproget.

Spørgsmål: Elever kan lære et fremmedsprog grammatik gennem eksponering af sproget i dets naturlige brug.

Til udsagnet kom der i alt 166 kommentarer, som egentligt hovedsageligt styrker tesen om, at de tror på udsagnet i teorien. Der er kommentarer fra alle sider - både dem, der erklærer sig enige, dem der er neutrale, og dem der er uenige og tænker, at ideen kan give mening, men at der er udfordringer ved den i praksis. Det kommer til udtryk i den største gruppe af kommentarer (cirka 60) såsom:

Grundlæggende enig - men ikke med de timer og rammer, de skal lære det på i gymnasiet (spansklærer)

Men det vil som regel kræve højere eksponering end den, de fleste elever udsættes for (især, hvis de kun udsættes for eksponeringen i skolen) (tysklærer)

Ja, men det kræver en meget stor eksponering, fx at man bor i det pågældende land. Hvis man skal lære det i skoleregion er det vanskeligt at opnå med det antal timer, vi har til rådighed. (engelsklærer)

Naturligvis kan man lære et sprog rimeligt korrekt uden grammatisk viden. Det er bare meget tidskrævende og kræver voldsom og konstant eksponering af sproget. I Danmark er engelsk eneste sprog, der har den mulighed. (tysklærer)

Ja, måske hvis de bor i et land eller taler det hver dag derhjemme. Men ikke ved et par timer i skolen. (engelsklærer)

Altså det kan de jo i teorien, men jeg tror det er meget svært i praksis i alm. gymnasieundervisning. (spansklærer)

Af kommentarerne er det tydeligt, at mange af lærerne har en form for "men" i deres holdning til udsagnet. Generelt er der ikke så mange kommentarer, der er udelukkende enige eller uenige i udsagnet, og så er der også en række kommentarer i stil med "Ja, men der skal suppleres" eller "Nogle kan - andre kan ikke". Derudover er der en større gruppe af kommentarer (omkring 35), der omtaler grammatikken på forskellige måder. En del nævner, at elever nok godt kan blive bedre til at tale sproget på denne måde, men at der skal noget mere til for, at al grammatikken falder på plads, og nogle ser også en værdi i den teoretiske viden, som de ikke mener, at man får på denne måde. Det kommer til udtryk i kommentarer som:

En stor del af vejen kan naturmetoden fungere til at lære at bruge (men ikke forklare) et fremmed sprogs grammatik, men den sidste korrekthed og nuancer kræver ofte egentlig undervisning. (engelsklærer)

elever kan sagtens lære at bruge det men ikke lære at kunne forklare den grammatiske regel. Hvis der kombineres med undervisning i grammatik, udvikler de flestes sprog mere og bliver bedre og mere præcist og nuanceret (spansklærer)

De fleste vil have brug for regler for at få finpudset grammatiske skævheder - det er godt at lære et sprog ved udelukkende at bo i landet, men for at komme alle småfejlene til livs, må man lære grammatikken (tysklærer)

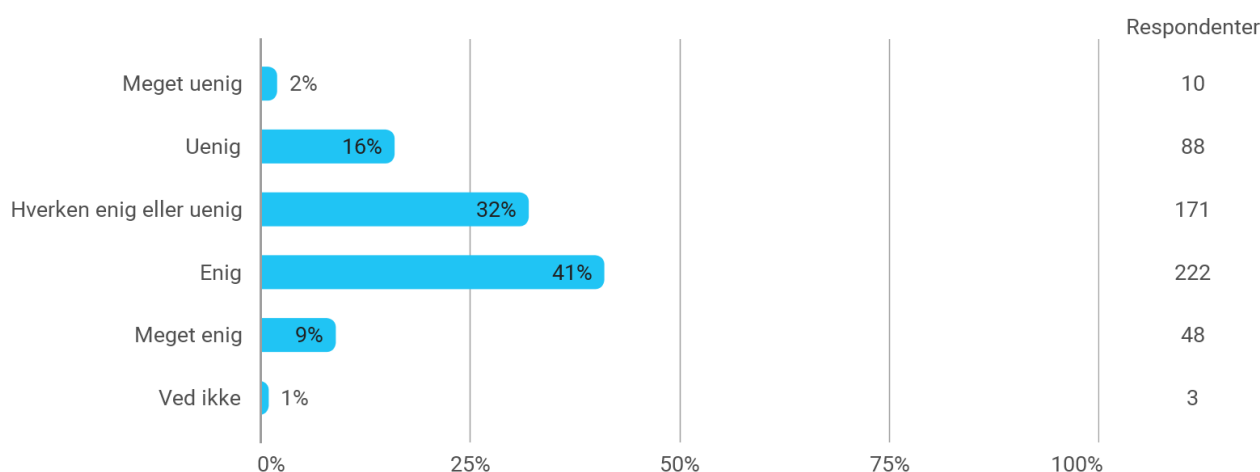
Ja, hvis man har talent for det. Ellers fortæller min erfaring mig, at eksponering naturligvis er stærkt befordrende, op til et vist niveau, og hvis eleven har antennerne ude, men i mange tilfælde har jeg erfaret, at grammatikken først falder på plads for en eksponeret elev, når vedkommende får en sammenhængende forklaring. (engelsklærer)

Det hjælper, men det er ikke nok. Medmindre man har ekstrem lave forventninger af hvad det vil sige at kunne grammatikken / et sprog på et ordentligt niveau." (fransklærer)

Af kommentarerne fremgår det, at nogle lærere mener, at en kombination af eksponering og undervisning i grammatik er vejen frem i fremmedsprogsundervisningen, hvis eleverne skal opnå et fejlfrit sprog. Så selvom der var en vis enighed at spore i de overordnede resultater for dette udsagn, så viser kommentarerne alligevel en eller anden form for skepsis, når det kommer til praksis, hvor det virker til, at mange mener, et fokus på grammatik hjælper.

Grammatikkens rolle i undervisningen

Som det viser sig i flere af de forrige udsagn, det virker som om mange lærere ser en kontrast mellem teorien (og det som virker som en god idé fra et teoretisk synspunkt) og praksis (det som kan lade sig gøre i klasseværelset). Dette leder naturligt videre til udsagnet "I min undervisning introducerer jeg som udgangspunkt et nyt grammatisk emne separat, hvorefter eleverne laver nogle grammatiske øvelser omkring dette emne", hvor lærerne mere konkret skal tage stilling til et spørgsmål koblet direkte op på deres egen undervisning. Som det ses på diagrammet nedenfor, så er lige præcis halvdelen af lærerne enten enige (41%) eller meget enige (9%) i dette udsagn, hvor kun 18% er uenige (16%) eller meget uenige (2%). Selvom der også er 32%, der er neutrale, så er andelen af enige tilkendegivelser alligevel en del mere, hvilket indikerer, at mange lærere introducerer grammatiske emner separat.

Spørgsmål: I min undervisning introducerer jeg som udgangspunkt et nyt grammatisk emne separat, hvorefter eleverne laver nogle grammatiske øvelser omkring dette emne.

De i alt 160 kommentarer til udsagnet er meget blandede og giver forskellige indtryk. Der er en gruppe af lærerne, der er enige i udsagnet, som giver lidt forskellige kommentarer som for eksempel:

Jeg forsøger i videst muligt omfang at koble det grammatiske emne op på noget indholdsmæssigt, men i praksis kan det være svært at få til at lykkes. Til gengæld sørger jeg for at vende tilbage til et tidligere introduceret grammatisk emne, når det er relevant i forbindelse med et forløb (spansklærer)

Hvis muligt får jeg øvelserne integreret i det forløb eller den tekst vi ellers arbejder med (tysklærer)

De fleste gange introducerer jeg ny grammatik separat hvorefter vi øver det dels i separate øvelser, dels i kontekst. Ved repetition sker det altid i en kontekst. (engelsklærer)

Ud fra kommentarerne her tyder det på at flere af dem, som er enige i at introducere et grammatisk emne separat, forsøger at koble det til en kontekst på et tidspunkt i den efterfølgende proces for eksempel som øvelser efter introduktionen eller som repetition af emnet senere hen. En gruppe af de lærere, der er neutrale i deres svar, kommer med forskellige korte kommentarer som "Det er forskelligt", "Nogle gange, ikke altid" eller "Kommer igen an på situation og behov". En anden lille gruppe af kommentarer forklarer, at det "Afhænger af det grammatiske emne".

En anden gruppe er uenige i udsagnet og kommer med kommentarer som:

Det kan forekomme, men jeg forsøger at tage udgangspunkt i sprogbrugen i tekstmaterialet først da dette ofte giver mere mening for eleverne (og mig selv). (engelsk)

Det bliver som udgangspunkt gjort i sammenhæng med en kommunikativ øvelse fx bliver verbet 'gustar' ofte introduceret ifm. Mi tiempo libre hvor eleverne skal fortælle hvad de kan lide at lave i deres fritid eller også ifm. med mad og drikke, hvor formålet er de samme (spansklærer)

Disse lærere virker til, at de som udgangspunktet vil gøre det i forbindelse med andre øvelser. Derudover er der en lang række lærere, som med deres kommentar forsøger at uddybe, hvordan de griber det an i deres timer:

Jeg tager udgangspunkt i materialet vi arbejder med, men der kan efterfølgende være øvelser med det grammatiske fænomen og læsning i grammatikken omkring det. (spansklærer)

Det er som regel i forbindelse med tekstlæsning, hvor vi finder eksempler på den struktur/regel. Men vi laver separate grammatiske øvelser også. (fransklærer)

Ud fra den her type kommentarer virker det til, at introduktion af et grammatisk emne vil komme i forbindelse med det resterende tekstarbejde, men at der derefter ofte kan være et mere koncentreret fokus på grammatikken enten ved at læse i grammatikbogen eller med separate grammatikøvelser. En anden gruppe lærere er enige i at tage grammatikken op og give en introduktion til et grammatisk emne, når den dukker op i tekstlæsningen:

Det gør jeg nogle gange, men oftest finder jeg eksempler i tekstmaterialet, som jeg arbejder ud fra, og dernæst griber jeg til grammatikbogen. (tysklærer)

Men jeg fokuserer på funktionel grammatik, så det nye grammatiske emne tager udgangspunkt i en tekst, vi har læst eller hørt. (engelsklærer)

En tredje gruppe af lærere uddyber, at de ofte vil tage grammatikken separat først, hvorefter konteksten kan kobles på bagefter:

Jeg introducerer det grammatiske område og eventuelle regler, hvorefter eleverne laver øvelser, enten bestemte strukturer eller de laver sætninger i tilknytning til den tekst/det emne, som vi arbejder med. (tysklærer)

Til dels - i hvert fald indtil basis er på plads. Men det fungerer bedst hvis øvelserne integreres i den almene undervisning. (engelsklærer)

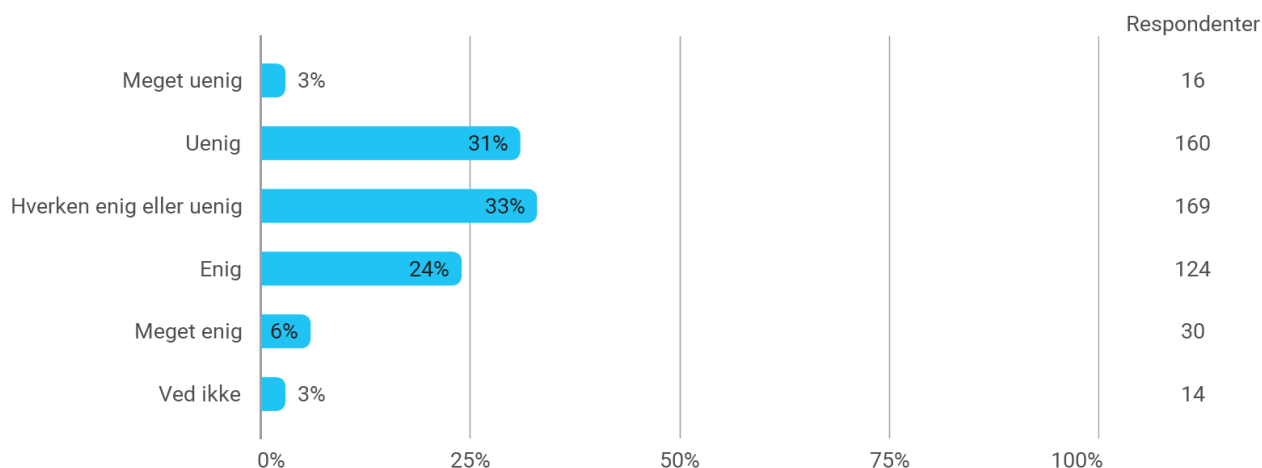
Det fungerer. Herefter kan vi fx kigge på grammatikken i en tekst og se, hvordan det grammatiske emne optræder i en tekst. (tysklærer)

Til sidst er der til dette udsagn også en håndfuld kommentarer, der igen omtaler tiden:

Jeg vil helst nøjes med at lave funktionel grammatik, men i praksis må jeg af tidsmangel også anvende separate grammatiske øvelser som repetition/ træning (engelsklærer)

Alt i alt giver kommentarerne et indtryk af forskellige undervisningsformer, hvor en eksplicit præsentation af grammatiske regler virker normal for mange lærere; spørgsmålet er mere om den kommer før eller efter, at der bliver koblet noget kontekst på, hvor lærerne virker mere delte i deres praksis.

I forhold til en mere separat grammatikundervisning, så er der også udsagnet "Separat grammatikundervisning fejler i forhold til at skabe bedre sprogkunderskaber, som kan bruges i naturlig kommunikation". Til dette spørgsmål er der et meget blandet svar, hvor 34% er uenige eller meget uenige, 30% enige eller meget enige og 33%, der hverken er enige eller uenige. Det er derfor ikke til at konkludere noget ud fra alene svarene på udsagnet, andet end det er et spørgsmål, der virker til at dele vandene.

Spørgsmål: Separat grammatikundervisning fejler i forhold til at skabe bedre sprogkunderskaber, som kan bruges i naturlig kommunikation.

Til udsagnet kom der i alt 112 uddybende kommentarer. En gruppe af lærere er enige i udsagnet og nogle bruger blandt andet troen på den manglende evne til at overføre viden fra separat grammatikundervisning som begrundelse:

Så bliver overførelsesværdien for lille. Sproget eksisterer først, når det er i brug. (spansklærer)

Vi overvurderer generelt elevernes evne til transfer fra regel til talt sprog (spansklærer)

Derudover er der igen en gruppe af lærere, der godt mener, at det kan fungere, men at tilgangen skal varieres, så det ikke kun er separat, men der bliver koblet noget kontekst på:

Jeg mener stadig, at det giver mening til tider at have separat grammatikundervisning, som så efterfølgende bringes over i kommunikationen. (tysklærer)

Jeg tror det handler om balance. Men separat grammatik kan da godt agere som synlig læring, så længe det kobles med en masse tale og kontekst. (engelsklærer)

Separat grammatikundervisning kan også noget. Det skal ikke shames, men jeg foretrækker det i en kontekst. (spansklærer)

Mange lærere ser ud til at mene, at det fungerer godt i en blanding, hvor man eksempelvis sætter det i en kontekst efterfølgende. En anden ting, som flere lærere virker til at mene, er, at effekten af den separate grammatikundervisning kan afhænge af elevtypen:

Det kan selvfølgelig ikke stå alene og må ikke blive mekanisk. Men det skaber tryghed og overblik for mange elever. (fransklærer)

Jeg er enig i nogen grad, da jeg mener der er bedre måder at træne grammatik på. Separat grammatikundervisning kan dog for nogle elever give en senere aha-oplevelse. (tysklærer)

For nogle elever (som typisk er skolet og gode til at gå i skole) vil det være muligt at overføre reglerne til naturlig kommunikation, hvis de har den sproglige opmærksomhed og interesse for sproget. For andre ikke. (engelsklærer)

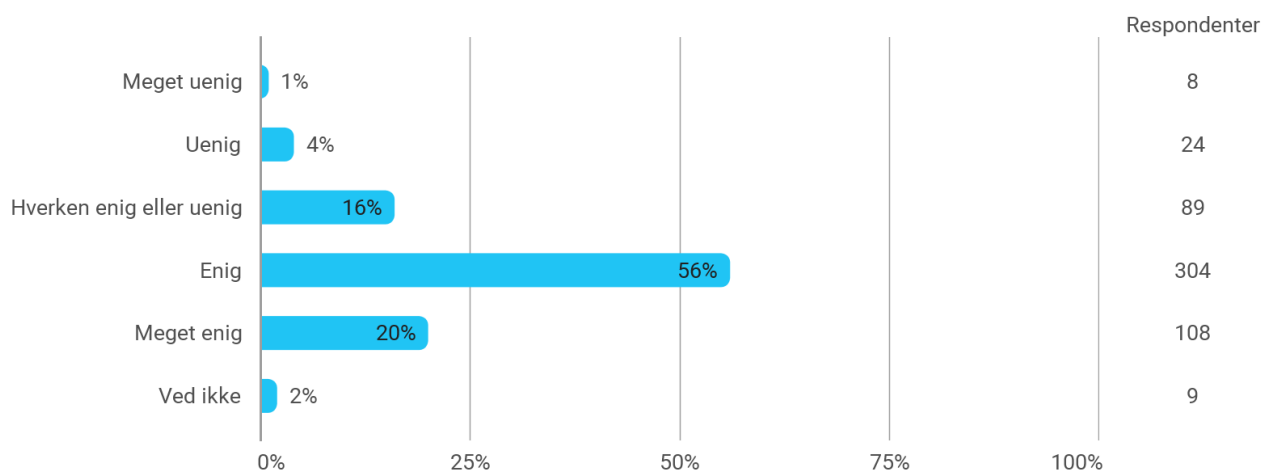
Af disse kommentarer kan man se, at nogle lærere også mener, at separat grammatikundervisning kan være med til at skabe overblik, og at det fungerer for nogle elevtyper. Og det faktum, at det virker for nogle, det ses måske også i en håndfuld læreres kommentarer, der virker til at stå i et dilemma:

hmm... det er svært. Jeg synes jo selv, jeg har lært rigtig meget ved at træne grammatik. Jeg er stadig af den holdning, at separat grammatikundervisning kan medvirke til at give et bedre sprog, men det kræver nok også interesse fra elevernes side. (engelsklærer)

Sådan har jeg selv lært sprog, men jeg er også interesseret i grammatik. Det gør "moderne" elever ikke nødvendigvis, og derfor mister de hurtigt interessen, hvis grammatikundervisningen bliver for tung. (spansklærer)

Ud fra kommentarerne ovenfor, så kan det også tyde på, at nogle læreres egen sprogindlæringsbaggrund med separat grammatikundervisning medvirker til, at de også selv tror på, at det godt kan fungere, fordi de har oplevet det på egen krop.

Et andet udsagn i spørgeskemaet, der spørger mere ind til brugen af øvelsen af grammatiske strukturer, er "Elever kan forbedre deres grammatiske nøjagtighed gennem gentagne øvelser med grammatiske strukturer". Til dette udsagn er lærerne meget enige; faktisk er der hele 76% af lærerne, der enten er enige (56%) eller meget enige (20%). Til sammenligning er kun 5% enten uenige (4%) eller meget uenige (1%). Det indikerer, at læreren har en høj tiltro til gentagne øvelser for at opnå et mere grammatisk nøjagtigt sprog.

Spørgsmål: Elever kan forbedre deres grammatiske nøjagtighed gennem gentagne øvelser med grammatiske strukturer.

I de 129 kommentarer til udsagnet går betragtningerne omkring elevtyper endnu engang igen. Mange skriver små kommentarer i stil med "nogle kan, andre kan ikke" eller "Det kan være rigtig for nogle elever, men ikke for andre". Derudover så virker det også til, at en holdning der går igen er, at det er de fagligt stærke eller meget sproginteresserede elever, der kan have gavn af denne tilgang:

Mange elever kan, men der er også elever for hvem dette ikke hjælper. Det er typisk de fagligt svageste elever, som godt kan lave opgaverne korrekt, men ikke selv anvende regler i praksis på trods af dette (engelsklærer)

Og netop det som denne lærer også nævner med overførslen af viden fra gentagne øvelser til brug af det pågældende grammatiske emne i mere fri produktion, er også noget en gruppe af lærere (omkring 15 kommentarer) kommer ind på:

Jeg synes desværre, jeg tit oplever, at eleverne sagtens kan finde ud af de grammatiske strukturer i diverse øvelser, men når de så skal skrive "frit", glemmer de det igen. (fransklærer)

Det er vist efterhånden evident, at mange elever kan finde og rette fx kongruensfejl i teorien, men ikke anvende reglerne i praksis. (engelsklærer)

Derudover er der en mindre gruppe, som er uenige i udsagnet i stil med ovenstående kommentarer om manglende læring. På den anden side er der en hel del kommentarer, der også beskriver, hvorfor mange lærere er enige i udsagnet. En gruppe kommentarer (omkring 20) nævner både meget kort "øvelse gør mester" eller "det er godt med mange øvelser". I samme gruppe er der også flere, der uddyber deres holdning lidt mere, for eksempel:

Altid godt med gentagelser og masser af øvelser, som øver eleverne i deres grammatik. (fransklærer)

Fx kongruens (som faktisk er svært for mange) - virker til at sætte sig bedre gennem mange gentagende øvelser - selvom det klart er kedeligt for eleverne! (engelsklærer)

At nogle lærere tror på, at gentagne øvelser hjælper eleverne, er også noget som en mindre gruppe af lærere kommer ind på. For eksempel nævnes der:

Den forskning jeg har læst om området, siger at det ikke er tilfældet. Det kan dog give eleverne en følelse af at beherske et område, som giver dem motivation til at arbejde videre med sproget. (spansklærer)

Eleverne holder af grammatiske øvelser. Det er mere overskueligt og mindre stressende, end konstant at være i kommunikation med læreren. Men både variation og genkendelighed er super vigtig. (tysklærer)

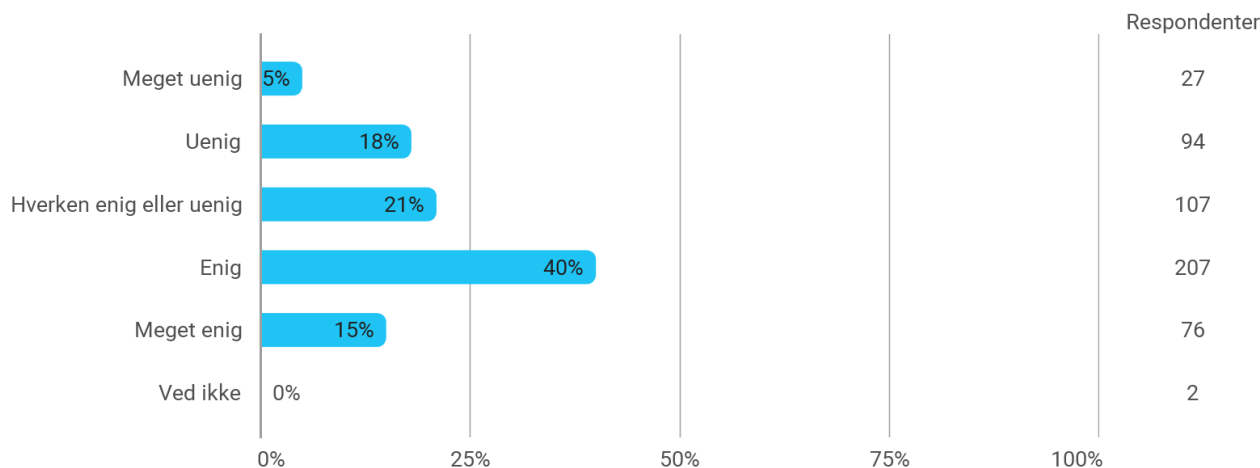
Nogle lærere tænker altså, også på trods af deres viden fra forskningen, som den første lærer ovenfor nævner, at gentagne øvelser kan være godt for nogle elever, der kan få en succesoplevelse, som skaber motivation. At det ikke er enhver opgavetype, men at det kræver variation og genkendelighed, som den anden lærer nævner herover, det er en tanke, der også går igen hos en flok af lærere (omkring 20 kommentarer):

Nøgleordet er gentagelse - i et skole regi er det dog ofte vanskeligt at få gentaget de enkelte grammatiske emner ofte nok. De bør derfor ikke blot stå separat men inkorporeres i undervisningen på mange forskellige måder. Det kan dog være lettere sagt end gjort pga. de mange andre ting man også skal nå. (engelsklærer)

Det afhænger af, hvor mange gange der skal gentages. Ofte giver det god mening at lave små indsættelsesøvelser el.lign. så det lige lærer at kigge på de nedskrevne grammatiske regler, men i min erfaringer bliver eleverne bedre til at forstå reglerne, når øvelserne er lidt mere frie. (spansklærer)

De to kommentarer repræsenterer både ideen om at gentagelser er gode, men også at hvis øvelserne indgår i undervisningen på flere forskellige måder, så er det bedre.

I forhold til opgaverne og øvelserne som lærerne bruger, så vil det for en hel del af lærerne være tale om onlineøvelser. Der er i hvert fald 55% af de adspurgte lærere, der er enige (40%) eller meget enige (15%) i at "Jeg bruger ofte online grammatikprogrammer, når eleverne skal træne grammatik". I den modsatte ende er der kun 23%, der enten er uenige (18%) eller meget uenige (5%).

Spørgsmål: Jeg bruger ofte online grammatikprogrammer, når eleverne skal træne grammatik

En stor gruppe af de 111 kommentarer (cirka 40) går ud på, at de enten er enige og bruger onlineprogrammer som et supplement og som variation til andre opgaver, eller at de hverken er enige eller uenige, fordi de bruger det "nogle gange", "ikke ofte, men af og til" eller "som supplement". En betragtning der går igen hos dem, der er enige, er blandt andet, at opgaverne er selvrettende, og at eleverne får hurtig respons, som lærerne herunder nævner:

Jeg variere. Dog kan jeg se, at nogle elever motiveres af den hurtige feedback (tysklærer)

Det virker rigtig godt, når eleverne via online øvelser kan få umiddelbar respons og se, om de har besvaret øvelsen rigtigt eller forkert (AP-lærer)

Derudover er der en større gruppe af kommentarer (omkring 20), der går på, at lærerne bruger programmerne, men af nogle forskellige andre årsager. Noget af det som går igen, er:

Jeg synes ikke nødvendigvis at det gør eleverne bedre eller mere bevidste - det hjælper mig bare at kontrollere hvem har lavet lektien. (fransklærer)

Jeg bruger nok mere eksempler fra de tekster vi arbejder med, så grammatiske strukturer optræder i en naturlig kontekst. Men det er en mere tidskrævende arbejdsform end de lette løsninger, som online øvelser kan være et eksempel på (spansklærer)

KUN fordi jeg ikke har tid til at give feedback bruger jeg af og til "selvrettende" opgaver. Det virker ikke ret godt. (engelsklærer)

Som det fremgår af de tre kommentarer ovenfor, så er der nogle praktiske grunde bag disse læreres valg om at bruge onlineprogrammer nogle gange. Noget af det der mest går igen er netop tidsperspektivet, som også bliver nævnt i to ud af de tre kommentarer ovenfor, da det er hurtigere at bruge onlineøvelser fremfor selv

at skulle finde på nogle. Programmet, der blev nævnt mest, var MinLæring, som blev nævnt af 10 lærere, derudover blev Quia, Quizlet, Systime og Enggram også nævnt af enkelte lærere.

Dem der kommer med kommentarer, om hvorfor de er imod brugen af onlineprogrammer (cirka 10), nævner blandt andet manglen på gode programmer, og enkelte uddyber med kommentarer som:

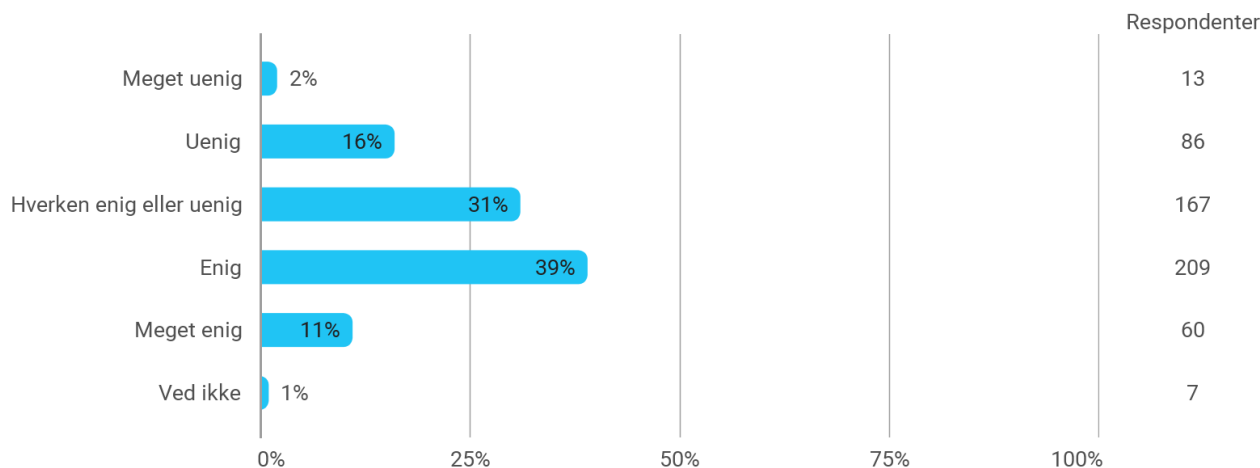
Min erfaring er at det kun giver øjeblikkelig læring - der hurtig glemmes - og er helt uden for kontekst. lidt spild af tid. (spansklærer)

Jeg har det svært med online grammatikprogrammer, jeg opfatter dem som meget løstrevne, men der er ganske givet forskel på programmerne, og jeg har nok ikke den fornødne indsigt. (engelsklærer)

Disse lærere føler mange onlineøvelser er løstrevne fra konteksten og derfor ikke nødvendigvis giver den ønskede læring, hvilket også passer meget godt med kommentarerne fra de lærere, der faktisk bruger programmerne, men tilsyneladende gør det mere af nød end af lyst.

Grammatik og grammatiske regler

For at dykke ned i grammatikkens betydning i lærernes bevidsthed, så tager lærerne blandt andet stilling til udsagnet "Grammatikken udgør byggestenene for resten af sproget - det grundlæggende system, som alt andet bygges ud fra". Til dette udsagn var lærerne fortrinsvis enige med 50%, der var enten enige (39%) eller meget enige (11%) til sammenlægning med kun 18%, der var uenige eller meget uenige.

Spørgsmål: Grammatikken udgør byggestenene for resten af sproget - det grundlæggende system, som alt andet bygges ud fra.

Selvom resultatet umiddelbart giver et indtryk af, at lærerne synes grammatikken er vigtig, så dannede der sig også et indtryk ud af de 134 kommentarer om en anden vigtig byggesten. Mange af lærerne (omkring 40 kommentarer) nævner på den ene eller anden vis ordforråd, ordene eller gloser som et andet måske endnu vigtigere element end grammatikken i deres øjne. Det ses ved kommentarer som:

Grammatik er nytteløs uden ordforråd. (engelsklærer)

Ordforråd er vigtigere end grammatik. (tysklærer)

Det er en byggesten sammen med ordforråd og træning af enkle sætningsstrukturer (spansklærer)

grammatik er bestemt nødvendig som et slags fundament men man kommer også rigtig langt med et stort

ordforråd og hvor den korrekte grammatik måske halter lidt (Fransklærer)

På den anden side er der også en række kommentarer, som bekræfter udsagnet og siger, at grammatik er vigtigt:

Eleverne behøver en basal viden om ordstilling for at kunne danne sætninger. (kinesisklærer)

Ja, kan man grammatik, kan man altid konstruere sproget! (tysklærer)

Men en større gruppe af kommentarer (omkring 30) handler dog om, at mange er enige i udsagnet, men gerne vil tilføje en form for "men":

Ja, det er det jo, men det betyder ikke at grammatikken skal styre hele undervisningen - det ville nok være en pædagogisk dræber. Men grammatik fylder da meget i fremmedsprogsundervisning, i hvert fald i et begyndersprog. (spansklærer)

Grammatikken er bestemt relevant i forhold at man kan kommunikere tydeligt og præcist og det gælder især på det skriftlige område, men man kan sagtens lære at bruge sproget uden at kunne alle grammatiske regler på det mundtlige område, så det er sådan både og. (engelsklærer)

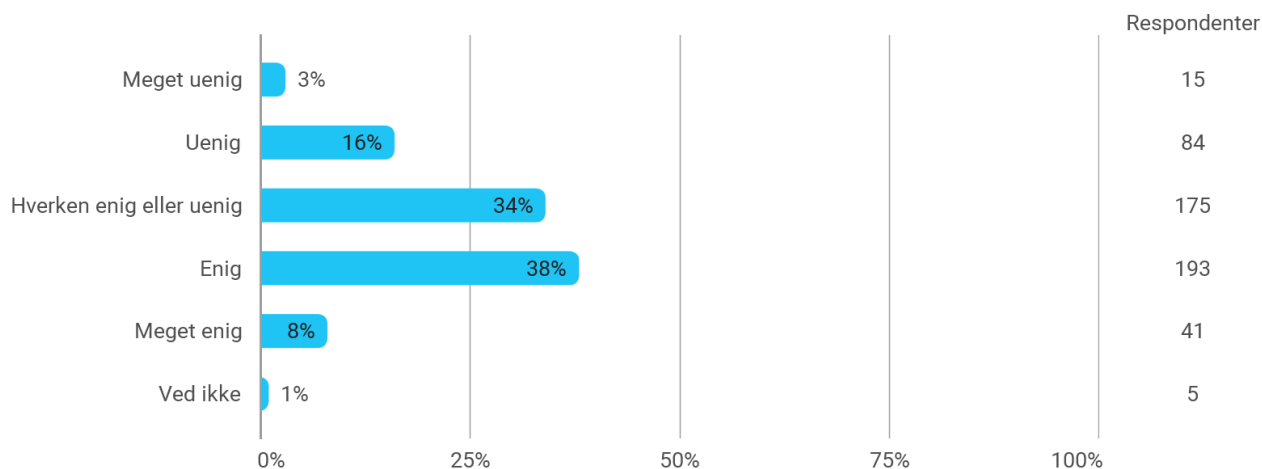
ja, men man kan sagtens lære sprog uden at være bevidst om grammatiske strukturer

Meget enig. MEN spørgsmålet er, hvorvidt eleverne bedst lærer sproget ud fra denne "meta"-viden. (tysklærer)

Det er jo rigtigt nok på sin vis, men det betyder ikke nødvendigvis at man skal kende grammatikken for at kunne kommunikere på sproget. (engelsklærer)

Som det fremgår af disse kommentarer, så er der altså flere lærere, der mener, at man godt kan synes, at udsagnet er rigtigt, og dermed mene, at grammatikken er "det grundlæggende system, som alt andet bygges ud fra", men det ikke behøver at være ensbetydende med, at det også skal være udgangspunktet for at lære et sprog.

Og i forhold til det grundlæggende system, som man kan mene grammatikken er, så findes der mange grammatiske regler. Lærerne er derfor også blevet bedt om at tage stilling til udsagnet "Tydeligt definerede grammatikregler er en nødvendighed for at mestre sproget" for at se, hvad lærerne tænker om disse reglers betydning for at kunne et fremmedsprog. Overordnet set var mange af lærerne enige i udsagnet, hvor 46% er enige i en eller anden grad, heraf 38% enige og 8% meget enige. Der var 34% der hverken var enige eller uenige og i den modsatte ende af skalaen var der i alt 19%, heraf 16% uenige og kun 3% meget uenige.

Spørgsmål: Tydeligt definerede grammatikregler er en nødvendighed for at mestre sproget

Ud af udsagnets 132 kommentarer, dukkede der flere ting op, som minder om kommentarerne til nogle af de andre udsagn. Blandt andet, at lærerne mener, at der er flere måder at lære et sprog på, også uden eksplicit grammatik, hvis man for eksempel rejser til et land, hvor sproget tales. Når det ikke er en mulighed i en dansk undervisningssammenhæng, så kan grammatikregler være en hjælp. Det kommer for eksempel frem i kommentarer som:

Ja, så længe vi taler fremmedsprog, der trænes få gange om ugen i et klasseværelse. (tysklærer)

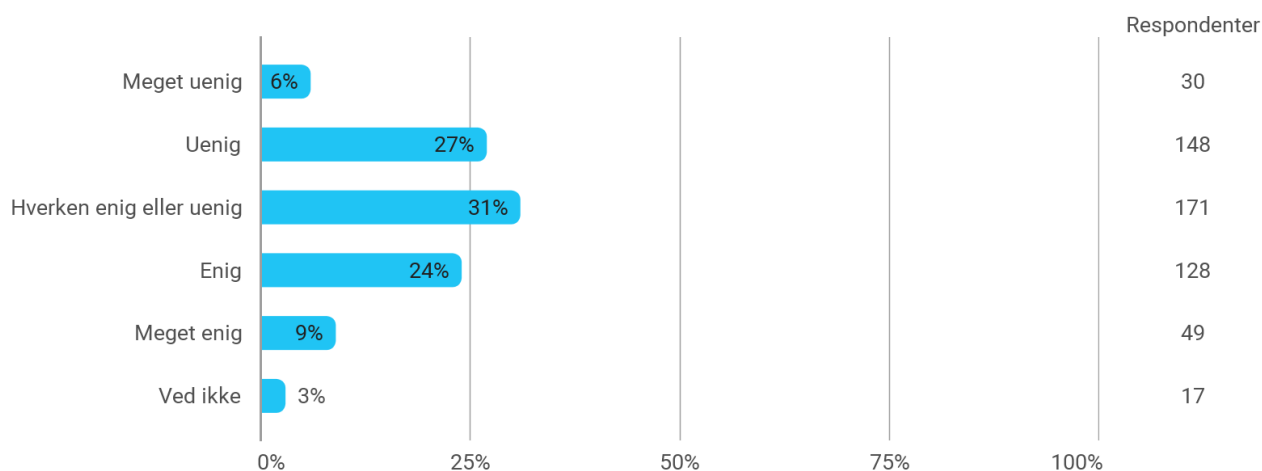
Igen, jeg underviser i et begyndersprog, hvor enkle grammatiske regler + masser af taleøvelser hjælper eleverne i gang med at bruge sproget. Alt for mange undtagelser etc. mudrer billedet. (spansklærer)

Derudover er der en del, der taler ind i formuleringen af udsagnet med brugen af ordet "Mestre". Flere nævner noget i stil med, at "mestre et sprog kræver, at man er bevidst om sprogets grammatiske strukturer" (tysklærer), og at hvis man taler om et højt niveau - også et højere niveau end et fremmedsprog i gymnasiet - så er grammatikken en nødvendighed. På den anden side er der også en lille række lærere, der nævner, at reglerne er vigtige i forbindelse med den skriftlige eksamen:

I nogle sammenhænge vil eleverne kunne opnå en fin kommunikativ kompetence uden en tydeligt defineret grammatikregel, men eleverne skal også kunne formulere sig grammatisk korrekt i de skriftlige prøver. (kinesisklærer)

Men det er i hvert fald nødvendigt hvis vi også erkender at vi underviser eleverne hen mod en bestemt eksamensform hvor der er fokus på regler. Så hvad er det man vil have eleven til? Mestring af det mundtlige eller eksamensparathed? (engelsklærer)

I forhold til om det er nødvendigt at præsentere grammatiske regler eller ej for eleverne, før de kan bruge dem, så giver det samlede resultat på udsagnet "Grammatiske regler bør præsenteres for eleverne, før det kan forventes, at de kan bruge dem" ikke rigtigt noget svar. Det vil sige, at der er præcis lige så mange lærere, der har erklæret sig uenige eller meget uenige, 33% til sammen, som lærere der har erklæret sig enige eller meget enige. Derudover er det tal næsten identisk med andelen af lærere, der har svaret, at de er hverken enige eller uenige, som udgør 31%.

Spørgsmål: Grammatiske regler bør præsenteres for eleverne, før det kan forventes, at de kan bruge dem

Ud af kommentarerne til dette spørgsmål, tyder det på, at dem der er uenige i udsagnet primært er det, fordi de mener, at eleverne godt kan lære bestemte ord og vendinger uden nødvendigvis at kende til grammatikken, der bliver brugt:

Man kan give elever svære grammatiske konstruktioner hvor de ikke forstår dem, men tager dem til sig alligevel. (spansklærer)

"Je voudrais" er conditionnel men er en af de første fraser de lærer, uden at vide at det er conditionnel (fransklærer)

Derudover taler en hel del - både lærere, der er uenige og forklarer hvorfor, men også lærere, der er enige og siger "men" - om at eleverne også godt kan lære ting induktivt.

Der er ikke noget i vejen med at præsentere grammatiske regler, men elever kan også selv udlede dem, eller de kan lære at håndtere et fænomen uden at kende den bagvedliggende regel. (fransklærer)

Nogle elever opdager dog selv reglerne/kan reglerne uden en præsentation. (engelsklærer)

Det medfører derfor også en række lærere, der hverken er enige eller uenige, fordi de mener, at man kan blande deduktive og induktive tilgange, samtidig med at nogle mener, at det afhænger af emnet og sværhedsgraden, om det er nogle regler, der bør blive præsenteret først. Fra de lærere, der er enige i spørgsmålet, kommer der kommentarer såsom:

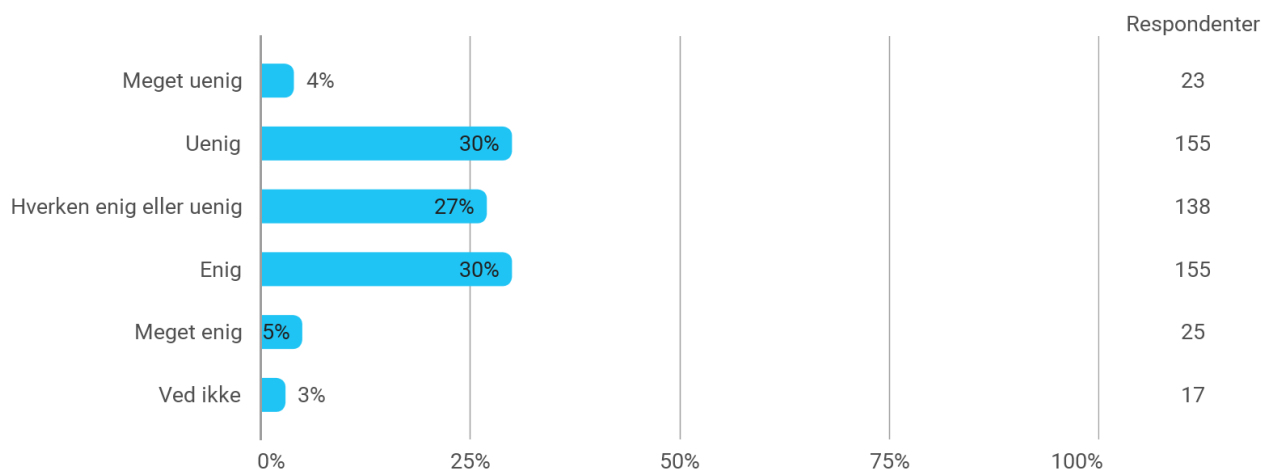
Det er fundamentalt at vi tager udgangspunkt i grammatikken og dens regler. (engelsklærer)

Reglerne kan gøre det lettere at gennemskue grammatikken. Derefter kan reglen øves i praksis. (tysklærer)

Der er også et par lærere her, der ligesom i tidligere udsagn, kommenterer på, at de er enige i udsagnet, fordi en induktiv metode, hvor man ikke præsenterer reglen inden, er for svær:

Det kræver et meget højt fagligt niveau at kunne udlede grammatiske regler. Særlig hvis de er komplekse, eller har undtagelser. De elever jeg møder er ikke særlig bevidste om at sprog kan opfattes som et system eller regelsæt. (engelsklærer)

I forlængelse af udsagnet om regler bør forklares for eleverne, kommer der heller ikke noget tydeligt svar ud af resultaterne fra udsagnet om "EksPLICIT grammatikundervisning bør kun inddrages efter behov". Her er der igen lige mange lærere, der er uenige, som der er enige 30%, og kun 1% forskel i andel af lærere, der er meget uenige, 4%, og meget enige, 5%.

Spørgsmål: EksPLICIT grammatikundervisning bør kun inddrages efter behov.

Kommentarerne (76 stk.) viser tegn på, at mange lærere har haft svært ved at svare på udsagnet, fordi der har været tvivl om, hvordan "efter behov" skal forstås. Derudover er der en række lærere, hovedsageligt engelsklærere, der kommenterer noget i stil med, at behovet er der på grund af den skriftlige eksamen:

Enig, men det er ikke muligt jf læreplan og eksamensform. De skal have kendskab til grammatiske emner og ikke bare dem, de selv laver fejl i. Desværre. (engelsklærer)

Da grammatikopgaver er en fast del af den skriftlige eksamen, så er eleverne nødt til at lære grammatik for grammatikkens egen skyld for at klare sig godt til skriftlig eksamen. (engelsklærer)

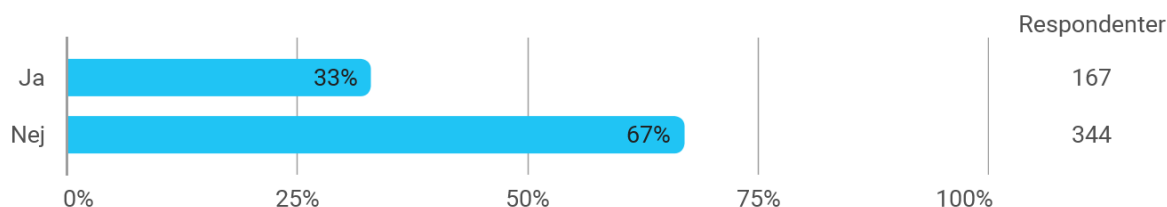
Selvom det er relativt få kommentarer, så er det påfaldende, at det nærmest udelukkende er engelsklærere, der kommenterer på dette, så det kunne tyde på, at især engelsklærerne mener, at eksplicit grammatikundervisning er nødvendigt på grund af den skriftlige eksamen.

Undervisning på tværs

Der er flere faktorer, der kan have en indvirkning på lærernes måde at undervise på. Det kan måske være forskelligt, hvis de underviser i to fremmedsprog som for eksempel engelsk og spansk. Det kan også være, at lærerne mener, at der er forskel alt efter, om de underviser en 1.g klasse eller en 3.g klasse. Det er lærerne også blevet spurgt om i spørgeskemaet, og resultaterne for disse temaer vil blive præsenteret herunder.

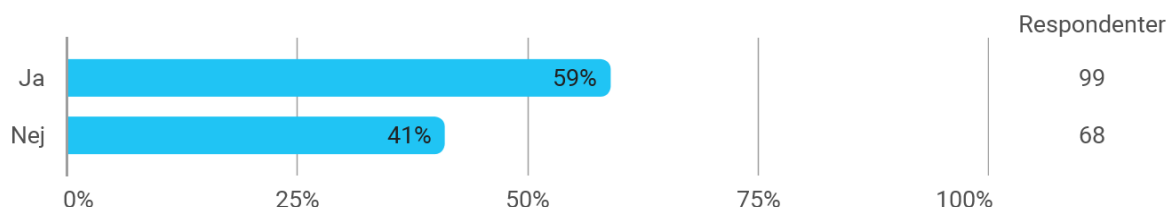
Undervisning på tværs af sprog

Det er meget almindeligt, at gymnasielærere underviser i to eller flere forskellige fag, og cirka en tredjedel af de adspurgte lærere i dette spørgeskema underviser også specifikt i to sprogfag. Der er nemlig 167 af respondenterne, der underviser i mere end ét sprogfag.

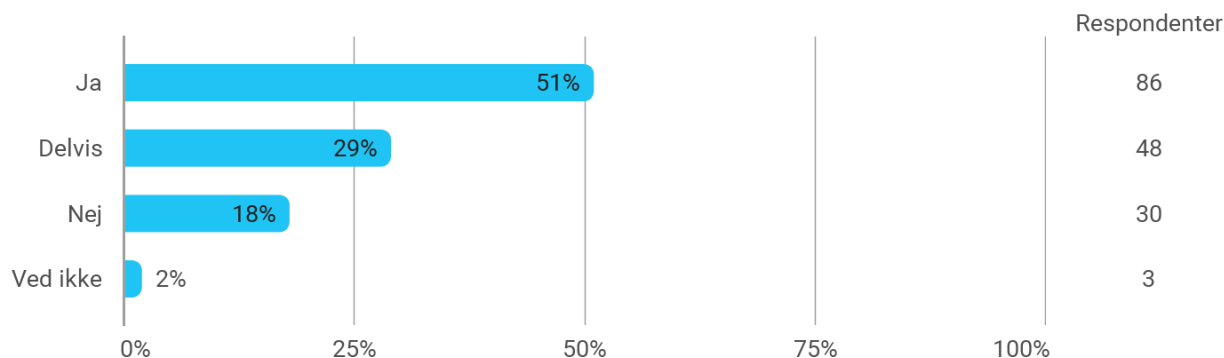
Spørgsmål: Underviser du i mere end ét sprogfag?

Ud af disse 167 har de 99 af dem engelsk som et af deres undervisningsfag. De resterende 68 underviser i to sprog, hvor engelsk ikke er et af dem.

Spørgsmål: Hvis ja: Er et af dine sprog engelsk?

Det er derfor også interessant at høre fra netop denne gruppe på 167 lærere, om der er forskel i den måde de underviser i grammatik på alt efter sproget. Til det svarer cirka halvdelen "Ja", mens 29% svarer "delvis" og kun 18% svarer "nej".

Spørgsmål: Er der forskel i måden du underviser i grammatik i de to sprogfag?

Ud af de 123 kommentarer til det opfølgende spørgsmål "Kan du beskrive hvordan der er forskel og hvorfor?", så var der en række lærere, der svarer ja, fordi de underviser i dansk, som har et andet fokus på gymnasiet, da det er elevernes modersmål. En anden del af lærerne svarer ja, fordi de underviser i latin, som ikke er et talt sprog, og derfor nævner mange af dem, at der er en anden tilgang med et stærkere fokus på grammatik. En tredje gruppe nævner, at de også underviser i AP, hvor formålet nok igen er anderledes ift. eksempelvis engelsk eller fransk:

i AP har grammatikkendskab en helt anden funktion, nemlig som adgang til bedre sprogindlæring og ikke som nødvendigt for at opbygge simple sætninger (spansklærer)

AP er jo et fag, der i den grad skal gøre eleverne bevidst om grammatik som byggesten for alle sprog - derfor er fokus nødvendigvis meget mere på grammatik. (engelsklærer)

Så der vil ifølge en del lærere være et meget større fokus på eksplicit grammatik i AP, fordi det er en del af formålet med faget. Størstedelen af de resterende kommentarer kommer fra lærere, der underviser i engelsk og enten tysk, fransk eller spansk. En flok af disse lærere beskriver, at de af den ene eller anden grund har et mindre fokus på grammatik i engelsk, fordi eleverne kommer med et højere niveau:

I spansk har jeg nok mere en tendens til at supplere en kommunikativ tilgang med en mere eksplicit strukturel tilgang, fx. når vi lærer at bøje verber. I engelsk er elevernes forhåndsviden større, og det er lettere at arbejde kontekstualiseret. Men måske er det blot et spørgsmål om at få mere erfaring med den kommunikative og funktionelle tilgang til uv. (spansklærer)

Der er ikke brug for så meget grammatikundervisning i engelsk, da eleverne lærer en del engelsk fordi de møder det meget i deres hverdag (tysklærer)

Eleverne har en intuitiv forståelse for engelsk, og dette er ikke tilfældet for spansk, så det kommunikative går fint på engelsk også uden grammatik, det er ikke helt tilfældet med spansk (spansklærer)

Ud fra kommentarerne tyder det på, at nogle lærere bruger mere tid på eksplicit grammatikundervisning i 2. fremmedsprog, fordi de mener, at eleverne har et højere engelskniveau og bliver udsat for meget mere engelsk i deres hverdag. Nogle andre lærere nævner også konkret, at det højere sproglige niveau i engelsk medfører, at de har nemmere ved at integrere grammatikken i deres undervisning, ligesom den første kommentar ovenfor også kommer ind på. For eksempel bliver der nævnt:

For danske elever, er det lettere at forstå engelsk grammatik end kinesisk grammatik. Elever kan tale engelsk før de lærer grammatik, men de kan ikke med kinesisk. Derfor skal kinesisk grammatik forklares første, og læsning bagefter, med engelsk, kan grammatik og tekstlæsning køre sammen. (kinesisklærer)

Eleverne ved allerede en del om engelsk grammatik og derfor er jeg i højere grad tilbøjelig til at integrere grammatikundervisning i undervisningen i tekstanalyse mm. (engelsklærer)

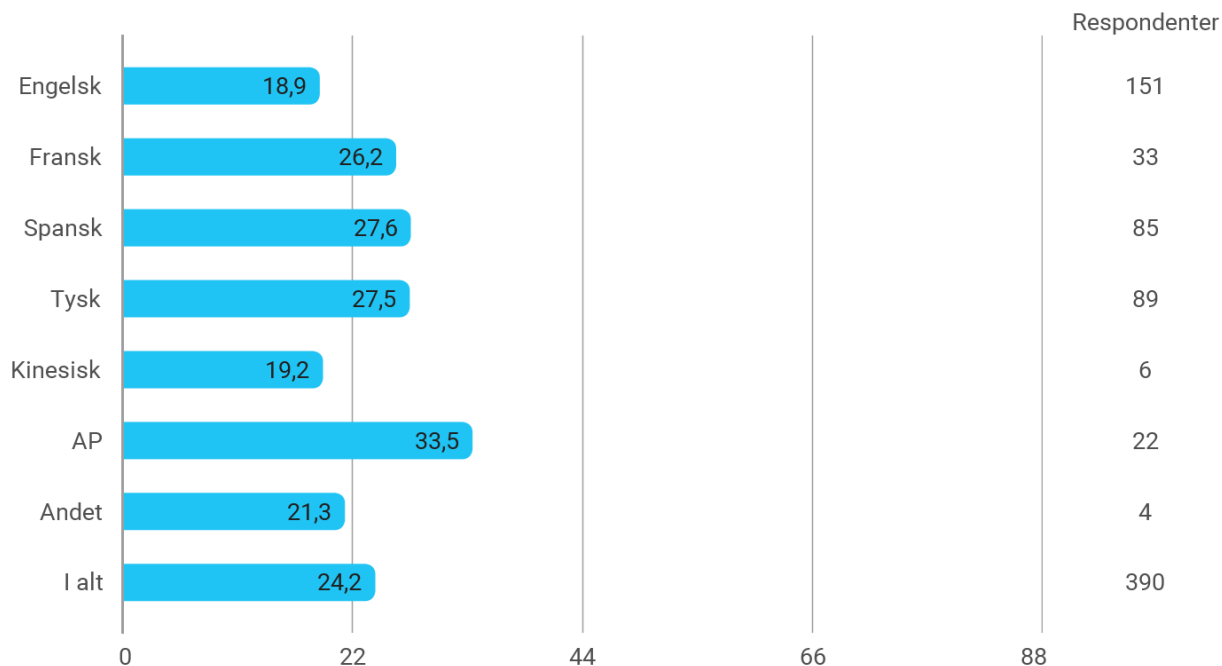
Da eleverne kan mere engelsk, er det nemmere at gøre det kontekstbaseret. (tyksklærer)

Men selvom der er mange lærere, der mener, at de fokuserer mindre på grammatik i engelsk end i nogle af de andre sprogfag, så er der faktisk også en mindre gruppe af lærere, der mener det omvendte:

I engelsk skal eleverne have et metasprog til at kunne forklare regler til den skriftlige eksamen. Dvs. at grammatikken der, i modsætning til tysk, ikke bare skal hjælpe dem til at tale mere korrekt. Mange, der faktisk er sikre sprogbrugere i engelsk, kæmper i grammatikundervisningen en del med at kunne sætte ord på de regler, de bruger.

Læreren her mener altså, at fordi kravene til eksamen i engelsk kalder på en større metaviden om grammatik, så kan de også være mere tilbøjelige til at arbejde mere eksplicit med grammatiske begreber i engelskfaget.

I indledningen viste det sig, at gennemsnittet af lærerne angiveligt bruger 24,2% af deres undervisningstid på at undervise i grammatik. Når man deler svarene for den graf op alt efter hvilket sprog, lærerne har valgt som deres fag, så fordeler resultaterne sig en smule.

Spørgsmål: Hvor stor en del af den samlede undervisningstid bruger du cirka på grammatikundervisning? (Svar gerne med tal i procent mellem 0 og 100 uden %-tegn)

Det fremgår blandt andet her, at engelsklærerne er dem, som gennemsnitligt svarer, at de bruger mindst tid på grammatikundervisning, da de i gennemsnit bruger 18,9% af deres tid. Til sammenligning er det interessant at se, at spansk, fransk og tysk alle ligger 7-9% højere med hhv. 27,6%, 26,2% og 27,5%. Det viser også, at resultaterne for disse tre sprogfag ligger meget tæt, og at lærerne i disse tre fag gennemsnitligt bruger lige meget tid på grammatikundervisning. Kinesisklærerne har et gennemsnit på 19,2%, der ligger tæt på af engelsklærerne, men dette tal er baseret på kun 6 lærere, så det er meget mere usikkert.

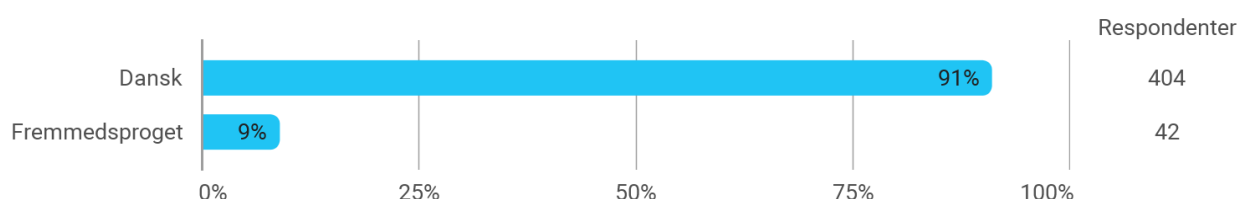
Undervisningssprog

En enkelt lærer kommenterede også til spørgsmålene om forskel på tværs af sprogfag i forrige afsnit og nævnte, at selve sproget, der bliver brugt i undervisningen, også kan være en forskel mellem fagene. Der blev nemlig nævnt, at:

På spansk er grammatikundervisningen på dansk, i engelsk er den på engelsk

Det vil sige, at også undervisningssproget kan være en forskel alt efter faget. Det leder videre til et andet punkt i spørgeskemaet.

I spørgeskemaet bliver lærerne også spurgt ind til, hvilket sprog de bruger, når de underviser i grammatik. Til det svarer hele 91% af de adspurgte, at de bruger dansk, når de skal undervise i grammatik for fremmedsproget. Kun 9% siger, at de underviser mest på fremmedsproget.

Spørgsmål: Når du underviser i grammatik, bruger du så mest: (OBS: Lærerne der har valgt "AP" som deres fag er sorteret fra i denne graf, da de formodentligt overvejende vil vælge "Dansk")

Det viser altså, at lærerne tydeligvis - og på tværs af de forskellige sprogfag - overvejende bruger dansk, når de underviser i grammatik og meget få kommentarer til spørgeskemaet handler om, at de bruger fremmedsproget. Til spørgsmålet kom der i alt omkring 200 kommentarer, hvor mange af lærerne begrundede, hvorfor de oftest underviser på dansk. En håndfuld lærere (7 i alt) kommenterer, at de underviser på dansk, fordi "Undervisningsmaterialet er oftest på dansk" eller "Fordi grammatikbogen er på dansk". En anden gruppe af lærere (cirka 20 kommentarer) nævner, at de underviser på dansk, men bruger eksempler på fremmedsproget. For eksempel bliver der nævnt, at:

Eksempler fra sproget er på engelsk, men forklaringen er på dansk (ligesom bogen er på dansk). (engelsklærer)

Forklaringer på dansk. Øvelser på fremmedsproget. (tyksklærer)

Jeg forklarer reglerne på dansk, men naturligvis med spanske eksempler. (spansklærer)

En større gruppe af kommentarer (omkring 30) går ud på, at de blot beskriver, at de som udgangspunkt bruger dansk, når det omhandler grammatik, og nogle fremhæver også, at fremmedsproget forsøges brugt, når det ikke omhandler grammatik. For eksempel siger nogle:

Dansk i grammatik, fremmedsprog forsøgt i resten. (tyksklærer)

Jeg bruger som udgangspunkt dansk når det kommer til grammatiske regler, men forsøger også at inkludere det spanske. (spansklærer)

Det er en "regel" vi har på mit arbejde, da det vurderes, at vi på den måde får flest muligt med. (engelsklærer)

Selvom jeg gerne ville have gjort det på fremmedsproget. For at sikre (selvom man aldrig kan sikre) en større forståelse af det gennemgåede (tyksklærer)

Som det fremgår, er der en klar tendens til, at dansk gennemgående bliver brugt, når undervisningen handler om grammatik. For nogle, for eksempel kommentar nummer 3, ligger der ikke større begrundelser bag, end, at det er en "regel" man har valgt på arbejdspladsen. For andre, for eksempel den sidste kommentar og i forlængelse af kommentar nummer 3, så bruges dansk, fordi man vurderer, at det skaber en større forståelse, og at flere elever kan følge med. Det leder meget godt videre til den største gruppe af lærere, med omkring 50 kommentarer, der alle begrundet deres valg af dansk som undervisningssprog med elevernes niveau og evne til at følge med:

Elevernes færdigheder på spansk rækker ikke til, at jeg skal forklare fx adjektivs bøjning. (spansklærer)

Jeg bruger aldrig fremmedsproget aht. elevernes forståelse (tyksklærer)

Jeg forsøgte at undervise i grammatik på engelsk de første par år, men eleverne forstår simpelthen ikke hvad jeg siger. Deres viden om grammatik er for usikker. (engelsklærer)

Det garanterer simpelthen større forståelse. Jeg finder det krukke når nogle mener, det er didaktisk mere forsvarligt at undervise i grammatik på fremmedsproget. Det er da forståelsen, det kommer an på, og mange af mine elever virker utrygge ved grammatiske termer på fremmedsproget - de har det stramt nok med grammatiske termer på dansk. (engelsklærer)

Jeg ville egentlig gerne bruge fremmedsproget mere her også - men er bekymret for at nogle elever går i panik. :) (spansklærer)

Det bliver alt for svært på fransk (fransklærer)

Noget af det, som går igen i kommentarerne er lærernes fokus på, at eleverne skal forstå grammatikken, hvor rigtigt mange mener, at grammatikken er for svær at forstå for eleverne, hvis man snakker om den på fremmedsproget. Der er også lærere, som kommentar nummer 3 ovenfor, der har forsøgt at bruge fremmedsproget til grammatikundervisningen, men har erfaret, at det er for svært. Det tegner også et billede af, sammen med kommentar nummer 5, at flere lærere faktisk gerne vil bruge fremmedsproget, men lader være pga. vanskeligheder i praksis. Der er dog også en gruppe af lærere (omkring 18 kommentarer), der mener, at det kan komme an på niveauet i klassen og emnet, der er i fokus:

Ellers bliver det for svært for begyndersprogs elever. For fortsættelerever anvender jeg fremmedsproget. (spansklærer)

Begge dele, men dansk når det bliver abstrakt/komplekst (engelsklærer)

I engelskundervisningen bruger jeg ofte engelsk, men ikke altid. I spansk foregår det på dansk for ikke at spille for megen tid med forklaringer, som eleverne ikke forstår. I 3.g. kan jeg godt finde på at undervise i spansk grammatik på spansk. (spansklærer)

Af kommentarerne kan det ses, at nogle lærere mener, at det er for svært at bruge fremmedsproget i grammatikundervisningen i gymnasiet, når det omhandler begyndersprog fremfor fortsættersprog. I forlængelse af det mener andre også, at der kan være forskel på eksempelvis sværhedsgraden af emnet eller en forskel mellem engelsk og et 2. fremmedsprog som spansk, da man i engelsk i højere grad kan bruge fremmedsproget.

Derudover er det tydeligt af kommentarerne, at engelsklærerne også stikker ud på en anden måde. Der er en hel del kommentarer (omkring 35) fra nærmest udelukkende engelsklærere, der går ud på, at de enten skal bruge dansk, når det gælder grammatikundervisning, eller at de gør det, fordi eleverne til den skriftlige eksamen skal forklare grammatik på dansk.

Det er det der er fremsat fra ministeriet at vi skal, men jeg ville faktisk foretrække at bruge fremmedsproget. (engelsklærer)

I engelskfaget er grammatik eksamen på dansk, så undervisningen foregår også på dansk. (engelsklærer)

Pga. at grammatikdelen til eksamen er på dansk, hvor eleverne også forventes at bruge de danske grammatiske termer. (engelsklærer)

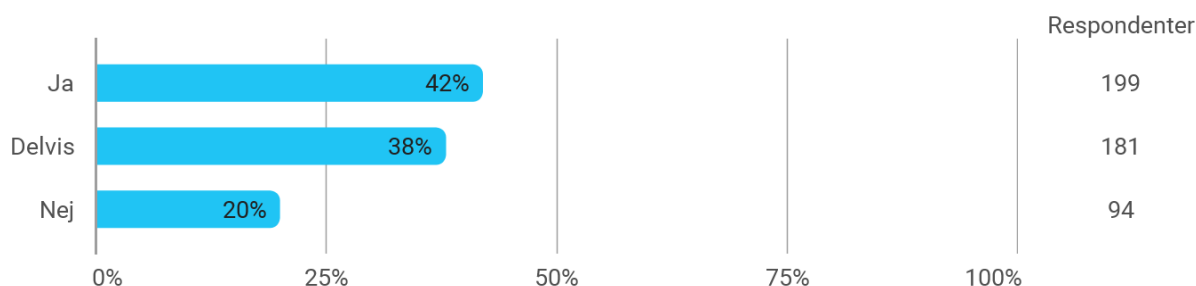
Det er lovpligtigt, at grammatikundervisningen forløber på dansk. Den skriftlige eksamen er i øvrigt udarbejdet på samme måde (spørgsmål formuleret på dansk om det engelske sprog). (engelsklærer)

Eleverne skal endnu ikke eksamineres (på skrift) på engelsk. Så det vil være at gøre dem en bjørnetjeneste, hvis de kun lærer at tale og skrive om grammatik på engelsk. Giver det mening, når nu jeg underviser i engelsk? Nej. Men de behøver ikke snakke om grammatik på engelsk, for at kunne forstå den engelske grammatik (engelsklærer)

Som man kan se, er der altså flere forskellige årsager til, at engelsklærerne bruger dansk til grammatikundervisningen. Nogle lægger vægt på træningen til eksamen, hvor eleverne skal bruge dansk; andre fokuserer på nogle retningslinjer længere oppe fra, som de følger, også selvom nogle faktisk ville foretrække at bruge fremmedsproget.

Undervisning på tværs af hold og årgange

Udover at de lærere, der underviser i mere end ét fremmedsprog har taget stilling til forskellene mellem sprogene, så har samtlige lærere også taget stilling til eventuelle forskelle i deres måder at arbejde med grammatik på tværs af både forskellige årgange og begynder- og fortsætterhold. Langt størstedelen af lærerne mener, at der er forskel i deres måde at arbejde med grammatik på alt efter, hvilken årgang klassen er på. 42% af lærerne svarer "Ja" til at der er forskel og 38% svarer, at der "delvis" er forskel. Kun 20% svarer "nej" til at der er forskel.

Spørgsmål: Er der forskel på den måde du arbejder med grammatik på de forskellige årgange (1.g, 2.g, 3.g/1. og 2. år)?

I alt 177 lærere har givet en uddybende kommentar til deres svar til dette spørgsmål, og der er stor mangfoldighed i svarene. En håndfuld lærere forklarer, at deres tilgang er mere "legende" det første år. Eksempelvis nævnes der "I starten leger vi mere, derefter vil eleverne gerne typisk bare 'have besked' om, hvad de skal gøre og gider ikke legedelen i 3g fx.". En anden håndfuld lærere skriver, at de "Bygger videre på det, de har lært - men egentlig ikke 'forskell', sådan, didaktisk", så det vil sige, at måden de underviser på er ens på tværs af årgangene.

Derudover er det også nogle lærere (cirka 10 kommentarer), der også taler ind i, at "didaktikken er den samme, men grammatikken bliver sværere og mere specifik og nichepræget", eller at lærerne bevidst vælger, at de mest komplekse grammatiske emner "gemmes til 3. år".

En gruppe lærere (cirka 15 kommentarer i alt) nævner den skriftlige eksamen som en faktor, der spiller ind i undervisningen, jo tættere de kommer på eksaminerne i 3.g.:

Mere grundlæggende i 1g. 3g ofte vha. skriftlige eksamensopgaver (tysklærer)

Der er progression. Det bliver mere 'eksamenstræning' i 2.g og 3.g - hvor vi øver eksamenssæt (engelsklærer)

I forlængelse af fokus på eksamen, er der også en hel del lærere (omkring 25), der beskriver, at deres grammatikundervisning bliver mere fokuseret. En lærer kalder det eksempelvis "mere 'voksen' og klassisk i 3.g", mens en anden lærer siger, at "3.g kan klare en mere hard core (ren) grammatikundervisning". Derudover er der andre kommentarer, der går igen såsom:

3g'erne skal til skriftlig eksamen og behøver mere klassisk grammatikundervisning. (tysklærer)

i 1g er der mere 'udenadslære/papegøjesprog', hvor vi i højere grad fokuserer på at tale og sige sætninger uden at kunne grammatikken bag, altså at vi bare siger 'une petite fille' og 'un petit garçon' uden at tale eksplicit om forskellen (nok et dumt eksempel) (fransklærer)

Det indikerer altså, at en del lærere fokuserer mere eksplicit på grammatik i undervisningen jo højere årgang eleverne går på. En anden ting, som også går igen hos en del lærere (omkring 20 kommentarer), er deres fokus på elevernes selvstændighed i undervisningen:

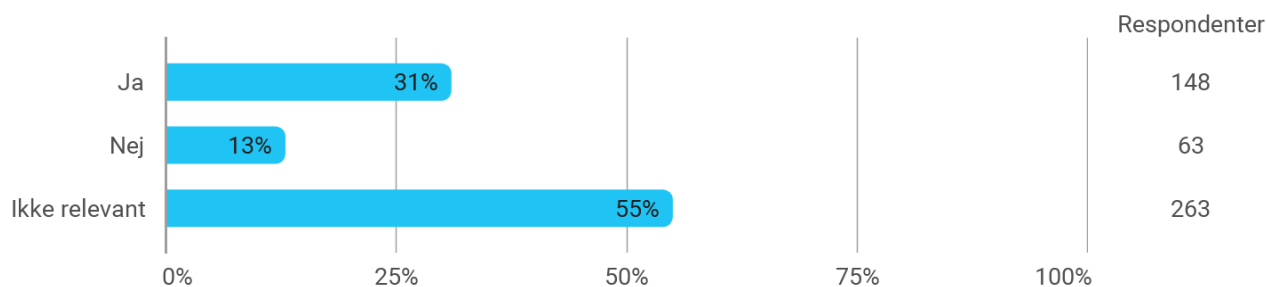
I de ældre klasser lader jeg i højere grad eleverne selv læse grammatikken i deres bog (tysklærer)

Mere ansvar mht. regler ligger hos eleverne i 3.g. De holder også oplæg eller gennemgår regler for hinanden. Eleverne laver også opgaver til hinanden. (engelsklærer)

eleverne arbejder mere selvstændig i 3.g og ud fra deres niveau, hvor der differentieres (spansklærer)

Så det virker til, at nogle lærere også forsøger i 3.g, at eleverne i større grad selv skal enten læse om grammatiske emner eller snakke om reglerne sammen fremfor en præsentation af læreren.

Derudover blev lærerne også spurgt ind til, om der er forskel i måden de underviser i grammatik på alt efter, om de har et begynder- eller et fortsætterhold. Dette er ikke relevant for alle sprogene, da ikke alle sprogene både findes som begynderhold og fortsætter hold. Det er også synligt i svarene til spørgsmålet, hvor 55% af lærerne svarer, at det ikke er relevant for dem.

Spørgsmål: Er der forskel på den måde, du arbejder med grammatik på i begynder- og fortsætterhold?

Cirka en tredjedel (31%) af lærerne, hvilket svarer til cirka 70% af de lærere for hvem, det er relevant, mener, at det har betydning for deres grammatikundervisning, om holdet er et begynderhold eller et fortsætterhold. Kun 13%, hvilket svarer til cirka 30% af de lærere for hvem det er relevant, mener ikke, at det har betydning for deres grammatikundervisning.

Åbne spørgsmål om praksis

I spørgeskemaet indgik der også en håndfuld åbne spørgsmål, som lærerne kunne besvare med en helt fri tekst. På grund af omfanget af de mange kommentarer og diversiteten i svarene har vi i nedenstående forsøgt at samle op på svarene til disse spørgsmål. Overskriften på afsnittet afspejler spørgsmålet, sådan som lærerne mødte det i spørgeskemaet.

Hvordan præsenterer du et nyt grammatisk emne?

Svarene til dette spørgsmål viser stor mangfoldighed. Mange lærere nævner selv, at de præsenterer nye grammatiske emner på mange forskellige måder afhængigt af årgang, klasse eller andre kontekstuelle faktorer, uden at de går i detaljer om det. Andre forklarer deres mest hyppige fremgangsmåder, og her kan vi også erfare, at der er mange forskellige bud. Dog er der flere elementer der går igennem mange svar, og som vi prøver at opsummere i det følgende.

Et stort antal lærere nævner, at de arbejder både deduktivt og induktivt. Nogle af disse lærere giver udtryk for, at de har en tendens til at arbejde mere deduktivt end induktivt. Nogle nævner, at de arbejder induktivt med nemmere grammatiske fænomener og deduktivt med de sværere. En lærer nævner, at hun/han arbejder induktivt i faget engelsk, og deduktivt hhv. induktivt i andet fremmedsprog.

Selvom mange lærere nævner dette dobbelte perspektiv, viser svarene, at alt i alt er den deduktive metode den mest anvendte, især det man kan kalde PP(P): præsentation af reglerne – øvelser (practice) – og nogle gange (men ikke i alle tilfælde) produktion, dvs. mere fri anvendelse af den grammatiske størrelse, enten skriftligt eller mundtligt eller begge. Præsentationen af reglerne kan gøres på flere forskellige måder, både lærercentreret eller mere elevcentreret. Mange lærere nævner, at de selv præsenterer reglerne på tavlen (et par lærere kalder det "kedeligt læreroplæg"), via powerpoints, videos, billeder, tegninger, leg, sang osv. I nogle tilfælde skal eleverne læse om reglerne i en grammatikbog, begyndersystem, på nettet, youtube video eller lign. før lærerens præsentation. I nogle (færre) tilfælde er det eleverne selv, som skal forklare reglerne til hinanden efter de har læst om dem. Flere lærere nævner, at deres teoretiske præsentationer holdes så korte eller så simple som muligt. I forhold til øvelserne kan de være af forskellige typer: både "gode gamle papirøvelser", quizzer og interaktive digitale øvelser.

Et af de mest hyppige ord i besvarelsenerne er "tekst". Rigtigt mange lærere nævner, at de baserer deres grammatikgennemgange i de tekster, de er i gang med at læse, hvilket tyder på en meget tekst-centreret undervisning. Næsten ingen nævner, at de vælger grammatiske emner efter kommunikative mål med undtagelse af en lærer (som også nævner teksterne): "nogle gange som indledning til at kunne beskrive en ferie i datid fx – eller som intro til at kunne forstå en tekst, hvis verber er bøjet i en ny tid". Lærerne kan selv tage eksempler fra teksterne eller få eleverne til at arbejde induktivt med teksterne for at finde mønstre.

Nogle lærere nævner, at de forklarer nye grammatiske fænomener ved at sammenligne med dansk og evt. med engelsk eller andre sprog. Nogle nævner, at de gør eleverne opmærksomme på særlige træk ved målsproget, fx "Der er noget, I skal være opmærksomme på og som er vigtigt for at få et endnu bedre tysk". Nogle tager udgangspunkt i elevernes nysgerrighed og andre nævner, at de prøver at vise eleverne begejstring for grammatik og for "hvor spændende "puslespillet" med et sprog kan være". Ros til eleverne, korte og visuelle præsentationer samt repetition er greb som anvendes for at fremme elevernes motivation.

Eksamen bliver nævnt nogle gange, enten som kilde til udvælgelse af et grammatisk fænomen "fordi det tidligere har været stillet som opgave i skriftlig eksamen", ved at tidligere eksamensopgaver bruges til at øve grammatikken eller ved at øvelserne laves "så de ligner eksamensopgaverne i faget".

Hvordan repeterer du tidligere introducerede emner?

Dette spørgsmål er tæt forbundet med det foregående og var tiltænkt således at man kunne se, hvorvidt der arbejdes forskelligt med hhv. nye og allerede gennemgåede grammatiske emner. Det korte svar til dette virker til at være, at der er en tydelig forskel, selvom nogle fremgangsmåder går igennem besvarelserne til begge spørgsmål.

Til at starte med kan vi konstatere, at også her findes der stor variation. Ligesom ved det tidligere spørgsmål er der lærere, der svarer, at de repeterer tidligere introducerede emner på mange forskellige måder. Andre lærere opremser deres arbejdsmåder, og her finder vi en bred vifte af strategier. Alt i alt virker arbejdsmåderne til at være mere elevcentrerede end ved præsentation af nye grammatiske emner. Selvom nogle få lærere nævner tavlegennemgange, er der flere der forklarer, at det er eleverne, der står for at holde oplæg om emnet, snakke sammen i par/grupper om emnet, besvare eller selv skabe øvelser, læse om emnet i grammatikbogen/som lektie eller inddrage de pågældende emner i fejlrettelser og genafleveringer af egne opgaver. Til forskel fra det tidligere spørgsmål (hvor alle lærere skrev, at de arbejder med nye grammatiske emner på forskellige måder) er der her nogle (få) lærere som siger, at de ikke repeterer tidligere gennemgåede emner, eller at de gør det meget sjældent (eller fx kun på A-niveau). Dvs. at disse lærere kun arbejder eksplicit med nye grammatiske emner. Også i tydelig kontrast med det foregående spørgsmål er ordene "induktiv" og "deduktiv" næsten helt fraværende fra besvarelserne (kun "deduktiv" bliver nævnt én gang).

Det med at repetere tidligere gennemgåede grammatiske emner via øvelser er en meget anvendt strategi. Af øvelsestyper nævnes papir- og onlineøvelser, quizzes, leg, spil, kommunikative tasks, samtaleøvelser, roleplay, stationslæring, escape rooms, opbygning eller oversættelse af sætninger, og især tidligere eksamensopgaver eller eksamenslignende opgaver. Eksamenen - og i særdeleshed den skriftlige delprøve 1 (uden hjælpemidler-) er en af grundene til, at tidligere emner repeteres. Flere lærere nævner, at en måde at gennemgå tidligere emner på er at give "benspænd" (lige som man også finder i den skriftlige eksamen) til skriftlig produktion eller ved at arbejde med tidligere eksamensopgaver.

Der er også andre grunde til at repetere et bestemt emne. En af dem er, fordi det dukker op i en tekst, man arbejder med. I besvarelserne til dette spørgsmål er "teksten" et meget centralt element, lige som det var i det tidligere spørgsmål om præsentation af nye grammatiske emner. En anden anledning er ved rettelser af skriftlige opgaver, hvor læreren kan både arbejde individuelt med den pågældende elev eller samle anonymiserede fejlagtige sætninger fra opgaverne for at gennemgå dem i plenum eller få eleverne til at arbejde med dem.

De fleste af lærerne virker til at hælde mod en spontan gennemgang af tidligere emner, og udsagnet "efter behov" bliver nævnt flere gange. Behovet kan bl.a. opstå fra teksterne, som tidligere nævnt, fra elevernes spørgsmål eller fra deres afleveringer. Der er dog nogle få lærere, som virker til at arbejde på en mere planlagt måde med en fast plads til repetition af grammatiske emner. Fx "hver time ved at minde eleverne om regler, vi har haft, når vi møder dem igen i forskellig form i tekster, men også ved repetitionsark og efterfølgende

prøver"; "via en analyse og oversættelse af "Dagens sætning" på tavlen" eller "Vi starter dagen med et fransk citat, hvor jeg ofte repeterer de grammatiske emner der måtte være relevante i forhold til citatet".

Nogle lærere nævner, at de ofte tilføjer noget nyt, når de repeterer et tidligere gennemgået emne enten i form af nye typer øvelser, en ny kontekst eller en uddybelse af reglerne, fx: "Det sker også at jeg fylder mere på. Fx: 1. gang med adjektiver: køn, tal, placering; 2. gang med adjektiver: køn, tal, placering, gradbøjning; 3. gang endnu mere og andre gange bare en lille leg til at holde det i live og i legene skal det ikke være for svært.

Hvordan vælger du hvilke grammatiske emner du præsenterer for dine elever?

Der er også til dette spørgsmål en stor bredde i svarene, og lærerne begrundes deres valg af grammatiske emner fra forskellige vinkler. Mange af lærerne siger også, at det godt kan variere og, at "I løbet af året er det teksterne der afgør det, samt evalueringen af elevernes skriftlige arbejde. Til sidst, op til eksamen, bliver det mere "teaching to the test" når eleverne skal klædes ordentligt på til skriftlig eksamen", hvor lærerne op mod eksamen vælger at fokusere på grammatiske emner, som de ved er hyppigt forekomne i den skriftlige eksamen. En del andre lærere nævner også eksamen, og herunder især den skriftlige eksamen, som noget der ligger til grund for beslutninger om hvilke grammatiske emner, eleverne skal præsenteres for. For eksempel nævnes "bekendtgørelsens krav fx ift. mundtlighed og skriftlighed jf. de skriftlige eksamensopgaver", at "læreplaner/eksamensform dikterer meget" og en lærer beskriver det også med ordene om, at det handler om at "få vinget emner af". Det vidner om en tankegang, hvor grammatikken er meget fastlagt, hvis man som lærer tænker det handler om en bestemt række emner, man skal have præsenteret eleverne for inden eksamen.

Dertil kommer også en del lærere, der nævner, at de "går frem efter lærebogssystemernes progression" eller arbejder ud fra en "grundbog", en "grammatikbog" eller en "lærebog", hvor der er fastlagt en rækkefølge, som grammatiske emner bliver præsenteret efter. En anden lærer forklarer, at han/hun "forsøger at komme hele grammatikbogen igennem, men starter med det vigtigste, verber og substantiver.", hvor man igen nærmest får billedet af en tjekliste med grammatiske emner, man som lærer skal igennem. Der danner sig også et billede af, at lærerne har et tydeligt billede af, hvilke emner der er de "vigtigste" at præsenterer først.

Et af nøgleordene i lærernes besvarelser til dette spørgsmål er nemlig "progression", som går igen i rigtig mange forklaringer. Nogle forklarer, at progressionsplanerne laves "efter sværhedsgrad og vigtighed", at man tager "det mest basale" først eller, at man vælger "de "letteste" emner først og de sværeste i en progression af efter hvilket niveau der forventes". Nogle siger også, at de "går frem efter en progressionsmodel, udarbejdet i faggruppen", mens andre også "aftaler i faggruppen, hvilke grammatiske basisemner, vi skal igennem og så arbejder jeg videre derefter med, hvad vi kan nå". Alt i alt virker det som en ret struktureret tilgang til grammatik, hvor man fra begyndelsen af forholdsvis nøje har udvalgt hvilke grammatiske emner, der skal introduceres før andre og hvornår i forløbet, det bedst lader sig gøre.

Også til dette spørgsmål er ordet "tekst" frekvent og en del lærere, forklarer, at det grammatiske emne vælges ud fra "dagens tekst", eller "oftest udspringer det af sproget i den/de tekster, vi arbejder med". Andre nævner på den anden side, at de "tager udgangspunkt i de fejl de laver", eller at det "afhænger af situation og behov". Generelt er der flere, der også nævner "behov" som en sekundær faktor i beslutningsprocessen, for eksempel en lærer der nævner, at han/hun vælger efter "behov, men først og fremmest den lærebog vi bruger". Nogle enkelte lærere nævner også, at de gør det "efter behov ift. kommunikationsfærdigheder".

En enkelt ny lærer forklarer, at "Det er meget random. Jeg er også ny lærer, så jeg aner ikke noget om hvad der er en oplagt rækkefølge eller lignende". Som modsætning til dette siger en mere rutineret lærer, at "Den struktur ligger ret fast efter 21 år som spansk lærer". Det kunne derfor også virke til, at erfaringer som lærer spiller ind i, hvilke grammatiske emner, der bliver præsenteret hvornår.

Nævn en eller to lærebøger, grammatikbøger, hjemmesider eller programmer, som du finder nyttige i forbindelse med grammatikundervisning, og forklar kort hvorfor.

Det var meget tydeligt i besvarelsenerne til dette spørgsmål, at særligt et program blev nævnt igen og igen. Det er programmet *MinLæring*, som blev nævnt af en meget stor del af lærerne. Selvom det også formentligt ligger højt på grund af, at det dækker både spansk, engelsk, fransk og tysk, så er der stadig markant mange lærere, der nævner, at de bruger det af den ene eller den anden grund. Nogle siger, at det er "meget målrettet til at træne strukturer"; andre siger, at "eleverne er glade for denne, da den er selvrettende og de har mulighed for at få forklaringer". En lærer kalder *MinLæring* for "nem og bruge" og en anden lærer nævner også *MinLæring*, selvom han/hun pointerer, at det er vigtigt "med andre opgaver, for minlæring kan ikke alt - ulempen er at opgaverne er lidt "isolerede"", men denne lærer vælger altså at bruge det alligevel.

Af andre meget nævnte undervisningsmidler blev der også af mange lærere nævnt grammatikbogen *Alles in Allem* til tyskundervisningen, som ifølge en lærer er "en klassiker, der tager grammatiske emner et ad gangen med progression i sværhedsgrad". En anden nævner, at "eleverne elsker den". En anden bog fra tysk, der blev nævnt af en del lærere, er grammatikbogen *Wie geht's*, som en lærer mener "støtter den induktive læringsform ved hjælp af velvalgte eksempler fra autentiske tekster".

Engelsklærerne nævner især *Getting Started*, hvor nogle af begrundelserne er, at "den følger principperne for funktionel grammatik", og at den er "et udmærket bud på en mere kommunikativ tilgang til grammatikundervisningen". Derudover er også *Fejlstøvsugeren* nævnt af en del lærere, som blandt andet begrundes det med, at "den er klar, enkel, uden for mange undtagelser", samt *Get it right, Engelsk grammatik med synonymer og Stifinderen*.

Til spanskundervisningen er bogen *Tag tyren ved hornene* og dertilhørende opgavebog *Vild med tyren* noget af det som flere lærere nævner. Derudover bliver også *Caminando*, *Aquí está*, *Tapas* og *La gramática* nævnt af flere lærere. Af undervisningsmidler til specifikt franskundervisningen er det, som bliver mest nævnt, begyndersystemet *Voilà* samt *franskportal.dk*, hvor førstnævnte af en lærer begrundes med, at den indeholder gode øvelser, hvor "eleverne skal selv regne reglen ud".

Af mere generelle redskaber, der bliver nævnt, så er der *Quizlet*, *Quia*, *Kahoot*, Systimes forskellige bøger og e-bøger. Nogle lærere nævner, at de mest bruger egne øvelser. En lærer forklarer brugen af digitale redskaber med, at "elektroniske hjælpemidler kan gøre øvelserne sjovere, måler deres forbedringer og giver eleverne et klart indblik i deres fejl og mangler".

Derudover er der også en række forskellige redskaber, som bliver nævnt få gange; det inkluderer blandt andet men ikke udtømmende: *Lommetryren*, *Talking grammar*, *De acuerdo*, *En vivo*, *Einfach so*, *La Grammaire*, *Grammaire progressive du français*, *Los geht's*, *Sprungbrett*, *Bonjour Lyon*, *Mach's gut*, *Yoyo Chinese*, *Un mes en Málaga*, *Questions & answers*, *A toi la grammaire*, *Melde dich mal* og *Write away*.

Nævn et par typiske øvelser vedrørende grammatik fra din undervisning.

I forlængelse af svarene til de forrige spørgsmål, kan man se, at nogle af svarene overlapper hinanden. Af typiske øvelser vedrørende grammatik går ordet "tekst" endnu engang igen, og der er en hel del lærere, der nævner opgaver "i forbindelse med tekstarbejdet". Den type opgave, der går klart mest igen i kombination med tekstarbejdet, er ofte noget med at "finde" ting i teksten. Det kan både være "en bestemt ordklasse" såsom "adjektiver", "substantiver", "verballd" eller mere generelt "eksempler på et grammatisk fænomen". Ofte beskriver lærerne, at denne type opgave derudover går ud på for eksempel at "forklare" noget, efter eleverne har fundet formerne, for eksempel "forklar placering" eller forklare en brug af en bestemt verbaltid. Det kan også være noget med, at eleverne skal bøjne ordene, efter de har fundet dem, diskutere brugen eller prøve "at udlede grammatiske mønstre".

I kombination med ovenstående type opgave, nævner flere lærere også omskrivning af sætninger og kortere tekststykker som en typisk grammatikopgave, eksempelvis i form af at omdanne "fra én grammatisk tid til en anden". Derudover så nævnes også andre omskrivningsopgaver, hvor eleverne skal omskrive sætninger eller fejlsætninger, hvori eleverne skal finde, forklare og rette fejl.

Derudover bliver der også nævnt forskellige typer af opgaver med fokus på elevernes produktion af tekst eller tale. Det spænder både fra "små skriftlige opgaver med benspænd" eller andre typer af "frie skriveopgaver" til "skriftlige produkter med fokus på bestemte grammatiske emner", hvor de skal bruge de regler og grammatiske former, de lige har lært om. Mange af de nævnte øvelser virker til at være skriftlige, selvom der også er nogle lærere, der nævner, at det gerne må være eksempelvis "mundtlige øvelser, hvor eleverne skal producere sprog samt være opmærksomt på det grammatiske emne".

Af andre øvelsestyper nævnes igen de digitale grammatikøvelser som for eksempel fra MinLæring eller Gramática Básica, via quizlet eller kahoot. Desuden nævner flere også, at de forsøger at lære eleverne grammatik gennem forskellige typer af spil og lege. Af forskellige typer bliver der nævnt: vendespil, videoer, escape room, sudoku med verber, hoppeleg med præpositioner, kridtstafet, sænke slagskib, gåsespil, puzzles og andre quizzes.

I forhold til nogle af de andre spørgsmål, nævnes eksamen i mindre grad direkte i svarene til dette spørgsmål, men der er dog stadig en flok lærere, der nævner "eksamensopgaver", eller at de bruger opgaver, der lægger sig "op ad eksamensopgavens metoder". Derudover bliver billedbeskrivelser, som er en del af eksamenen på nogle af sprogene, også nævnt. Et par lærere nævner, at de for eksempel forsøger at knytte et grammatisk emne til beskrivelsen. Kun to gange bliver ordet "task" nævnt, en enkelt lærer skriver "kommunikative tasks", og den anden nævner "tasks med et skjult grammatisk fokus". Det tyder altså på, at task-begrebet stadigvæk ikke er et hyppigt fænomen ude i klasselokalerne.

Derimod virker det til, at forskellige typer af "oversættelsesopgaver", hvor eleverne skal lave "små oversættelser" stadig er noget en hel del lærere bruger i deres undervisning. Derudover er et hyppigt forekommende svar også den klassiske øvelse med at udfylde huller ved at indsætte den korrekte form. Opgaven bliver nævnt med flere forskellige begreber såsom "indsætningsøvelser", "udfyldningsøvelser", "fyld ind øvelser"; der er sågar en der kalder dem for "slaveøvelser" og en anden lærer beskriver, at "jeg anvender indsætningsøvelser, men min erfaring er ikke så god med den slags øvelser - der sker ikke rigtig nogen overførsel, det er blot tankeløs udfyldning". Det er interessant, at læreren på trods af dårlige erfaringer stadig bruger denne type øvelse, men denne lærer er altså tydeligvis ikke alene om at gøre brug af den.

Nogle lærere påpeger, at de bruger indsætningsøvelser "i kontekst" eller "med udgangspunkt i relevant tekst", mens en anden forklarer, at de bruges "som intro". Hertil skal det nævnes, at en rigtig stor del af lærerne nævner forskellige typer af øvelser i deres kommentar, både nogle der er mere kontekstbaseret samt de mere klassiske og "traditionelle indsættelses- eller oversættelsesøvelser".

[Hvis du har yderligere bemærkninger til grammatikundervisning, er du velkommen til at uddybe her.](#)

Til dette spørgsmål har vi samlet nogle citater fra besvarelserne, som kaster lys på lærernes tanker vedr. grammatik og komplementerer besvarelserne fra andre spørgsmål:

- Ved de fagligt svage elever er problemet ofte, at de heller ikke er stærke i den danske grammatik og fx ikke er sikre i at identificere ordklasser og analysere sætninger. Det gør det i sagens natur endnu sværere at lære grammatikken i et nyt sprog.
- Vil meget gerne have input til alternative måder at undervise mere kommunikativt. Jeg synes det er super vanskeligt at få eleverne til at tale spansk. Det er faktisk ikke så meget grammatik der hindrer dem, men ordforråd. (er min erfaring)
- Jeg synes, at elevernes ordforråd er den største udfordring. Grammatik uden ordforråd er en absurd øvelse.
- Det kan være forskelligt, hvad der "virker" i forskellige klasser (og med elevernes udvikling), så jeg genovervejer ofte, hvordan jeg skal gribe det an
- Det har altid undret mig, at grammatikken i læreplanen for tysk B fortsætter har været defineret som 'den mest basale'. Ville det ikke være godt med en klarere betegnelse ift. 1. og 2.g, så både lærere og elever ved, hvad der forventes?
- Jeg savner en grammatik, hvor der var eksempler på tekster, hvor eleverne skal finde de eksempler på det givne emne, hvor emnet inkluderes i en tekst og dermed ikke står for sig selv. Flere begyndersystemer har det, men på fortsætter er det praktisk taget ikke-eksisterende.
- Man kan lave mange tiltage og 'kulturændringer' men, hvis man vil ændre på, hvordan grammatikundervisningen foregår, skal man ændre på eksamen. Det er den, der til syvende og sidst styrer undervisningen.
- Separat og integreret grammatikundervisning er ikke modsætninger, ikke noget man skal vælge imellem. De supplerer hinanden og kan skabe forudsætning for hinanden, men vi er nødt til at gøre tingene simple for eleverne først, og så øge kompleksiteten stille og roligt.
- Grammatikundervisningen er langt bedre og mere interessant og relevant end sit ry.

Interviews

I det følgende afsnit vil resultaterne fra de seks foretagne interviews blive fremlagt en lærer ad gangen. Af hensyn til at bevare lærernes anonymitet mest muligt, bliver alle lærere omtalt som "hun", selvom nogle af dem er mænd.

Lærer 1

Den første lærer underviser i fransk på STX, har sidefag i historie og blev færdig med pædagogikum i 2021. Hun fortæller om en stor ændring, der er sket i hendes måde at undervise på, på trods af at hun ikke har undervist i så mange år. Hun siger blandt andet, at "det har faktisk ændret sig meget de sidste par år", hvor hun nævner, at grammatikundervisningen tidligere "var meget løsrevet", og hun havde "ikke de store tanker om, om det hang sammen med den øvrige undervisning". Det lyder som en mere traditionel grammatikundervisning, hvor emnerne blev præsenteret i isolation, og hun beskriver det også som en mere traditionel PPP lignende tilgang, hvor hun først gennemgik et emne, og derefter gav eleverne nogle øvelser. Nu forsøger hun at "gøre det mere kontekstualiseret, mere efter behov, hvad dukker op i teksterne" og prøver at integrere grammatikken mere i den øvrige undervisning.

Det virker også på hende, som om at hendes grammatikundervisning oftere nu end tidligere kan være ekstensiv fremfor intensiv, hvor hun kan berøre "flere emner i løbet af en time" frem for før, hvor en gennemgang kunne være mere centreret om et enkelt emne. På den måde forsøger hun at inddrage grammatikken mere efter behov, når hun "kan mærke [...] at der melder sig et eller andet, som kalder på nu, at jeg lige skal formulere en regel eller gentage en regel". På den måde bliver hendes tilgang også mere reaktiv, når hun tager fat i et grammatisk emne, hvis der dukker et behov op i nogle af øvelserne, hun laver med eleverne.

Selv mener hun, at pædagogikum er en af de største årsager til, at hun har ændret sin undervisning og fået en mere kontekstualiseret praksis. Derudover nævner hun også, at begyndersystemet "Voila" var et af de første skridt for hende, fordi den gav hende et eksempel på en mere induktiv metode, hvor eleverne skulle være med til selv at formulere "nogle regler, nogle principper og mønstre i det de så". Ud fra denne her lærer, tyder det altså på, at både det Teoretiske Pædagogikum og gode undervisningsmaterialer kan være med til at ændre måden, man som lærer underviser på.

Af typiske øvelser i sin undervisning nævner hun blandt andet billedbeskrivelser flere gange, som også er gode ifølge hende, fordi de kan "relaterer sig til det emne, vi har". Derudover nævner hun også, at indsætningsøvelser i stil med "her er en sætning, der mangler et verbum, det står i en parentes i infinitiv" også bliver brugt i hendes timer, selvom hun "prøver ikke at lave for mange af dem". En anden øvelse, hun nævner til træning af verber, er en "terningeleg", hvor terningen bestemmer, hvilken person og tid eleven skal bøjede et verbum i, og som eleven så skal bruge i en sætning. Andre måder hun fokuserer på grammatik på, er ved at give eleverne nogle enkelte "fokuspunkter" ud fra fejlene i deres afleveringer, som de skal fokusere på i næste aflevering. Oversættelsesøvelser er noget, som hun nærmest aldrig bruger i sin undervisning, og en af årsagerne til det er, blandt andet, at det ikke længere er en del af den skriftlige eksamen.

Den skriftlige eksamen har nemlig en ret konkret påvirkning på undervisningen, idet læreren nævner, at fordi mange skal til skriftlig eksamen i fransk, så skal eleverne også forberedes til det - selvom hun selv siger, at hun prøver på ikke at "teach to the test". Eksamen påvirker dog alligevel undervisningen på den måde, at hun inddrager øvelser, der bliver brugt til den skriftlige eksamen, og selvom hun ikke oplever læreplanen

"som en spændetrøje", så mener hun alligevel, at hun ville have mindre fokus på det skriftlige arbejde, hvis der ikke var en skriftlig eksamen.

I hendes præsentation af grammatiske emner, virker det til, at hun veksler lidt i sin metode. Hun siger selv, at en "helt naturlig" vej har været, at eleverne starter ud med selv at læse noget i deres "grammatikbog". På den anden side forsøger hun også at bruge mere induktive metoder ligesom i Voila-bogen. Det er dog interessant, at hun stadigvæk omtaler det første som den naturlige vej for hende at gå, og det tyder på, at en deduktiv tilgang måske stadigvæk bliver brugt oftere end en induktiv en.

At hun selv startede med at undervise på den måde, som hun gjorde, da hun var nyuddannet, tænker hun selv skyldes, at det er den måde, som hun selv blev undervist på. Hun nævner blandt andet, at:

"jeg har jo lært grammatik på den måde, som jeg startede med at undervise i grammatik på. Nu er det jo også derfor jeg lagde mig op af det, men jeg tror ikke, jeg havde slet ikke tænkt det andet. Så for mig var det naturligt og et godt valg, da jeg startede"

Det tyder altså på, at oplevelsen som elev har sat et ret mærkbart præg på hendes egne undervisningsmetoder, især i starten. Det er dog også interessant, at selvom hun selv nævner, at hun har skiftet metode, så virker det stadig til, at hun føler, at hun mangler nogle succesoplevelser med den nye tilgang. Et af hendes første hold, hvor hun ifølge eget udsagn brugte den meget "eksplicitte grammatikundervisning", klarede eleverne "sig helt vildt godt", men nu siger hun blandt andet:

"jeg synes nemlig ikke, at jeg kan mærke, at mine elever er blevet meget, meget dygtigere, efter jeg er begyndt at undervise på en anden måde eller tænke grammatikken ind på en anden måde"

Det er også en af grundene til, at hun selv nævner, at hun godt kunne forestille sig, at hun "ender et sted, hvor jeg ligesom også tænker, nogle gange, så kan det måske godt give mening at gennemgå et eller andet emne eller at lave nogle indsætningsøvelser, som hvor det ligesom er lidt løsrevet". Det er alt sammen indikationer på, at erfaringerne som lærer har en stor indflydelse på undervisningsmetoder, og at hun prøver ting af for at se om hun synes, at det virker i praksis, og hvis hun føler det er en succes, så virker det til, at der er høj sandsynlighed for, at hun vil gøre brug af det igen. Denne her lærer virker i hvert fald til at være "spændt" på at se, hvordan hendes egen undervisning bliver, hvilket tyder på, at erfaringerne i løbet af årene har en stor betydning.

Lærer 2

Den anden lærer underviser i spansk og historie og har undervist i over 25 år. Derudover er hun blevet leder, hvilket betyder, at hun i øjeblikket ofte kun har et spansk hold om året. Hun fortæller at hun selv kommer fra en tid, hvor traditionen var, at undervisningen var "meget grammatikbaseret" og med "mange helt snævre udfyldningsøvelser", men at helt generelt set så har grammatikken fået en ny placering i de senere år, hvor det er en "underordnet opstøttende aktivitet".

Måden det kommer til udtryk i hendes egen undervisning virker til at være, at selvom hun i dag stadig oftest arbejder deduktivt, så holder hun den klassiske lærerpræsentation af grammatiske emner til en "mikro-præsentation". Flere gange virker hun til at tale ud fra et "vi", som henviser til hende selv og de andre sproglærere på skolen, og hun fortæller også, at som udgangspunkt er deres "grammatikblik måske faktisk [...] meget klassisk" i den forstand, at hun ofte vil gennemgå et emne, hvorefter eleverne laver øvelser. Der

hvor hun mener, at det alligevel ikke afspejler den helt traditionelle undervisning er ved, at hun forsøger at gøre det mere kontekstualiseret ved at flette det sammen med den øvrige undervisning.

På den anden side nævner hun også, at "udfyldningsøvelser bliver stadig brugt, selvfølgelig", og det er interessant, at det bliver taget som en selvfølgelighed, og at hun bruger denne type øvelse på trods af, at hun omtaler den traditionelle måde at arbejde med sproget på som "ufrugtbar". Det tyder på, at hun har en tro på, at denne her type øvelse virker, men hun mener, at det er "transferen, som er det svage led". I den forbindelse nævner hun blandt andet, at hun prøver at styrke transferen igennem mundtlige øvelser, hvor de skal bruge det grammatiske emne efter for eksempel den type øvelser.

En anden klassisk øvelse, oversættelsesøvelser, er noget som hun selv nævner, er tæt på ikkeeksisterende i sine timer. Et par øvelser hun i stedet bruger er, for eksempel, billedbeskrivelser med et grammatisk bånd, eller øvelser hvor eleverne skal finde ting i teksterne, som de arbejder med. Derudover nævner hun også, at hendes elever har et grammatikkompendium, som de altid kan læse om tingene i, hvis de har glemt det. For eksempel i forbindelse med en opgave, hvor de selv skal producere nogle sætninger, så kan de læse om emnerne inden, hvis de ikke kan huske det. Når det ellers kommer til repetition af grammatiske emner, så virker hun til at have en forholdsvis reaktiv tilgang, hvor hun sørger for at "genbesøge" et grammatisk emne, hvis hun lægger mærke til, at flere begynder at lave fejl i det.

Selvom hun selv nævner, at hendes tilgang er mest deduktiv, så er det ikke fordi hun tænker decideret negativt om en induktiv tilgang, som i hendes øjne "spejler den naturlige sprogindlæring" bedre. Hun og kollegaerne er dog alligevel "ret skeptiske over for en induktiv tilgang", og en af begrundelserne virker blandt andet til at være, at undervisningen i gymnasieskolen ligger langt fra den naturlige sprogindlæring af ens modersmål og derfor - ifølge lærerens egne ord - "bliver vi jo nødt til at tro på, at den der genvej med at give dem noget grammatisk struktur, den virker". På den måde kan det også godt virke til, at hun måske blander en induktiv tilgang sammen med en ren implicit tilgang uden fokus på grammatiske strukturer.

I forhold til læreplanen, så mener læreren her ikke, at den har nogen betydning for hendes måde at undervise i grammatik på, selvom hun alligevel tillægger eksamensformen en vis betydning i og med, at det virker "tilbage på den måde, man laver undervisning", når eksamensformen skifter. Af andre indflydelser på hendes undervisningstilgang, så mener hun ikke selv, at det har haft en betydning, at hun selv har lært det meste af sit spansk induktivt ved at være i Colombia. Derimod siger hun:

" man bliver socialiseret ind i en måde, når man kommer ind på arbejdsplads. Så er der jo nogle materialer, der bliver tilbudt en og et pædagogikum, hvor man ser nogle ældre lærere og så videre. Det er det, der former en som underviser."

Det virker altså til, at hun tror på, at ens arbejdsplads har stor påvirkning på ens måde at undervise på, fordi man bliver påvirket af de andre, der er nogle helt praktiske rammer i forhold til forskellige materialer, og så kan man blive påvirket af at observere andre lærere under sit pædagogikum. Her er det interessant, at hun nævner pædagogikum, men lægger kun vægt på erfaringerne fra de andre lærere i stedet for eksempelvis også at nævne den teoretiske del af pædagogikum.

Lærer 3

Den tredje lærer underviser i engelsk og fortsætterfransk på en HHX, og har en lidt anderledes baggrund. Hun er først uddannet folkeskolelærer og nåede også at undervise et par år i folkeskolen inden hun læste

fransk og tysk, hvor hun så senere også har læst et sidefag i engelsk. Hun har derfor undervist en del år på tværs af forskellige gymnasieformer, HG og også voksne.

Ud af de 6 interviewede lærere, fremstår hun klart som den mest teoretisk funderet lærer. Mange gange igennem interviewet nævner hun begreber og teoretikere, når hun snakker om tilgangen til grammatikundervisning. Blandt andet nævner hun selv TBL (*Task-based learning*), PPP, Swain, Krashen, Piaget og Simon Borg, som repræsenterer et bredt udvalg af teori omkring fremmedsprogsindlæring.

At hun har den teoretiske viden, virker til at medføre, at hun er imod en traditionel "PPP"-tilgang, og ifølge hendes egne ord, så prøver hun at være meget mere tekstorienteret og kontekstorienteret. Som begrundelse for hendes tanker bruger hun både teorien samt hendes erfaringer, der har vist hende, "at det der med oversættelsesøvelserne, drilling-øvelserne og de der filling out the blanks, at de dur bare ikke". Derudover nævner hun også erfaringer fra hold, hun har overtaget fra andre lærere på skolen, som hun siger, bruger en PPP-tilgang, og hvor hun også har oplevet, at eleverne ikke kan forklare, hvorfor de gør som de gør. Når hun nævner det på den måde, så virker det også til at hun har en anden tilgang end mange af hendes kollegaer fra skolen.

Hendes tilgang kalder hun selv for funktionel, fordi hun ofte vil tage udgangspunkt i den pågældende tekst, som de læser og gribe fat i et emne, som er meget præsent. Hun virker til at tro meget på, at søgte eksempler i grammatikbøger er ikke nok for eleverne, men de er nødt til at vide, at "der er nogle regler" men "i praksis, så ser det helt anderledes ud". Derudover virker hun også til at bruge en reaktiv tilgang, hvor hun sætter fokus på udvalgte grammatiske emner, hvis eleverne laver mange fejl i deres skriftlige opgaver. Det kunne være ved at tage "nogle anonymiserede eksempler" fra teksterne, hvor eleverne skal forklare fejlene. Hun går dog meget op i, at hun ikke mener at hun har en 'typisk undervisningsgang', fordi det virker til, at hun går meget op i elevtyper, forskellige indlæringsstile og mener, at hver enkelt klasse kan være forskellig.

På trods af hendes meget klare holdning til "drilling-øvelser," så virker det alligevel til, at de meget kontrollerede øvelser også dukker op i hendes egen undervisning. Blandt andet nævner hun træning af verber, hvor de kan bruge "bum-lege", hvor eleverne på skift skal sige den næste bøjningsform af et verbum, der ifølge hende selv er "enormt kontrolleret" og "enormt styrende". Et andet sted, hvor den type tilgang også kommer frem er i forbindelse med eksamenstræning, som har en relativ stor indflydelse ifølge læreren. Hun nævner blandt andet, at i forbindelse med den skriftlige opgave i engelsk, så "træner vi", og "det kan nogle gange være totalt drilling", fordi eleverne skal lære, hvordan de skal svare til eksamen. Det interessant nok, at det virker til at hun så alligevel måske mener, at "drilling" øvelser godt kan bruges som eksamenstræning på trods af hendes ellers negative holdning til den type øvelser. Det vidner om, at den skriftlige eksamen har en ret afgørende påvirkning.

Selvom Lærer 3 her sætter stor værdi i teorien, så er der også ting, som hun synes er svære at overføre til praksis. Om den task-baseret undervisning siger hun, at hun "synes, at ideen er fantastisk. Jeg synes bare, det er rigtig, rigtig svært at få til at køre og virke i virkeligheden". På den anden side er der også tilgange, som hun slet ikke tror på, eksempelvis en implicit tilgang i stil med Krashens naturlige metode.

I forhold til spørgsmålet om en deduktiv eller induktiv tilgang, så forsøger hun at blande det lidt og også nogle gange inkludere mere induktive øvelser ved at starte med at se på eksempler i en tekst, men hun synes ofte, at eleverne "i gymnasiet har rigtig svært ved at ligesom forstå, hvor vi skal hen". Igen når det kommer til skriftlig engelsk og eksamenstræning, så nævner hun, at "hvis det er noget, der virkelig skal trænes [...] så er det nødt til at være eksplicit", og det kunne godt tyde på, at hun med eksplicit også mener, at det skal gøres deduktivt.

Lærerplanerne generelt set mener hun ikke har den store indflydelse på sin undervisning, og selvom læreplanen i engelsk ifølge hende prøver at komme lidt væk fra den deduktive tilgang, så synes hun, "det er svært ikke at have en eller anden overordnet deduktiv tilgang". Hun begrundet det blandt andet med, at hendes erfaringer med mere induktive metoder ikke altid har været gode idet, "de leverer ikke de svar, som man forventer, at de skal kunne komme med, og så diverterer de i en eller anden retning, hvor man tænker: Var det så fedt, at vi lige fik lavet en dum fejkobling der?".

Derudover kan der også være nogle praktiske rammer, der påvirker lærerens undervisning. For eksempel nævner hun, at på grund af grundforløbet, så har de "en aftale på tværs af fransklærerne" om at bruge en bestemt bog. På den måde kan man som lærer også blive 'tvunget' til at bruge noget materiale, som man måske ikke mener er det bedste på grund af nogle eksterne faktorer.

I forhold til hendes egen indlæring, så var hun modtager af en meget traditionel tilgang med oversættelse og øvelser. Hun mener selv, at det har påvirket hende på den måde, at hun ved, hvad hun "selv syntes var kedeligt" og at man på den anden side som lærer heller ikke kan lade være med at inddrage nogle af de elementer fra ens egen sprogindlæringsbaggrund, som man føler virkede. Hun mener dog også, at det, som hun mest har taget med, er, at hun "ikke synes, det skal være på den måde", så ved hende har den mere negative effekt af, at undervisningen har været "kedelig", sat sit præg. Derimod siger hun selv, at hun fik en "kæmpe åbenbaring", da hun havde engelsk på lærerseminaret, som var grunden til, at hun fik sin interesse for fremmedsprogsdidaktik.

Lærer 3 underviser som sagt både i fransk og engelsk, og har derfor også nogle tanker omkring forskellen på at undervise i de to fag. Blandt andet forskellen i niveauet eleverne starter med - selvom hun har fortsætterfransk - gør, at hun i fransk aldrig vil snakke om grammatik på fransk, fordi "det kan slet ikke lade sig gøre", hvorimod engelsk vil det variere for hende alt efter formål. Fordi hun mest underviser i fransk på B niveau, så mener hun også, at grammatikundervisningen i engelsk er mere struktureret, fordi de har en skriftlig eksamen, hvor de skal kunne forklare ting og bruge henvisninger til grammatikbogen. Det virker dog til, at det er mere et spørgsmål om eksamen end om sprogfag, fordi hun selv nævner, at hendes kollega, der underviser i fransk A, selvfølgelig har "en grammatikdel, der skal trænes".

Lærer 4

Den fjerde lærer underviser på STX i tysk, oldtidskundskab, latin og AP og har undervist i cirka 18-19 år. I løbet af de mange års undervisning fortæller hun selv, at hun har ændret en del praksis. Da hun begyndte med at undervise, var hun "meget eksplicit" og "har set grammatik som sin egen disciplin i undervisningen", hvor det virker til, at grammatikken har haft en ret central rolle i den tilgang. Det tyder også på, at hun er startet ud med en meget traditionel grammatikundervisning. Hun begrundet det selv med, at det nok var "meget naturligt, fordi sådan har jeg nok også selv fået undervisning i sin tid", og derfor er det måske et naturligt sted, hun selv startede.

Hun forklarer dog selv, at hun gennem årene forsøger mere og mere at "flette det sammen med indholdet af de tekster, man læser og de emner, man skal tale om", og på den måde lyder det til, at hendes grammatikundervisning er blevet en mere integreret og kontekstualiseret del af undervisningen. Hun ser dog stadig et sprogfag som bestående af "nogle forskellige pinde og en af dem, det er grammatikken", og hun lægger stadig en vis betydning i grammatikken, idet hun mener, den er nødvendig for at opnå, det hun kalder et "sprogligt kvalificeret niveau".

Af årsager til det her skifte nævner hun selv, at eleverne i dag kommer med andre forudsætninger til faget, end de gjorde for 20 år siden, og at eleverne "kan væsentligt mindre end de kunne for 20 år siden", så hun siger, at der er "sket et eller andet, som gør vi er nødt til at starte et andet sted, når de kommer hos mig". Derudover nævner hun også et skifte i den mundtlige eksamensform, som har haft stor indvirkning. Hun mener, at fordi eleverne i dag kommer op i en ukendt tekst, hvor det før var en kendt tekst, så betyder det meget for undervisningen, idet det er "færdighederne, der bliver testet", og dermed virker det til, at hun selv føler, at nu giver det bedre mening bare at gøre eleverne så gode mundtligt som muligt, fremfor at de skal øve sig på nogle specifikke tekster.

Den skriftlige eksamen virker også til at have en stor påvirkning på hendes undervisning, men mest i 3.g, hvor hun selv mener, at hun er "nødt til at være lidt bundet", fordi eleverne skal være i stand til at formulere nogle sætninger om grammatik. Det har umiddelbart den påvirkning, at hun bruger en mere eksplicit tilgang til grammatikundervisningen, og så benytter hun en grammatikbog, hvilket hun ofte ellers ikke gør i 1. og 2. g. Udover eksamensformen, så er bekendtgørelserne ikke noget, som har stor betydning for hendes måde at undervise på. Som hun siger til eleverne:

"hvis I kan snakke tysk til eksamen på et vist niveau, så kommer det til at gå godt. Det er lige meget, hvordan vi kom derhen".

Derfor går hun rigtigt meget op i, at de skal snakke så meget som muligt i timerne.

I forhold til hendes tilgang til grammatikundervisningen, så forsøger hun nogle gange at gøre det lidt mere implicit, forstået på den måde, at hun laver nogle opgaver til eleverne, hvor hun har "en grammatisk tanke bag", men hvor hun ikke siger det til eleverne. I stedet for så spørger hun ind til det efter øvelsen og prøver at synliggøre, hvad eleverne lige har trænet. Hun kalder det selv for at tilgangen bliver mere "implicit", men alligevel gør hun det eksplicit bagefter, hvad hvilke former de har berørt i øvelsen. Det stemmer godt overens med, at hun mener, at eksplicit grammatikundervisning er nødvendigt, selvom hun "vil helt vildt gerne sige nej". I forhold til en deduktiv eller en induktiv tilgang, så siger hun, at "nogle ting bliver man nødt til at lave deduktivt", men når hun efterfølgende prøver at komme med et eksempel, så kommer der ikke noget konkret frem. Derimod så nævner hun i stedet nogle andre overvejelser, der gør, at hun mange gange vælger den deduktive tilgang frem for en induktiv, for eksempel fordi en induktiv tilgang kan tage for lang tid, hvor man som lærer bliver nødt til at spørge "Er det det værd?", og "kan det betale sig?".

Når hun præsenterer grammatiske emner, så virker det til, at det bliver holdt ret kort, og hvis muligt, så gør hun også brug af, at eleverne kan forklare det for hinanden, hvis en elev allerede ved noget om det grammatiske emne. Hun siger selv, at "præsentationen fylder 5 procent", og resten handler om at eleverne skal lave øvelser. De emner, hun vælger at præsentere for eleverne, bliver valgt ud fra en progression, hvor "man starter med det mest basale [...], så det er sådan et hus der bliver bygget op", hvilket på mange punkter godt kan minde om en traditionel *fokus på former* lignende tilgang.

Et af de eksempler hun giver på en opgave er "quiz og byt", hvor hun deler dagens tekst op i en sætning per elev, og så skal de lave sætningen om til en anden tid mundtligt. På den måde virker det til, at hun prøver at kontekstualisere øvelsen samtidig med, at hun gerne vil have, at de øver bøjningen af en bestemt tid. Det er dog værd at bemærke, at selvom øvelsen er forsøgt kontekstualiseret, så er den stadigvæk meget formfokuseret. Derudover nævner hun også typer af meget mere struktureret grammatikundervisning via et powerpoint, hvor eleverne eksempelvis skal udfylde skemaer med de bestemte og ubestemte artikler, som virker mere som udenadslære. Det er også en øvelse, som måske bedre stemmer overens med hendes 'gamle' måde at undervise på, så selvom hun har skiftet tilgang, så bliver der også stadig gjort brug af mere traditionelle øvelser uden for kontekst.

Lærer 5

Den femte lærer arbejder på STX og underviser i engelsk og i religion. Hun har undervist lidt forskellige steder i cirka 5 år, med lidt ledighed ind i mellem og har ikke været igennem pædagogikum endnu.

Umiddelbart har hun en ret traditionel tilgang til grammatikundervisningen, som nogle gange er integreret og tager afsæt i dagens tekst, men det tyder også på, at hun ofte tager grammatikken mere isoleret. Det virker nemlig til, at grammatik ofte har sin egen plads i skemaet hos denne lærer, som forklarer, at ud af cirka 3 moduler vil hun dedikere et helt modul til grammatik og skriftlighed, så på den måde bliver der brugt en del tid på grammatik. Det er sagen på trods af, at hun omtaler grammatikundervisning som "en sur pligt", som man skal igennem. Hendes måde at arbejde med grammatikken i modulet fremstår som en klassisk tilgang, der starter med et "læreroplæg", hvorefter der er "tid til gruppearbejde, hvor de skal sidde og lave øvelserne", og så slutter hun af med "noget klasses Diskussion, hvor det er vi gennemgår det".

På den måde er hendes undervisning umiddelbart meget deduktiv, og hun siger også selv, at hun er "stor fortæller for eksplicit [...] grammatikundervisning". Hun går endda så langt som at sige, at når hun selv har planlagt forløbet, vil hun kalde det for "hypereksPLICIT". Typisk vil det være via et læreroplæg, hvor eleverne vil have haft som lektie inden, at de skulle læse nogle sider i deres grammatikbog om emnet. Hun siger selv, at hun forsøger at lave varierede øvelser, hvoraf nogle af dem hun nævner er "identificer fejlen", "udpeg alle den her type ord og forklar hvorfor", oversættelse af sætninger med fokus på et bestemt grammatisk emne eller bøjningsøvelser.

Hun nævner, at hun ser grammatikken som en basis for at forstå, hvordan sproget er bygget op, og har en forestilling om en progression, hvor man skal have "lagt grundstenene" først. I den forbindelse nævner hun også, at hun bruger en grammatikbog, og de er "jo bygget op efter et didaktisk princip om, at det er nødvendigt, du kan det her, før du kan gå videre". Det tyder på, at hun følger bogen og tror på, at der må være nogle tanker bag dens opbygning, som giver mening. I forhold til repetition af emner, så kigger hun meget på deres skriftlige afleveringer og ser, om der er nogle ting, som mange af eleverne har svært ved, og det er derfor en reaktiv form for tilgang til repetition af grammatiske emner.

I forhold til eksamen, så forsøger Lærer 5 ikke at undervise for meget rettet mod eksamen, fordi hun lægger vægt på den "almendannelse", der også er en del af gymnasieskolen. Hun siger dog også, at der selvfølgelig er fokus på den skriftlige eksamen, og hun "gør meget ud af at understrege over for dem, hvad der er vigtigt at de kan". På den måde virker det alligevel til, at det har en indvirkning på hendes undervisning, også fordi hun fokuserer på nogle af de "typiske kerneemner, som ministeriet er glade for at eksaminere i".

Det er meget interessant at høre om lærerens egen tid som elev og den måde, hun lærte grammatik på. Det minder nok i virkeligheden en del om den måde, som hun selv praktiserer det, også selv om hun omtaler grammatikken dengang som en "pligt, der skulle overstås, og som man syntes var kedelig". Af den årsag er det interessant, at hun alligevel selv vælger at bruge så forholdsvis meget tid ad gangen på grammatikken. Hun har af en eller anden grund fået ideen om, at "grammatikundervisning er grammatikundervisning, og det skal vi have med, og det skal overstås". Det virker altså til, at tiden som elev har sat sine spor. Måske har det været oplevelsen fra dengang, hvor hun selv syntes hun kunne tale flydende engelsk og ikke havde brug for grammatikken, men alligevel fik et "7-tal" til eksamen, der har gjort indtryk på hende og har overbevist hende om, at grammatikundervisningen er nødvendig. Hun mener i hvert fald selv, at hun kan bruge den erfaring som begrundelse til elever, der minder om hende selv som

elev, og derfor kan hun sige: " Men du skal bare vide, at gamer-engelsk er altså ikke korrekt engelsk. Og du skal vide, du kommer ikke til at klare det særlig godt til eksamen".

Lærer 6

Den sjette lærer underviser i kinesisk på STX men har tidligere også undervist i både engelsk og kinesisk på VUC. Hun har kinesisk som modersmål, så på det punkt adskiller hun sig en smule fra de andre lærere, der alle er danskfødte.

Når det kommer til introduktion af grammatiske emner, så siger hun selv, at hun bruger kort tid på selve præsentationen, fordi "den kinesiske grammatik er ikke så svær". Derfor virker det også til, at hun nogle gange kan have en ekstensiv grammatikundervisning, hvor hun godt kan introducere "2 eller 3 grammatikregler på den samme tid". Hendes fremgangsmåde virker oftest til at være deduktiv; hun beskriver i hvert fald selv, at hun altid fortæller eleverne, "det her er reglerne" og forklarer, hvordan man bruger dem, før hun så lader eleverne arbejde med det.

Derudover virker det til, at hun er meget eksplicit omkring sin grammatikundervisning, fordi - som hun siger - "hvis jeg ikke fortæller det, så kan de ikke finde ud af det". Det begrundes hun meget med, at kinesisk er et sprog, som eleverne ikke støder på i deres hverdag, og derfor mener hun, at det er nødvendigt at være eksplicit omkring det. Eksempelvis vil hun også ofte sige "i dag skal vi have grammatik", hvilket tyder på, at grammatikken kan have sin helt egen plads i skemaet, hvor de kan bruge en hel lektion på at arbejde med grammatik.

På den anden side, så virker det også til, at hun nogle gange vælger grammatiske emner ud fra det emne, som de kører. For eksempel nævner hun, at hun kan introducere datid, når de arbejder med noget historisk, fordi "så skal der selvfølgelig være noget, der foregår i datid". Det virker også til, at hun generelt gerne vil prøve at integrere grammatikken mere i sin undervisning, end at det kører separat. For eksempel nævner hun, at hun vil prøve at undervise i måleord ved at bruge et digt, så de lærer "både noget kultur, litteratur og måleord" samtidigt, men det fremstår derfor også som om, at det ikke er en praksis hun har brugt så meget tidligere.

I forhold til øvelser, så nævner hun selv kort, at hun laver "task-baseret undervisning", men mange af de opgaver, hun nævner i interviewet, virker ikke umiddelbart som tasks. Nogle af de opgaver, hun nævner som typiske for hendes undervisning, er eksempelvis billedbeskrivelser, oversættelsesøvelser, referatskrivning, ordforrådsøvelser, "grammatikøvelser fra en bog" og lytteøvelser. Generelt virker det til, at den skriftlige eksamen har stor betydning for hendes brug af øvelser, idet hun selv nævner, at "lytteøvelse, referater og billedbeskrivelser, det er alle eksamensopgaver". Derudover har det en større indvirkning på undervisningen i 3.g, fordi de er tættere på eksamen, så der laver hun færre "kulturting" og "mere med hvordan man kan bestå eksamen".

I mange tilfælde virker det til, at læreren selv konstruerer sætninger og tekster til øvelserne, hvilket selvfølgelig fjerner noget autenticitet fra eksemplerne. Hun begrundes det selv med, at hun med egne tekster bedre kan styre, "hvad fokus jeg gerne vil have", samtidig med at det er hurtigere for hende at lave noget selv end at finde "en der lige præcis passer", og det kan også være tilpasset til hendes elever. Det virker dog også til, at hun mest af alt gør det i kinesisk, fordi hun er kinesiskfødt og derfor har en tro på, at hun kan lave det autentisk, fordi i hendes engelskundervisning siger hun selv, at hun bliver "nødt til at finde nogle autentiske tekster".

I forhold til repetitionen af grammatiske former nævner hun blandt andet selv: "hver gang jeg kommer til time, så siger jeg: 'kan I huske, hvordan man danner de der datid'". På den måde virker det til, at hun er meget opmærksom på, om eleverne husker reglerne og derfor hyppigt repeterer ting. Overordnet set virker det til, at grammatikken spiller en forholdsvis stor rolle i hendes undervisning, og hun starter også interviewet ud med at sige, at "grammatik synes jeg er meget vigtigt".

Opsamling

Igenom de seks interviews bliver det bekræftet fra spørgeskemaet, at begrebet "tekst" er helt centralt for sproglærerne, og at meget undervisning er centreret omkring emnelæsning. Rigtigt mange lærere både i spørgeskema og i interviews nævner også, at de ofte tager udgangspunkt i dagens tekst, når de vælger et grammatisk fokus.

Når de grammatiske emner skal introduceres, så virker det dog til både i en del besvarelser af spørgeskemaet og hos flere interviewpersoner, at der mange steder hersker en PPP-lignende tilgang med en præsentation af regler efterfulgt af øvelser og eventuelt også noget friere produktion. Selvom emnet bliver valgt ud fra det øvrige tekstarbejde, er det dog værd at se på, hvilket fokus de dertilhørende øvelser har. Mange lærere både i spørgeskema og i interviews forklarer, at de prøver at kontekstualisere øvelser, hvilket i sig selv er en god intention, men fordi en øvelse er kontekstualiseret, så kan den stadig godt have et mere eller mindre udelukkende fokus på grammatiske former uden nogen form for betydningselement i sig, som det for eksempel virker til at være sagen ved en af øvelserne hos Lærer 4, samt i spørgeskemaet eksempelvis når flere lærere nævner øvelser med at finde ordklasser i tekster, hvor det også er formfokuseret.

Flere af lærerne i interviewene nævner også, at de går frem efter en model for progression, hvor man tager det mest basale først, og så bliver de grammatiske former, som de præsenterer, svære og svære hen ad vejen. Det var også en tankegang, der var til stede i fritekstspørgsmålet om, hvordan lærerne vælger, hvilke grammatiske former de vil præsentere for eleverne. Det er også en af de ting, der indikerer, at der måske stadigvæk er tråde tilbage til den meget traditionelle tilgang til undervisning - også kaldet *fokus på former* - hvor man præsenterer sprog en grammatisk form ad gangen. På den anden side er der også tegn på, at lærerne forsøger at integrere grammatikken i højere og højere grad. Dette kan ses i besvarelserne til spørgeskemaet, hvor lærerne vægter en integreret og kontekstualiseret grammatik meget positivt i teorien. På den måde er det interessant, om lærerne egentligt vælger det grammatiske emne ud fra teksten, eller om teksten nærmere bliver valgt ud fra det grammatiske emne? I nogle tilfælde kunne det godt tyde på det sidste, for eksempel nævner Lærer 6, at det tager for lang tid for hende at finde autentiske tekster, som passer til det, hun havde tænkt, de skulle arbejde med, så derfor skriver hun dem selv.

De interviewede lærere er stort set også enige om, at grammatikundervisningen i sprogfagene har en overordnet deduktiv tilgang, og selvom flere af dem virker til nogle gange at prøve mere induktive metoder af, så har de fleste af dem også nogle forbehold. Det stemmer meget godt overens med det billede, der tegnede sig i spørgeskemaet, hvor lærerne i teorien virkede til at tænke positivt om induktive metoder, men hvor kommentarerne også viste, at mange oplever udfordringer med dem i praksis. I interviewene bliver der også nævnt, at induktive metoder kan tage længere tid, og at elevernes niveau kan gøre, at de ikke formår at lave den rigtige kobling mellem eksempler og regler. En lignende udfordring gør sig for eksempel også

gældende for Lærer 3, der selv nævner, at hun i teorien synes virkeligt godt om en task-baseret undervisning, men har udfordringer med at udøve det i sin egen praksis.

I forlængelsen af dette, så viste interviewene også at mange lærere mener, at det er nødvendigt med eksPLICIT grammatikundervisning, hvilket ikke fremgik lige så tydeligt af spørgeskemaet. Hos et par af de interviewede lærere bliver det meget tydeligt, fordi de afsætter tid i skemaet til "grammatik" og bruger hele eller halve moduler tilrettelagt udelukkende med fokus på grammatiske former.

Når det kommer til repetition af tidligere gennemgåede emner, så virker det til, at resultaterne fra interviews stemmer meget godt overens med spørgeskemaet. Nærmest alle de seks interviewede lærere nævner, at de repeterer grammatiske former, hvis de ser et behov for det i form af hyppige fejl hos eleverne, og på den måde er tilgangen til repetition mere reaktiv end ved præsentationen af formerne, der i høj grad virker meget mere planlagt. Den planlagte repetition virker også til at forekomme, men umiddelbart mest, når de nærmer sig den skriftlige eksamen.

Noget af det, som kan være svært at få viden om i et spørgeskema, er blandt andet, hvorfor lærerne vælger at undervise, sådan som de beskriver det. At den skriftlige eksamen har en tydelig påvirkning, var synlig i spørgeskemaet, og det kommer også til udtryk hos de interviewede lærere, der nævner brugen af eksamenslignende øvelser i undervisningen som det måske mest åbenlyse svar. Men der kom også andre ting frem i interviewet, hvor for eksempel Lærer 4 nævner, at et skifte i den mundtlige eksamen også satte et tydelig præg på hendes tilgang til undervisningen.

Det tyder også på, at erfaringerne fra egen indlæring spiller ind ved mange af lærerne, der specielt i starten af deres karrierer måske underviser, sådan som de selv blev undervist, eller i hvert fald inddrager elementer fra den undervisning, som de har tænkt positivt omkring. På den anden side er det også interessant at høre i interviewene, hvor meget erfaringen i løbet af årene betyder for flere af lærerne. Mest tydelig var det nok i interviewet med Lærer 1, der virker til at tro på, at erfaringerne med at prøve forskellige ting af i undervisningen og se 'hvad der virker' er noget, der kommer til at spille en stor rolle i udformningen af hendes undervisning i fremtiden. Også hos Lærer 2 kunne man se, at både erfaringerne man selv gør sig samt erfaringerne under pædagogikum, når man observerer, hvad andre lærere gør, har en påvirkning.

Generelt set bruger de interviewede lærere også mere deres erfaringer til at begrunde deres valg, end de bruger teori om fremmedsprogsindlæring med undtagelsen af Lærer 3, der har et solidt teoretisk fundament og til dels også Lærer 1, der mener at den Teoretiske Pædagogikum har gjort en forskel for hende, dog uden hun nævner specifikke teoretikere.

Bilag 1: Spørgeskemaet

Spørgeskema vedr. grammatikundervisning

Med dette spørgeskema ønsker vi at opnå indblik i jeres tanker og praksis vedrørende grammatikundervisning på de gymnasiale uddannelser på tværs af fremmedsprogene. Projektet er finansieret af NCFF, det Nationale Center for Fremmedsprog, og er en del af en stor satsning om funktionel grammatik, med flere delprojekter. Spørgeskemaet danner baggrund for andre udviklende projekter, som har til formål at udvikle og afprøve nye måder at arbejde med grammatik på.

Det tager cirka 10-20 minutter at besvare skemaet.

Al information du videregiver i denne sammenhæng behandles anonymt. Ved at udfylde dette skema giver du samtidig samtykke til, at data kan benyttes i andre relevante sammenhænge relateret til dette projekt. Til sidst i spørgeskemaet vil du blive spurgt, om du vil være interesseret i at blive kontaktet for at uddybe dine svar ved et kort interview.

Mange tak for jeres tid.

Med venlig hilsen

Søren Elmholt Andersen & Susana S. Fernández, Aarhus Universitet

Først vil vi gerne vide lidt om dig

Er du

☐ Mand ☐ Kvinde ☐ Andet/ønsker ikke at oplyse

Hvilket sprogfag underviser du i?

OBS: Hvis du underviser i mere end ét sprogfag, bedes du vælge det sprog, som du vil tage udgangspunkt i, når du svarer på spørgeskemaet.

☐ Engelsk ☐ Fransk ☐ Spansk ☐ Tysk ☐ Kinesisk ☐ AP ☐ Andet

Hvis andet: Hvilket sprog underviser du i?

Hvor mange år har du i alt arbejdet som gymnasielærer (også før pædagogikum)?

☐ Mindre end 5 år ☐ Mellem 5 og 9 år ☐ Mellem 10 og 15 år ☐ Mere end 15 år

I hvilken region ligger den uddannelsesinstitution, du er ansat på?

☐ Hovedstaden ☐ Sjælland ☐ Syddanmark ☐ Midtjylland ☐ Nordjylland

Hvilken uddannelsesinstitution arbejder du på?

☐ STX ☐ HHX ☐ HF ☐ VUC ☐ HTX ☐ EUX ☐ Andet

Hvis andet: Hvilken uddannelsesinstitution?

Udsagn vedrørende grammatikundervisning

I det følgende vil du blive mødt af en række udsagn om grammatikundervisning, hvor du bedes tage stilling til, hvor enig eller uenig du er i udsagnene.

Grammatik bør undervises separat, ikke i forbindelse med andre færdigheder

Meget uenig Uenig Hverken enig eller uenig Enig Meget enig Ved ikke

☐☐☐☐☐☐

Uddyb gerne dit svar

Fokus i fremmedsprogsundervisning bør alene være på at lære at kommunikere.

Meget uenig Uenig Hverken enig eller uenig Enig Meget enig Ved ikke

☐☐☐☐☐☐

Uddyb gerne dit svar

Grammatiske regler bør præsenteres for eleverne, før det kan forventes, at de kan bruge dem.

Meget uenig Uenig Hverken enig eller uenig Enig Meget enig Ved ikke

☐☐☐☐☐☐

Uddyb gerne dit svar

Elever kan forbedre deres grammatiske nøjagtighed gennem gentagne øvelser med grammatiske strukturer.

Meget uenig Uenig Hverken enig eller uenig Enig Meget enig Ved ikke

☐☐☐☐☐☐

Uddyb gerne dit svar

Det er en god ide at lære grammatik ved at præsentere eleverne for mange eksempler af den pågældende struktur uden at forklare den bagvedliggende regel.

Meget uenig Uenig Hverken enig eller uenig Enig Meget enig Ved ikke

☐☐☐☐☐☐

Uddyb gerne dit svar

Grammatikken udgør byggestenene for resten af sproget - det grundlæggende system, som alt andet bygges ud fra.

Meget uenig Uenig Hverken enig eller uenig Enig Meget enig Ved ikke

☐☐☐☐☐☐

Uddyb gerne dit svar

I min undervisning introducerer jeg som udgangspunkt et nyt grammatisk emne separat, hvorefter eleverne laver nogle grammatiske øvelser omkring dette emne.

Meget uenig Uenig Hverken enig eller uenig Enig Meget enig Ved ikke

☐☐☐☐☐☐

Uddyb gerne dit svar

At få elever til selv at opdage en grammatisk regel er bedre, end at en lærer præsenterer reglen for dem.

Meget uenig Uenig Hverken enig eller uenig Enig Meget enig Ved ikke

☐☐☐☐☐☐

Uddyb gerne dit svar

Grammatik bør præsenteres i kontekst.

Meget uenig Uenig Hverken enig eller uenig Enig Meget enig Ved ikke

☐☐☐☐☐☐

Uddyb gerne dit svar

Elever kan lære et fremmedsprogs grammatik gennem eksponering af sproget i dets naturlige brug.

Meget uenig Uenig Hverken enig eller uenig Enig Meget enig Ved ikke

☐☐☐☐☐☐

Uddyb gerne dit svar

Separat grammatikundervisning fejler i forhold til at skabe bedre sprogkunderskaber, som kan bruges i naturlig kommunikation.

Meget uenig Uenig Hverken enig eller uenig Enig Meget enig Ved ikke

☐☐☐☐☐☐

Uddyb gerne dit svar

Tydeligt definerede grammatikregler er en nødvendighed for at mestre sproget.

Meget uenig Uenig Hverken enig eller uenig Enig Meget enig Ved ikke

☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

Uddyb gerne dit svar

Det er bedre, at læreren forklarer reglen end at læreren lader eleverne opdage den af sig selv.

Meget uenig Uenig Hverken enig eller uenig Enig Meget enig Ved ikke

☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

Uddyb gerne dit svar

Jeg bruger ofte online grammatikprogrammer, når eleverne skal træne grammatik.

Meget uenig Uenig Hverken enig eller uenig Enig Meget enig Ved ikke

☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

Uddyb gerne dit svar

EksPLICIT grammatikundervisning bør kun inddrages efter behov.

Meget uenig Uenig Hverken enig eller uenig Enig Meget enig Ved ikke

☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

Uddyb gerne dit svar

Et sammenhængende sprog er vigtigere end et grammatisk korrekt sprog.

Meget uenig Uenig Hverken enig eller uenig Enig Meget enig Ved ikke

☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

Uddyb gerne dit svar

Forskel på sprogfag

Underviser du i mere end ét sprogfag?

☐ Ja ☐ Nej

Hvis ja: Er et af dine sprog engelsk?

☐ Ja ☐ Nej

Er der forskel i måden du underviser i grammatik i de to sprogfag?

☐ Ja ☐ Delvis ☐ Nej ☐ Ved ikke

Kan du beskrive hvordan der er forskel og hvorfor?

Når du underviser i grammatik, bruger du så mest:

☐ Dansk ☐ Fremmedsproget

Uddyb gerne dit svar

Hvordan vælger du hvilke grammatiske emner du præsenterer for dine elever?

Hvordan præsenterer du et nyt grammatisk emne?

Hvordan repeterer du tidligere introducerede emner?

Nævn et par typiske øvelser vedrørende grammatik fra din undervisning.

Er der forskel på den måde du arbejder med grammatik på de forskellige årgange (1.g, 2.g, 3.g/1. og 2. år)?

☐ Ja ☐ Delvis ☐ Nej

Uddyb gerne dit svar

Er der forskel på den måde, du arbejder med grammatik på i begynder- og fortsætterhold?

☐ Ja ☐ Nej ☐ Ikke relevant

Hvor stor en del af den samlede undervisningstid bruger du cirka på grammatikundervisning? (Svar gerne med tal i procent mellem 0 og 100 uden %-tegn)

Nævn en eller to lærebøger, grammatikbøger, hjemmesider eller programmer, som du finder nyttige i forbindelse med grammatikundervisning, og forklar kort hvorfor.

Hvis du har yderligere bemærkninger til grammatikundervisning, er du velkommen til at uddybe her.

Videre arbejde

Til projektet vil vi gerne have mulighed for at interviewe nogle af jer for at kunne spørge mere ind til jeres tanker og praksis omkring grammatikundervisningen. Hvis du siger ja bliver dine svar personhenførbare, men dine svar behandles stadig anonymt, og du kan tilbagekalde dem ved at skrive en mail til sea@cc.au.dk, hvis du ønsker det.

Må vi kontakte dig for at følge op på dine svar?

☐ Ja ☐ Nej

Angiv venligst dit navn

Angiv venligst din e-mailadresse

Angiv venligst dit arbejdssted